חותם

מוסף על המשמר
מס' 13 (845)
27 במארס 1987
כ"ו בשבט תשמ"ז

פסטיבל ישראל ירושלים 1987

לפניך לוח אירועי הפסטיבל, הכולל תאריכים, שמות התיאטרונים והאירועים. מפאת ריבוי המופעים והמקומות – נאלצנו להגיש הכל בקיצור. אנו מקווים שהקורא המעוניין יגזור את הלוח, יאתר את המופעים שבהם הוא מעוניין ויפעל בהתאם. רשימה גדולה ומפורטת על כל המופעים הופיעה ב"חותם" לפני שבועיים (שלושה עמודים!). כדי לעודד את הצופים ללכת ליותר מופעים ממופע אחד או שניים, הוכנה "חבילה" בת 7 כרטיסים, המוזילה מאוד את המחירים. ויש גם "חבילה" בת 4 כרטיסים, במחירים סבירים. כמובן שאין זה הכרחי ללכת לבד לכל המופעים, אפשר לקנות כרטיסים מוזלים אלה ביחד עם חברים או קרובים, וכך לזכות בהנחות.

במסגרת זו אפילו המופעים היקרים ביותר (כגון "הבאלט של שטוטגארט", שמחיר הכרטיס אליו 56, 64, 70 ש"ח במכירה רגילה) יעלה רק 32.28 או 35 ש"ח.

לחברי הקיבוצים נעשו סידורים מיוחדים לרכישת כרטיסים דרך מדור המופעים של ברית התנועה הקיבוצית, ונלקח בחשבון שצופים אלה חייבים להגיע לירושלים ממרחקים, ועל כן יש להקל עליהם את ההוצאות הכרוכות בכך.

מחיר רוב המופעים (ב"חבילות") נע בין 16 ל-28 ש"ח.

בהנאה!

	ת. שרובר	במה על במה	ה. קראון	ת. הקטן	ת. קראון	ז' בכר	ת. תחאן	ב. האומה	דורמיציון	הר הצופים	ב. השולטן	מגדל דוד	קיסריה	אחוזים בים	אחוים נשף
ג' 19.5	1 טראוויאטה 20.30		33 במבינו 21.00		2 ילדים שרים 21.00				22 פלסטרינה א' 20.30	55 עליה לרגל 19.15					
ד' 20.5	57 בת דור 21.00		33 במבינו 20.30 ,17.00	37 פולה 21.30	3 טוקיו א' 20.00				23 פלסטרינה ב' 20.30	55 עליה לרגל 19.15					
ה' 21.5	1 טרוויאטה 20.30	73 מרטין בובר 18.00	33 במבינו 20.30	37 פולה 21.30 ,18.30	4 טוקיו ב' 21.00				23 פלסטרינה ב' 20.30	56 נורתון 19.15					
ו' 22.5		73 מרטין בובר 13.00	33 במבינו 14.00		5 טוקיו ג 14.30										
ש' 23.5	1 טרוויאטה 20.30		34 גראנדיר 21.30	74 ברוורס 22.00	6 טוקיו ד' 21.00				22 פלסטרינה א' 20.30						
א' 24.5			34 גראנדיר 20.30	74 ברוורס 22.00	מארבע רוחות 18.00 27 21.30 28				22 פלסטרינה א' 20.30						
ב' 25.5	40 אמריקה 21.00		34 גראנדיר 21.00 ,17.00	39 דרך לאקדמיה 22.00	מארבע רוחות 18.00 29 21.30 30				23 פלסטרינה ב' 20.30					66 גן חיות תרכי אדם עירוני 17–11	
ג' 26.5	40 אמריקה 22.00	42 אתה יכול לשרוק 18.00	34 גראנדיר 20.00	39 דרך לאקדמיה 22.30	7 טוקיו ה' 15.30 8 טוקיו ו 21.00		41 חנציב 20.30		22 פלסטרינה א' 20.30			65 להדמאמא 19.15		66 גן חיות תרכי אדם עירוני 17–11	
ד' 27.5	40 אמריקה 21.00		35 נא לא להתכופף 20.00	39 דרך לאקדמיה 22.00	9 ליסט א' 21.00		41 חנציב 20.30	58 גן התענוגות 21.30 ,19.30	23 פלסטרינה ב' 20.30			65 להדמאמא 19.15			
ה' 28.5			35 נא לא להתכופף 16.00	39 דרך לאקדמיה 22.00	10 ליסט ב' 20.30		41 חנציב 20.30	58 גן התענוגות 21.30 ,19.30				65 להדמאמא 19.15	1 טרוויאטה 20.30		
ו' 29.5			35 נא לא להתכופף 15.00	39 דרך לאקדמיה 14.30				58 גן התענוגות 14.00							10 [illegible]
ש' 30.5	43 ציד המכשפות 20.30		35 נא לא להתכופף 21.00	68 תמונות מתערוכה 22.00	67 אמאמפונדו 20.45		11 שנברג – ברג-ובריך 20.30	58 גן התענוגות 21.30		60 מאמאם 20.30	12 יו יו מא 21.30	65 להדמאמא 20.30			9 [illegible]
א' 31.5	43 ציד המכשפות 20.30 ,15.30		36 מטרגאזר 20.00	68 תמונות מתערוכה 22.00	67 אמאמפונדו 20.45					60 מאמאם 20.30		65 להדמאמא 19.15			9 [illegible]
ב' 1.6	43 ציד המכשפות 20.30 ,15.30		36 מטרגאזר 21.30 ,18.00		67 אמאמפונדו 18.30							65 להדמאמא 19.15			
ג' 2.6			36 מטרגאזר 15.00				69 מעשה בחייל 14.30								[illegible]
שבועות ד' 3.6	70 נשף הפסטיבל 22.00	49 גבאנה 20.30	36 מטרגאזר 20.30	44 שטח סגור 22:30	45 חלום ליל קיץ 21.00	50 סמי מולכו 21.30	69 מעשה בחייל 20.30	31 מקלפלין דהלוציה 21.30	25 הקנטוראי מקלן א' 20.30				60 מאמאם 21.00	13 עין כרם א' 21.30	[illegible]
ה' 4.6		49 גבאנה 20.30 ,15.00	61 שירת מחול 20.30	44 שטח סגור 22.00	45 חלום ליל קיץ 21.00 ,16.00	50 סמי מולכו 21.00	46 דקה מאוחר מדי 20.30 ,17.00	31 מקלפלין דהלוציה 20.30	25 הקנטוראי מקלן א' 20.30				60 מאמאם 20.30	14 עין כרם ב' 21.30	[illegible]
ו' 5.6							47 הקונפלקסים 14.00		24 סרנדות 14.00						[illegible]
ש' 6.6	16 כרמן 21.30		51 ברלין ירושלים 20.45	71 חזרתי אל הכפר 22.00		53 ללכת הלאה 21.00	46 דקה מאוחר 20.30			62 פילובולוס 21.00			63 אילוף הסוררת 21.00	15 עין כרם ב' 21.30	[illegible]
א' 7.6	16 כרמן 21.30	54 החטא ועונשו 17.30	51 ברלין ירושלים 20.30 ,17.30	71 חזרתי אל הכפר 22.00		53 ללכת הלאה 21.00	48 תנועה מיוחדת 18.30			62 פילובולוס 20.30			63 אילוף הסוררת 20.30		
ב' 8.6	16 כרמן 21.30	54 החטא ועונשו 17.30	17 עוץ תמיר 20.30	74 ברוורס 22.00		53 ללכת הלאה 21.00			25 הקנטוראי מקלן א' 20.30	62 פילובולוס 20.30			63 אילוף הסוררת 20.30		
ג' 9.6	16 כרמן 21.30	54 החטא ועונשו 17.30	19 מוסיקה טובה 20.30	74 ברוורס 22.00						18 פיליפ גלאס 20.30	72 אי סובלנות 20.30		63 אילוף הסוררת 20.30		
ד' 10.6	16 כרמן 17.00	54 החטא ועונשו 20.30 ,13.00	64 עטים מתוך אחד 20.45	74 ברוורס 22.00		52 יונו וחטוס 21.00			26 הקנטוראי מקלן ב' 20.30	18 פיליפ גלאס 20.30					
ה' 11.6	16 כרמן 17.00	54 החטא ועונשו 20.30	20 הטוריף שיף 20.45	74 ברוורס 22.00		52 יונו וחטוס 21.00			26 הקנטוראי מקלן ב' 20.30				18 פיליפ גלאס 21.00		
ו' 12.6	16 כרמן 13.30	54 החטא ועונשו 15.45 ,10.00				52 יונו והטוס 15.00									
ש' 13.6	16 כרמן 21.30		38 מצות 21.00			52 יונו וחטוס 20.45		63 אילוף הסוררת 21.30	26 הקנטוראי מקלן ב' 20.30		72 אי סובלנות 21.00		18 פיליפ גלאס 21.00		
א' 14.6	16 כרמן 21.30		38 מצות 20.00		21 סרתון בטהובן 19.00			63 אילוף הסוררת 21.00 ,17.00							

* 31 צמה 5.6 מקלפלין דהלוציה 10.00

כתובת המערכת:
„על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: ישראל זמיר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: ישע וינשטיין
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ פסגת החרות
תוועידה תחליט ותאשר
מאת דורית גפן 6

■ מורה „חריג"
מנהל בית־ספר עיוור
בבית־שאן
מאת שלמה גלזר 8

■ גאולה עכשיו
עם חב"ד בטנק – משלוח מנות
של שטיפת מוח
מאת עמירם כהן 10

■ צייר של אווירה מפויטת
תערוכה במוזיאון ישראל
מאת חיים מאור 13

■ נרקומן מתוך החלטה
תגמולה ממבטו של המטפל
מאת אתי דנינו 14

■ מוזיאון זה לא
מה שהיה פעם
המוזיאונים שינו פרצופם
מאת גיורא מנור 18

ראיון

■ „המשטרה נקטה
בכות סביר"
עם קצין חינוך של
משטרת ישראל
מאת ישראל זמיר
וזהבה מוזס 20

מדורים וטורים

■ חותם אישי
מאת יעקב גוטרמן 16

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17

■ הלו חותם 4

2; צופיה מלר – 2 עודד ליפשיץ – מיכאל הרסגור – 3; זאב צחור – 3; ראובן רחוביצקי – 3; דינה גורן – 4; יעקב רבי – 5; שמואל בונים – 5

■ כל יום
(עיצוב: רחל דביר) 27־22

■ ג'גו חזור
בשער: ועידת חרות בשער...
צילם בועז לניר

מלה רעה

מדיניות הבלוף - קריצה פושטת רגל

במשך שנים רבות מדיניות החוץ והביטחון של ישראל בתחומים רבים התבססה על עקרון הבלוף־קריצה: מוכרים בלוף ל„גויים" הטיפשים — מצרים, פרסים, אמריקנים ואחרים — וקורצים קריצה ממזרית ל„אנשי שלומנו" כאן: שוב סידרנו אותם.

זה הולך כל זמן שזה הולך, כלומר עד שאותם „גויים" טיפשים תופסים אותנו בבלוף. עד אז המדיניות הזו נותנת תחושה של עם סגולה: חכמים יותר מכולם. כשכבר תופסים אותנו —מתברר שהנזק של הבלוף־קריצה גדול מתועלתו, ורווחים לטווח קצר שהושגו במדיניות כזו של בלוף־קריצה, עולים מאוד ביוקר: עדיף היה להניח מראש שה„גויים" לא טיפשים ולהימנע מלמכור להם בלופים.

נזכיר כמה דוגמאות:

בעיית טאבה: ערב פינוי סיני החליט מי שהחליט שכדאי לגנוב קצת שטח מהמצרים, ליד אילת, ולא להחזיר את כל השטח כפי שנקבע בהסכם השלום, אם היה סיכוי כלשהו שהסיפור הזוחל בגניבה הזו יעבור בשקט. באו החכמים ואיפשרו להקים בשטח הזה את מלון „אביה סונסטה", כדי לנקר עיניים למצרים ולהעלות את בעיית טאבה לכותרות. התוצאה — בוררות בינלאומית שישראל נכנסת אליה בתנאים קשים.

מטוס ה„לביא": ניסינו למכור לאמריקנים את הנתונים המפוברקים שמכרו לממשלה, צה"ל ולציבור. בטווח הקצר זה הצליח: האמריקנים קנו את הבלוף וסייעו לייצורו. מאוחר יותר הבלוף־קריצה הזה התפוצץ כשהאמריקנים מצאו את הכזב שבנתונים. למרות שרב זקהיים הוגדר כ„יהודי עם כיפה שמזיק לישראל", היום גם רבין אומר שה„לביא" הוא המטוס היקר בעולם.

נשק לאיראן: ניסינו לכסות את ערוות עיסקות הנשק של כמה ספסרים בינלאומיים בסיפור על ניסיון הומאני לחלץ בני ערובה אמריקנים. ניסינו גם למכור לפרסים, הסוחרים הממולחים ביותר בעולם, טילי „הוק" מיושנים במקום דגם חדיש של טילים אלו.

בפרשת פולארד: כשכבר נתפסנו, אנו מנסים למכור לאמריקנים את הבלוף לפיו איש בדרג המדיני לא ידע דבר, או, בנוסח שמיר, אנחנו לא שכרנו את פולארד. היום, כשהקריצה בעקבות הבלוף הזה דומה יותר לקריצת ייאוש מאשר קריצה ממזרית, עדיין אנו מנסים למכור לעצמנו ולאמריקנים, שתי ועדות, בדיקה מפוברקות, חסרות, שיניים וסמכויות, בתור חקירה יסודית של הפרשה. אם הוועדות לא יפתיעו ולא יפרסמו דו"ח מלא וכנה עם מסקנות אמיצות כלפי כל הדרגים, האמריקנים לא יקנו את הבלוף הזה.

הסיכויים לדו"ח ומסקנות משכנעות קלושים: מעבר לכל שאר הסיבות שהוזכרו נביא עוד אחת: מדוע רק שני חברים בוועדת רוטנשטרייך? הרי במספר זוגי אי־אפשר להכריע במקרה של מחלוקת. זה מעלה את החשד שאלה שבחרו אותם הניחו ששלושי החברים אותה דעה, ודעה הנוחה לבוחריהם.

דרום אפריקה: מנסים להציג סנקציות סמליות כלפי דרום אפריקה כשינוי כיוון ביחס למדינה זו. זה לא יעזור. אם יתברר שההבטחות להימנע מחוזים חדשים עם ארץ האפרטהייד הן רק עלה תאנה הבא לכסות על ערוות ההסכמים הקיימים שנחתמו לטווח ארוך — האמריקנים לא יקנו את זה.

הלקח מדוגמאות אלה הוא שלא די בנטישת מדיניות הבלוף־קריצה לגבי העבר, אלא שיש גם להימנע ממנה בעתיד: כשכבר נתפסנו בקלוננו מספר רב של פעמים, ובעתיד יבדקו אותנו בשבע עיניים. גם כלפי פנים הגיע הזמן להפסיק את מדיניות הבלוף־קריצה: כמה זמן ניתן לטעון שצבא שכירי החרב של ישראל בדרום לבנון, בפיקודו של גנראל לחאד, הוא כוח של ממש, המייצג את האוכלוסיה שם?

כמה זמן אפשר לחפש אחרי „נציגים פלשתינאיים אותנטיים" באגודות הכפרים בגדה, שמנהיגיהן המושחתים נשפטים, אחד אחרי השני, בעבירות פליליות?

כמה זמן אפשר לטעון שהריבית, התוקפת את הסקטור העסקי ומקטינה את פעילותו, היא תנאי לצמיחה?

מדיניות הבלוף־קריצה הפכה טבע שני לראשי שתי המפלגות הגדולות, ובכל זאת יש סיכוי שיירדו ממנה, ולא בגלל לחץ ציבורי או שיקולי חרטה מוסריים, אם נחזור למדיניות אמינה, זה יקרה בגלל סיבות כמו סקר דעת

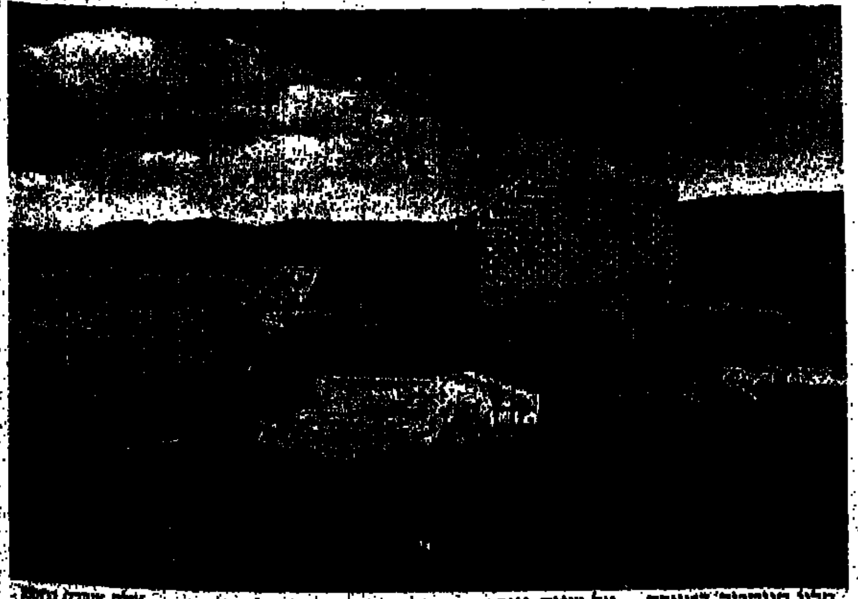

מלון סונסטה בטאבה – על שטח גנוב

צילום: [illegible]

הקהל האחרון, שהכריח את פרס להעיד בראש מכט אמיתי ולראות שזו פעם ראשונה מזה שנים, ששביעות הרצון מתפקודו, אחרי שנתיים וחצי של מדיניות בלוף־קריצה של הליכוד, שנראתה כביכול מוצלחת — ירדה לראשונה לשיעור של פחות מחמישים אחוז. כשהבלופים יתפוצצו בפנינו, שום קריצה לא יעזרו לכל החזרה[illegible] יכולות לגרום שיקוי כמו אצל מנהיג אחד אצלנו שעוד בטרם[illegible] טען שאינו חשוד בקירבה יתירה לאמת.

● עודד ליפשיץ

צדק אלוהי

ילדי העולם בטרבלינקה

אלוהים – כך לדעת המתיימרים לייצגו עלי אדמות – לא היה רוצה שנוער יהודי בשנות השמונים יצפה, יאזין או יקרא על מחדליו כלפי הנוער היהודי בטרבלינקה של שנות הארבעים.

אברהם ליזרסון, סמנכ"ל רשת החינוך העצמאי, המשתייך למשרד החינוך והתרבות והמתוקצב על ידו, מוכן להודות בשפה רפה („גלי צה"ל, 20.3.87) כי אחת הסיבות לאיסור שגזרו מרנן ורבנן מקרב המנהיגות החרדית על המשך נוכחותם של בני הנוער במשפט דמיאניוק היא החשש מהרהורי כפירה. ואכן, כיצד אפשר שלא להגיע להרהורי כפירה בחיוורכחנו ש„שופט כל הארץ לא יעשה משפט"?

יותר מכל זועקת העוולה ביחסו לילדים. חללו, מסתבר, מעולם לא נשאו חן וחסד מלפניו: ילדים בלא הבדל גזע, דת ומין, ש„אם לא, אפוא, מי הוא" מיחו שגזר מוות על ילדים מצריים בכורים, והמיתם על חטא שחטא מלכם, לאחר שהוא עצמו הכביד את לבו מי חמצוות לשמות בכורים לדורותיו על מות, בניו הקטנים של המן – ולא הסתפק בחזון התליה הפומבית של אביהם מיחו שגזר כליה על ילדי החיתי, החיוי, הקיני, האמורי, הפריזי, היבוסי, הגרגשי ואפילו העמלקי, במלחמות „מצווה"

אלוהים התאכזר לילדי העולם ויותר מהם – לילדי מאמיניו הוא חמשה דובים טורפים בילדים חסרי־דעת שלעגו – כמה טבעי – לאלישע נביאו הוא חממית את בניו של איוב – סתם כך – כדי לזכות בהתערבות עם ידידו השטן, על גורמי צדיקותו של אביהם.

והגדיל אלוהים לעשות בילדי טרבלינקה, מיידנק ואושוויץ: כמו המולך נוטל הוא לעצמו קרבנות אדם – ילדים רכים – וכמו המינוטאורוס הוא בוחר בטובים שבהם, ביפים ובתמימים – בילדיהם של „נבחריו" האלטרנטיבה ל„עשה" האלוהי היא ה„לא תעשה", ומנקודת ראות אמונית אינה מתמיהה לו יותר, שכן – אם בטרבלינקה לא היה האלוהים, אם ממיידנק הדיר את רגליו, אם לשוועתם של „בחיריו" המעונים באושוויץ אטם אזנו – מה לנו כי נחפשנו במזוזותיו של השר לשעבר מרעננה במי־רגליו ה„קדושים" של הבאבא מנתיבות בשיריים מן חטיש של „גורו" מברוקלו־באביו?

אם אלוהים לא היה בטרבלינקה, לא היה באושוויץ, לא היה במיידנק, הוא לא היה בכלל, לא היה. לא. את המסקנה הבלתי נמנעת הזאת חייבים החרדים להסתיר מילדיהם, פן תיפקחנה עיניהם להאות נפוחה.

● צופיה מלר

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

השיבה ממצרים

„זה שלום זחל" שאלנו הנהג הנבון אשר הסיענו אל מקום המיפגש של היוצאים למצרים. „אני לא הייתי נוסעת למצרים" אמרה לי יום קודם לכן אשה אוניברסיטאית עמוסת יותר תוארים אקדמיים משאתון יכולה לשאת על גבה. „למה?" שאלתיה. „אינני יודעת" השיבה לי בחיוך מקסים אשת־המדע, אשר מקבלת את משכורתה על מנת שתדע.

ימים אחדים לאחר־מכן השמיע הטייפ של האוטובוס הנוח שלנו שיר יפה של נעמי שמר ווחקא, היינו מרימים במהירות לאורך עמק הנילוס, כאשר הפירמידות מאחורינו וסכר אסואן לפנינו. ואז חשתי אחד מרגעי חיי המאושרים ביותר. היינו 42 ישראלים הנוסעים בכלי־רכב מצרי בתוכו של נוף היפה כגינת אלוהים, כארץ מצרים. המלווים המצריים שוחחו והתבדחו אתנו. שלווה ורוגע, לנגד העיניים עברו קטעים ממלחמת קדש, מסטת הימים, ממלחמת יום־הכיפורים — חול, אבק, דם, גניחות הפצועים, הרחור הנוססים, גופות מכוסות המובלות על אלונקות ועתה השקט הזה, השלום הזה, שקיעת השמש מאחורי הדקלים. הרגשתי שוב מה שהרגשתי כאשר נודע שהיטלר האנס, שגרמניה הנאצית נכנעת, שהאו"ם החליט על החלוקה, שקמה מדינת ישראל. האוטובוס נסע אל תוך הנס. אשרי הדור אשר, אשרי שחזה כשואה ושרד, וחזה בכל מלחמותינו, רואה עתה את הנילוס הזורם אט אט, מלא הוד קדמונים, בין עצי התאנה והתמר. מדי פעם עברנו תחת שערי עץ ושטן מקושטים ביוני שלום — ולאחר שכתובות היו בערבית בלבד ברור שהדבר לא הוקם לצרכי התיירים. הטיול אורגן על־ידי החוג לאגיפטולוגיה של אוניברסיטת ת"א תחת הדרכתו של ד"ר רפאל ונטורה והחברה הגיאוגרפית — ומבחינת תוכנו וארגונו היה מושלם. „הרס"ר" שלנו, האחראי לחלק הלוגיסטי לתנועותינו, למנוחתנו ולהתקדמותנו היה בחור ממשמר־העמק אשר ניהל היררכאוזיות ארגונית כזאת, שאילו מונה למפכ"ל היה שם בכיסו הקטן את רוב קודמיו. כמה לשרונות הולכים לאיבוד בארצנו, וכמה ראשים קטנים מטפסים על מקומות גבוהים. בשל אופיים של המארגנים נפגשנו בכל אתר עם המאור הפרעוני והמציאות העכשווית, אלם יותר מכל הנך חש שהעם הזה, אצלו הנך מכוף מעוניין בשלום, כי ללא שלום לא יהיה בכוחו לפתור אף אחת מבעיותיו הבוערות. כאשר 13 ימים נתקלנו ביחס של סקרנות ידידותית ושל סיפוק עצום מהשגת השלום. עם בואנו לקהיר, אפילו לפני שהגענו למלון, נעצרנו ליד האנדרטה תחתיה קבור החייל האלמוני — והנשיא סאדאת. הייתי אצל קיברו קברים של חיילים אלמוניים ברחבי העולם, אבל בקהיר שררה הרגשה מיוחדת, שורה ופאתטית — כי הרי חייל אלמוני זה נחשב חבריו לנשק — נפל בלוחמם נגד ישראל, והנה הועם עבר. הנופלים נפלו בשני הצדדים, ותיירים ישראלים שלווים אך נפעמים, מצלמים בהתרגשות, מולנו, במת המיצעדים בה נרצח סאדאת.

כל יום שבילינו במצרים היה שווה לעשרה ימים רגילים בשל שפע התכנים שלו, ורשימה קצרה זאת אינה יכול להכיל כמעט כלום מעומס נסיונינו. היינו במרכז התרבותי הישראלי בקהיר, אשר הוקם על־ידי פרופ' שמעון שמיר ומנוהל עתה ע"י פרופ' וורבורג. וזה אמר לנו שבחייו בילה זמן ארוך בברכי המערב, מצד זה ואחר של האוקיינוס, אבל באף אחד מן המקומות הללו לא קשר קשרי ידידות כה עזים וכה עמוקים כמו עם עמיתיו המצריים.

בלכתך בחוצות, בכניסתך לחנויות לבאזר, באתרים היסטוריים, הנך מבין פתאום שעבור המצרים איננו תיירים בנוך האנגלים או האמריקנים. הם יודעים שאנו שכניהם, לטוב או לרע, ואם שני הצדדים אינם רוצים שהדבר יהיה לרע, יש לעמול כדי שיישאר לטוב.

נכון שקיים גם „גוש אמונים" מצרי — האחים המוסלמים — וכל מיני „תחיות" — ואלה מתפרנסים מן השינאה לישראל

סע למצרים, זה טוב לנו, להם ולשלום

ומהערצת זכרו של הרוצח המטורף מראס בורקה. אלה ניצלו יפה את מבצע של"ג המטורף כדי לזרוע חשדות בכוונות ישראל...עיתוניהם תוקפים מדי יום את המרכז הישראלי בקהיר ואת עצם קיום השלום. עלינו לבנות על הרצון בשלום של הרוב העצום ושל ההנהגה הנוכחית, היודעת שאי־אפשר עוד לחבל בהישגיו של סאדאת בשטח זה. והביקור במצרים עוזר עוד להשיב לשאלה הקלאסית — למה אנו נוסעים אליהם והם אינם באים אלינו. התשובה אינה פוליטית, ולא מיסטית, אלא פשוטה וחברתית: במצרים כמעט לא קיימת אותה שיכבה חברתית, ממנה יוצאים התיירים הישראלים לגיחותיהם לחו"ל. קב ונקי, והפסיקו עם השאלות המטופשות.

היינו 42 ישראלים מפוחרים, עם הראש בעננים (או בפירמידות) ושום דבר לא נגנב מאיתנו, וזה אינו פלא או נס. הגניבה אינה נוהג מקומי. אין ספק, כמובן, שרמת החיים גבוהה הרבה יותר באיטליה, ועל ארה"ב אין מה לדבר. אינני יודע כיצד קורה, על כן שכל אימת שאני מוזמן לארצות נפלאות אלה גונבים ממני בהתלהבות. בעיה זאת ראויה לשמש נושא לעבודת דוקטור בסוציולוגיה ופסיכולוגיה מושווית.

אחרי שובנו פגשתי שוב את נהג המונית החכם. „זה שלום זחל" שאלני בגועל, „זה לא שלום" התראיתי גם עם האתון והאקדמאית: „אני לא הייתי נוסעת למצרים" התוודתה. שאלתיה מדוע. „אני באמת אינני יודעת" השיבה בחיוך מצודד־לב והוקירה המעמיקה.

סעו למצרים, חברים. זה טוב לנו, זה טוב למצרים וזה טוב לשלום.

עם סגולה

מגינים על המדינה ועל החזון הציוני

בשורה למילואימניקים. למשמר הגבול הוקצו 200 תקנים נוספים. עוד תקנים יוקצו בקרוב. פירוש הדבר שמשמר הגבול יקבל על עצמו את עיקר הבט"ש (בטחון שוטף) ביו"ש.

מי שעשה בט"ש בחברון־שכם־רמאללה־חאן יונס־ג'בליה, יודע להעריך את הבשורה. לא עוד נוהל עצירת חשוד באמצע הלילה. לא עוד ילדיו המבוהלים ואשתו הבוכייה, לא עוד אבטחת פיצוץ בית מגורים של בני משפחות מתבלים, כשעליך לאחוז בחוזקה בישיש הרוצה לחתפוצץ עם הבית בו נולד. לא עוד שמירה על מתנחלים שחצנים ותאבי פרובוקציות בתל רומיידה. מכל מקום לא עוד עלינו. שיעשו את זה המקצוענים. מי שלא בנוי לחיות סוהר במחנה ריכוז נוסח אנסר 2, ימשיך להיות חקלאי או עובד תעשייה. בבוא יום המילואים הוא ייצא לאימון לקראת מלחמת הגנה ולא לשיטור אוכלוסיה אזרחית בשטחים שנכבשו לפני 20 שנה.

משמר הגבול שיתפוש את מקום הצבא שייך למשטרה. בנקודות התפר בעת חשירות בשטחים ראינו אותם מתפקדים: משום־מה נוהל עצירת חשוד שלהם פחות רגיש, כולל היחס לנשים וילדים. כשצריך לפשפש בגופו של „מקומי" (הבריטים קראו להם „נייטיבס" והתכוונו גם ליהודים) הם עושים זאת ללא ההתנצלות המגומגמת של החיילים וכשצריך להפעיל כוח אין קושי עם האלות. בקבוצת פקודות לקראת אירוע במחנה פליטים לא צריך להסביר למפקדיהם יותר מדי. אין שאלות מיותרות, אין מקום לסנטימנטים.

המושלים הצבאיים ודאי מברכים על החילוף. עם המילואימניקים יש צרות.

אחד המושלים הסביר בפשטות: „אין שלום עכשיו במשמר הגבול", על כן הוא יוכל, סוף־סוף, להפעיל את הכוח העומד לרשותו כמו שצריך. כטוב לבו בסיכוי החדש שנפתח לפניו הוא ציטט פרפרזה מדברי נפוליון לאמור „כל חייל נושא בתרמילו את השרביט של שלום עכשיו". משתמע מזה שמישהו נושף בעורפו של הממשל הצבאי ולא מניח למושלים לעשות נוח שהמתנחלים תובעים ללא מורא. המושל מונה שורה ארוכה ומרגיזה של מפקדי יחידות מילואים שנפלו עליו: בני, יובל, זאביק, יוסי. כולם פעילי שלום עכשיו. פחד. רק עכשיו היו צרות עם נפתלי רז למה זה קורה עם המילואימניקים ולא קורה עם משמר הגבול. הוא שואל בחתרסה.

לניצב משנה שמעון לוי, מפקד המשטרה בגדה, אין הסבר של ממש לשאלה מדוע לא מתבצעים מעצרים כאשר המתנחלים משתוללים בערים הערביות. יורים על דודי שמש וחותכים צמיגים. הבעיה שלו היא שאחרי שיש משהו כזה פתאום עולים עליו חברי כנסת ועיתונאים. צרות. לפי דבריו של המושל הצבאי הנזכר כשיבוא משמר הגבול לא יהיה צורך בתשובה לשאלה נואלת כל־כך משום שלא יהיה מי שישאל את השאלה.

למתנחלים החלפת המילואימניקים במשמר הגבול זו סיבה למסיבה. גם למושלים הצבאיים. הכי שמחים במסיבה הזאת הם המילואימניקים שקיבלו פטור מעונש השטחים. אבל זוהי מסיבה פרטית מאוד. ברמה הלאומית החילוף הזה עוד יחזור אלינו כפרשה נוספת.

● זאב צחור

תמונת מצב

תקשורת

„שושלת" של חיפה

חרף כל המאמצים שאני עושה שלא להחמיץ, אף לא אחד, מפרקי הסדרה „שושלת", לא בכל שבוע יוצא לי לצפות בתכנית המאלפת הזאת. לפיכך, לא אוכל לקבוע בביטחון מתי, בדיוק, התחלפו נותני החסות לתכנית. אני, על כל פנים, נוכחתי לדעת רק מתחילת השבוע הזה, כי מי שמאפשר להמוני בית ישראל לשטוף את עיניהם בקורותיה המפותלות של משפחת קארינגטון אשר בדנוור, אינה אלא עיריית חיפה, בכבודה ובעצמה.

כפי שאנו למדים ממודעת החסות, עושה העירייה דברים רבים לרווחתם התרבותית של תושביה ולתפארת כל עם ישראל: היא מארגנת פסטיבל בינלאומי לפרחים, ופסטיבל לילדים, וגם תערוכת קריקטורות (שבה, כזכור, אין מוצגים ציורים מרגיזים של שמאלנים), ואפילו מתקינה מדרחוב ברחוב נורדאו. אך כל אלה הריהם כאין וכאפס לעומת מה שעושה העירייה בשביל כלל צופי הטלוויזיה בישראל, שרק תודות לרוחב לבם של החיפאים הם זוכים לראות, תוך פחות משעה, משגל המסתיים בהתקף לב, דו־קרב של אגרופים בנוף סלעי מאיים, שייך ערבי חורש רע הצועק „בורה" על שומרי ראש עוטי כפיות שחורות, ואפילו חטיפה של תינוק בידי אלמוניות) בכפפות צמר, ועוד אי־אלה מעשים מרתקים ומסעירים שפשרם ייוודע רק באחד הפרקים הבאים.

עוד לא נותקה ה„שושלת"

אין לי מושג כמה גובה רשות השידור בשביל ה„חסות" על תכנית הנהנית מצפיית שיא כמו „שושלת", וגם לא ידוע לי מאיזה סעיף תקציבי מממנת העירייה את התשלום.

אני מניחה שיש מי שיעורר את הנושא במועצת העיר, וישאל שאלות אלה ואחרות. כזכור, כבר נעשו בעיר הכרמל ניסיונות לפרסם את הנהלת העיר, שלא כדין, על חשבון הציבור. מה שמעניין אותי, שאיני חיפאית, בשלב זה, הוא, כיצד קורה שאדם, או קבוצת אנשים, שלהם שליטה על כספי ציבור, מסוגלים להגיע לכלל רעיון מעוות אשר כזה.

בעצם, במחשבה שנייה, נדמה לי שהתשובה על שאלה זו כבר ניתנה לצופי הטלוויזיה בפורים, כאשר ראש עיריית חיפה הופיע על האקרן בדמות רועה עדרו. אלא שאז, בעוונותינו, החמצנו את המסר, כי מה שפרנסי חיפה מלמדים את בני עירם באמצעות הטלוויזיה הוא, שכמוהם ככבשים פועים וסבלניים, האמורים להכיר תודה לעומדים בראשם, המממנים את צפייתם בתכנית „שושלת", כדי שבבוא היום יצביעו בקלפי בשביל מי שמבטיח להם הנאה עילאית שכזאת.

ברשות השידור, יש להניח, כבר חוככים ידיים בהנאה, תוך ציפייה נרגשת לסכומי העתק שייכנסו לקופתה כאשר תתפשט האופנה המעניינת הזאת. על פי מה שמספרים, רצות עכשיו באמריקה כמה וכמה סדרות, שבהשוואה אליהן „שושלת" משולה לשייקספיר, ואת כולן יהיה אפשר, בקרוב, להקרין אצלנו כשוחד לבוחרים. בתנאי, כמובן, שהמפלגות השונות יאמצו לעצמן את הפטנט של חכמי חיפה.

●דינה גורן

הלו... חותם

הוראת הרבנים הראשיים האוסרת על בנות להתגייס לצה"ל היא מעשה הפקרות של נציגי הציבור החרדי, המעידים על עצמם שאינם ראויים להיות אזרחי מדינת ישראל. מאחר שאינם לוקחים חלק בהגנת המדינה והם רומסים את חוקיה כראש חוצות, ויתרה מזאת, הם מנצלים את חולשת השלטון לפגיעה בביטחון המדינה שרק ממשלה רופסת ומתרפסת יכולה לעבור על כך לסדר היום.

התמרדותם של הרבנים כנגד החוק המחייב גיוס בנות, מרגישה פעם נוספת את אומללות הזיווג של דת ומדינה המאפשר לתורות כזב למצוא נתיבות לליבם של הריבוטות ולהכתיב נורמות של טרום־היסטוריה למדינה הנאבקת על קיומה כשנות האלפיים.

המצווה האמיתית היא להפר את רצונם של הרבנים הללו ולפקוח את עיני הבריות שיראו אותם בקוצר ידם ובעניות דעתם בעשותם את התורה קרדום לחפור בו, וכבר אמר עליהם הרמב"ם: „רוב שומרי הדת מכין בעלי השררות, כיוון שמגיעים לשררה, מסתלקת מהם יראת שמים".

מוסד הרבנות הראשית הוא פיקציה שנוצרה על־ידי השלטון הבריטי בשנת 1921, שלא הוכרה מעולם על־ידי הציבור החרדי שנזקק אך ורק לרבנים משלהם, כל קבוצה כראות עיניה. מוסד זה אינו חלק ממסורת ישראל וכל עיסוקו הוא מאבק פאנאטי ועקר בזרמים הלא־אורתודוקסיים ביהדות. מימסד קלריקאלי זה, שאינו מתפנה לעסוק בבעיות חברתיות או לאומיות, הוא האחראי לפלגנות וליצירת הניכור בעם ישראל, והיות ומוסד זה אינו מקובל על הרוב המכריע של העם ועצם קיומו יוצר חיץ בין יהודים ליהודים, יש צורך רחוף לבטלו ולהעבירו מן העולם, כשם שבטלו כל החוקים שהיו ירושת השלטון הבריטי.

שושנה כהן
תל־אביב

טחן, נקש, נתן וכל השאר

★ ארצות הברית בת טיפוחינו, היהלום שבעטרת ראשינו אשר לא מנענו ממנה מאומה, הערפנו אותה על פני עמנו, בניגוד לאימרה: עניי עירך קודם. הנה היא ממלאת תפקיד הגולם שקם על יוצרו, טונה לנו עורף בעזות מצח ובהחלטה נחושה. היא מחליטה ללכת רכיל נגדנו ולרגל עלינו. היא גמרה אומר לסלק חשבונות עם גיבורינו הלאומיים: בני הזוג פולארד, סלע ועוד, מתערבת בענייננו הפנימיים וזורקת אבן לבור שממנו הרוותה את צמאונה במשך שנות קיומה.

★ הצרפתים שרק תמול־שלשום נענינו לבקשתם והפצרותיהם, כרתנו איתם ברית — היינו עזר כנגדם במבצע סואץ 1956, הנה הם מתקוממים נגדנו ומעדיפים גוי אחד מני מיליונים על פני גיבורנו רב המעשים והניסים — בעל הקומה הזקופה — וויליאם נקש, אשר ביקש לעשות חסד עם הצרפתים ולשחררם מפושעים ועבריינים. הנה הם מחזירים לנו רעה תחת טובה, וכשקם שר המשפטים המהולל שלנו, עתיר הידע והמוסר, ללמד סניגוריה על קורבנם החף מפשע, תבוסתנים מקרבנו קמים נגדו בריש גלי, מגנים ומגדפים אותו בפומבי.

★ אפילו המצרים, יימח שמם, אשר טרם התייבשה הדיו מעל חוזה השלום איתם — מתנכלים ליקירנו, בעל החזון והערכים, איש האידיאל והמופת, אשר ירד מצריימה, לשחזר את מסעו של יוסף אחינו, ולשבור למצרים את רעבונם עקב שנות הבצורת שפקדו אותם. הנה הם מעיזים להעמיד לדין את יוסף טחן, גוזרים עליו גזר־דין מוות, ללא כל התחשבות בעברו המפואר ובכוונותיו הטובות.

★ הברברים הדרוזים ברמת הגולן, שאנחנו חיסנו אותם מפני מגפות ומחלות ממאירות, והיצלנום מבורות מוחלטת ועוני, שחררנום מעול הכובש הסורי, וחיבוק הדוב שלו במשך דורות רבים — במקום שיהיו לנו אסירי תודה — הנה הם תוקפים אותנו, פותחים באש־על חיילינו ושוטרינו, יתירה מזו, הם שולחים ידיים לנשים ללטף ללא קורטוב של בושה, וכת ישראל אחת נופלת על משמרתה בעת מילוי תפקידה. בגולן שהוא חלק בלתי נפרד מנחלת האבות.

אילו היינו במקומם — היינו בושים ונכלמים על מעשי הזוועה שהם מחוללים לנו. הם לא מרשים לנו לחגוג את שחרורו של אסיר ציון יוסף ביגון ועמיתיו. ממש חוצפנים ומרדכאים.

★ הטלוויזיה האש"פית הממוקמת בירושלים שחוברה לה יחדיו, בתוכניתה האחרונה „במבט שני" — מותחת ביקורת על אנשי המחתרת שלנו, אשר ביקשו בסך הכל לזקוף את קומתנו ולהגן עלינו מפני ראשי הערים ביו"ש, החבלנים האלה, גוי אחר שכיר חרב בידינו, החרבאווי הזה — שנתנו לו להתגדר במדי מג"ב. גם הוא מתנקש בחיי גיבורינו רבי התהילה וגורם לאבדן מאור עיניו של אחד מבחורי הישיבות שלנו ולבכות מתמרמרת לבחורים: נחנגון, סגל, לבני, קצובר.

★ כל העולם נגדנו. אנחנו שנטלנו על עצמנו תפקיד „אור לגויים" ומציון תצא תורה, הנה מכרינו פונים לנו עורף. בני בריתנו מפירים את האמנות איתנו.

יש להפשיל שרוולים. לא לתת לגויים לדוג במים עכורים, לסלק תבוסתנים וסוכני אש"ף מקרבנו. להכריז קבל עם ועדה: לא נסבול עוד תוקפנות עלינו. לא נהוה הנוה המושמץ.

נצבור אומץ ונכריז מלחמה שערה: הבא להורגך השקם וחסלהו בטרם עת. ויפה שעה אחת קודם.

נימר נימר
חורפיש

היכן מפ"ם ור"ץ

מפ"ם ור"ץ האמורות לייצג את השמאל השפוי במיטבו, מתנגדות בתוקף לתיקון האחרון לחוק למניעת טרור, תיקון שנועד למנוע מתנועות השלום בישראל לקיים הידברות ישירה עם הפלשתינים והנהגתם למען השלום ולהפסקת מרחץ הדמים.

למרות עמדתן המוצהרת, הן דנו את משלחת השלום לרומניה כרוחות והתייחסותן — טענות הפלפול השכלתני־פוליטי המתובלת בהתנכרות ובעוינות — הדהימה והרגיזה המוני שוחרי שלום בארץ, יהודים כערבים.

ראש הממשלה תוקף את אנשי המשלחת בגלוי ומכנה אותם „אוהדי אש"ף ובוגרים". בריוני כהנא מטרידים זה ארבעה חודשים את אנשי המשלחת ומאיימים עליהם ברצח. היכן הן מפ"ם ור"ץ? מה הן עושות בעניין זה?

ב־9.3.87 נפתח ברמלה המשפט נגד חברי המשלחת, שנבחרו על־ידי המשטרה והיועץ המשפטי לממשלה לשמש כשעירי ניסיון לחוק הבזוי. יחידת „צבא כהנא" מאורגנת ומתורגלת תקפה במשך שעות את המשלחת בקריאות גנאי גסות ובאיומי רצח, כשאנשיה מנופפים כל העת עניבת חבל לעבר קבוצת אנשי שמאל נאמנים, שבאו להזדהות עם הנשפטים, וקוראים בקול גדול „חבל תלייה לבוגדים".

בין אנשי השמאל אין איש מחברי מפ"ם ומר"ץ, הם, כנראה, נאמנים בכך להתנהגותם. ואני שואל אתכם, חברי מפלגות אלה, קיבוצניקים, אנשי כפר ועיר, המתריעים לעתים מזומנות נגד התדרדרות המדינה אל התהום, האם לא מסמיקות פניכם אל מול התנכרות הזו לאנשי השלום הניצבים בחזית ומושלכים עליהם האש? האם תשלימו עם עמדת מנהיגיכם המפקירים אותנו לתוקפנות הבריונים הנתמכת על־ידי מערכות השלטון ההולך ומקצין? האם אינכם רואים את הצפעוני המנסה להכיש ולהטיל את ארסו לפי התוה: שמאלנים „לא נאמנים" תחילה, ושמאליים מתונים ו„שומרי חוק" כמובן בהמשך?

העוד יישמע קולכם ברמה?

דב ויסמן
נתניה

מס' 13, מארס-אפריל 1987

מדיניות הגרעין של ישראל
הדלות הבלתי נסבלת של הדיון

עורך: יוסי שריד

משתתפים: מיכאל אגורסקי, קלמן אלטמן, אילן דאומי, יוסף חלד, יהושפט הרכבי, אבנר כהן, יהודית להב, יורם נמרוד, ששון סופר, שי פלדמן, אדי קאופמן, עמוס קינן, דני קרמן, מאיר שטיגליץ, זאב שיף.

הופיע

להשיג בדוכני העיתונים

שמואל בונים

שמואליק סגל

השנה ניתנו ב„הבימה" שני פרסי אשמן. פרס לאיש התאורה בתיאטרון — **נתן מטורין** ופרס לשחקן **שמואליק סגל** (סימני היכר: קטן קומה, עיניים מחייכות, הומור ושפע של סיפורים). בטקס חלוקת הפרסים היה האולם מלא מפה אל פה. מר אליקים ירון (מבקר תיאטרון), אשר דיבר בשם חבר השופטים, ציין שהשנה, בניגוד לפעמים הקודמות, ניתן הפרס לא לנושאי תפקידים ראשיים אלא לשמואליק סגל שהוא „אמן התפקיד הזעיר". לא הבינוני, לא הקטן — הזעיר! ועקיבא חיות בגמר חברבורות'ו לציק־טנציק בחלויה חורפית' הוא תפקיד זעיר? דרומיו ב„קומדיה של טעויות", ולנצלוט גובו ב„סוחר מונציה", והרבי בטייבלה והשד שלה' ו...הדף קצר מלהכיל את כל רשימת התפקידים הזעירים' של שמואליק. שמואליק הרגיע אותי בבדיחה כדרכו: „אליקים ירון ואני - שכנים. בלילה כשהוא ואני יוצאים לטייל עם כלבינו, הוא אכול קנאה על כך שאני, הזעיר, מטייל עם כלבי הענק והוא עם כלבלב זעיר. פסיק של כלבלב. הקנאה דיברה מגרונו".

ערכתי משאל בזק: „האם, ואם כן — למה, אתה אוהב את שמואליק סגל?". הרי מקצת מן התשובות. הצלם בוריס כרמי: „אי אפשר שלא לאהוב אותו. אצלי זה כבר הרגל". טובה פרדו: „חבר טוב, לבבי. אין פוגשים אנשים רבים כמוהו". רודנסקי: „חבר מסור. רק לפניו מוכן אני לפתוח את הלב. ורק דבר אחד מרגיז אותי — כשאני מזמין אותו לבוא, אני מחכה לו שעה ארוכה בפתח התיאטרון. לשמואליק יש לו 15 טלפונים לעשות. כל מיני טובות שהבטיח לאנשים". אפרים קישון: „אני מחבב אותו כי הוא מחבב אותי". טומי לפיד: „אני אוהב אותו בעיקר בזכות נדיבה אשתו, האופה עוגות נפלאות". שמואל עצמון: „הבט בהתגלמות של הומור יהודי המהלך על שתיים ושמו שמואליק סגל". יוסי בנאי: „אני מכיר את אחי השחקנים. הראי הוא ידידנו הטוב ביותר. כששחקן שואל אותך: מה שלומך? הוא מתכוון ל־מה שלומי? והנה בתוך השלולית הזאת יש אדם ושמו סגל שהוא „כשושן בין החוחים". המושגים „לדרוש", „מגיע לי", „למה לא אני?" — ממנו והלאה. הוא תמיד עסוק, ולמרות זאת, תמיד מוצא זמן להקשיב לך".

כל אחד היה מתברך בסקר כזה. מקרה נדיר במשפחת התיאטרון.

שמואליק מספר לי על ראשית דרכו ב„הבימה". מילדות היה המשחק כאש בעצמותיו. ברח מן הבית ובא לתיאטרון. שנה שלמה נידו אותו הוריו — „סטייטשי! נכדו של רב חיים־משה הולך להיות „אקטיוריסציקי!" לאחר שנה התרצו. אביו התחיל לבוא להצגות ובמשך הזמן הפך אפילו ל„מבין". היה אומר לרובינה: „ס'איז גוט. ס'וועט גיין".

בתפקידו הראשון היה על שמואליק לחצות את הבמה ותו לא. מצא מעיל גדול ממידותיו, לבש ועלה על הבמה. רובינא ראתה אותו עובר ושאלה בתדהמה: „מי המעיל הזה?". והנה סוף־סוף, תפקיד עם כמה משפטים — ההרצוג מאורליאן ב„משפט דרייפוס". שמואליק הזמין להצגה הראשונה את כל המשפחה והידידים, קנה עשרות תכניות ובהן שמו, לצד ותיקי „הבימה". ההצגה מתחילה. שמואליק נרגש. בצילינדר ופראק, ממהר אל הבמה. עוצר אותו הבמאי פרידלנד ושואל: „לאן אתה הולך?". שמואליק: „אתה לא מכיר אותי? אני ההרצוג מאורליאן". פרידלנד: „הוא מת הלילה. מת! קיצרנו את ההצגה". הוציאו את הקטע אם ההרצוג ואפילו לא טרחו להודיע לשמואליק. עולם אכזר הוא התיאטרון. ככל הסיפורים שלו גם סיפור זה, כדי ליהנות צריך לשמוע אותו מפיו.

אני שואל אותו את השאלה הבנלית: „על איזה תפקיד אתה חולם?". שמואליק: „השוטה במלך ליר' ובאחד המחזות של מולייר. מעולם לא שיחקתי במולייר. וכשאצא לפנסיה, אם ירצה השם, ערב קריאה ממיטב ספרות אידיש.

על קצה הלשון

יעקב רבי

חצי אמת

נפתלי בן־משה כותב לי:

„אודה לך אם תאלפני בינה. במאמר ששלחתי לפירסום ב„על המשמר" כתבתי: „כבר נאמר שחצי אמת גרוע משקר שלם". בא העורך ותיקן את הגרוע לגרועה. אני הסתמכתי על החצי, שהוא ממין זכר, ואילו המגיה לדפוס הסתמך על האמת, שהיא כידוע ממין נקבה. אבל בלשון בני־אדם פשוטה — מהי סוף־סוף האמת ומה מינה?"

עד כאן נפתלי בן־משה. לכאורה קשה להכריע של מי הגירסה הנכונה — של בעל־המאמר או של עורכו? אמנם חצי הוא מין זכר, ובצירוף חצי אמת כסבור אתה שהמלה חצי מכריעה: הווי אומר שחצי אמת גרוע משקר שלם, כלשונו של נ. בן־משה. מכל מקום, נקיטת לשון נקבה, „חצי אמת גרועה משקר שלם", אינה גירסה שגויה. כיום, המטבע המשמש הילך חוקי בישראל הוא השקל, אבל עד לפני שבע שנים נשאנו ונתנו בלירות. עכשיו יש לנו שקל וגם חצי שקל. לפניכן היו לנו לירה וחצי לירה. „היו" — ברבים, וביחוד כיצד? האם „היה לי חצי לירה"? לא — כי, אלא מורגל היה בפינו לומר „היתה לי חצי לירה", למרות זכריותו של השם חצי. הן דעתך שחצי מתפקד כאן למעשה כתור שם־תואר, ואם שם־העצם — לירה — הוא ממין נקבה, אף חצי יהא נידון כאן כנקבה. הוא הדין, מן הסתם, בשאלתו של מכותבי: שקר הוא מין זכר, ושוטא ששם־התואר שלם, הוא מין זכר. ואילו אמת היא מין נקבה, והחצי, המשמש כאן (במשמעו) שם־תואר, ממילא מינו נקבה.

בטוחני שנפתלי בן־משה יסכים לומר, למשל: „אמת לחצאין גרועה משקר שלם", אף־על־פי ש„לחצאין" אינו נקבה ואינו זכר (ולעצמו של דבר אינו שם כי־אם תואר הפועל).

כללו של דבר: תיקונו של עורך המאמר, „חצי אמת גרועה משקר שלם", יש לו על מה לסמוך.

כתיב משובש

כותב לי אריה דביר מלהבות־הבשן:

„במאמר ראשי ב„על המשמר" מיום 23 בפברואר נאמר: „כמובן שיש לברך על שחרורו של ביגון..." לפי תחושתי ראוי לומר: „יש כמובן לברך", או „מובן שיש לברך". הנוסח המובא בעיתון הוא בבחינת שגיאה תחבירית".

אמת נכון, אך חבל שאין אריה דביר מנמק מדוע „כמובן ש..." הוא נוסח שגוי. כמובן הוא צורה מכווצת של „כפי שמובן". כשם שכנראה הוא צורה מכווצת של „כפי שנראה", משתמע מכאן, שאין לומר „כמובן שאכלתי", „כנראה ששכחת", והרי זה כאילו אמרת: „כפי שמובן שאכלתי", „כפי שנראה ששכחת". אלה הם משפטים לא־גמורים ולא־הגיוניים.

במקום „כמובן ש..." „כנראה ש..." — אמור כך: מובן שאכלתי, נראה ששכחת, או: כמובן, אכלתי (שים לב לפסיק המפריד), כנראה, שכחת (או שכחת, כנראה).

בדומה לכך אין לומר: „כוודאי שאזכור", אלא: וודאי שאזכור, או — בוודאי, אזכור.

תן דעתך לניקוד ולהגייה של כמובן, כנראה, כ"ף בפתח ולא „כמובן", „כנראה" בשווא. וראה ספרי „שיחות על עברית", עמ' 72־71.

באותו מכתב עומד אריה דביר על „חידוש" בכתיב הנראה יותר ויותר בעתונות והוא המלה הסטוריה, כביכול על משקל „הסתדרות" או „התכנסות", והרי במלה „היסטוריה" האותיות HIS הן חלק מן המקור הלועזי ולא קידומת של בניין התפעל... לפיכך מתחייבת כתיבת האות יו"ד, ממש כמו במלים ושמות לועזיים אחרים, כמו „הירושימה" או „היטלר".

בוודאי, הדין עם אריה דביר. אגב: עיתונאי, עיתונאית, מלים עבריות הן, ואעפ"כ בכתיב מלא מקובל עלינו (על קהילת העיתונאים) לכתוב יו"ד אחרי העי"ן: עיתון, עיתונות וכו'. לתשומת־ליבו של מכותבי, הכותב לעיל „בכתיב הנראה יותר ויותר בעתונות".

הלך לעולמו

מעיר לי אליעזר ברושי מקיבוץ גליאון: „ב„על המשמר" הופיעה הכותרת „מאיר יערי הלך לעולמו". המושג „הלך לעולמו", לפי מיטב ידיעתי, הוא מושג דתי. והלך לעולמו, משמע — הלך לעולם הבא, לישיבה של מעלה, לגן עדן. ביטוי המתאים למי שמאמין בחיי עולם. בתפילת אל מלא רחמים מצוי הביטוי „הלך לעולמו", וכן בקוהלת י"ב, 5. הכרנו את השקפותיו של מאיר בענייני אמונה ודת. קראנו שציווה לפני מותו לא לערוך לו טקסי קבורה דתיים כגון אמירת קדיש. ספק בעיניי אם מאיר היה מסכים שיאמרו או יכתבו אחריו „הלך לעולמו"; מן הסתם היה „מסתפק" בנפטר או מת... האין הכותרת בעיתון צורמת?"

עד כאן אליעזר ברושי. אמת, „הלך לעולמו", וכן „נאסף אל עמיו" ו„נתבקש לישיבה של מעלה" הם לשונות של מיתה שמקורן אמוני, ומי שאינו ירא־שמיים מוטב שלא ישתמש בהן. כיוצא בזה, כינויי־מתים כגון „זכרונו לברכה", „זכר צדיק לברכה", „עליו השלום", „נשמתו בגנזי מרומים", „ה' ינקום דמו" — אבלים חילוניים יימנעו מלהגותם או לכותבם. אף־על־פי־כן, לא כל השמות והביטויים האלה שווים מבחינת תוכנם הדתי. בעברית של ימינו, „הלך לעולמו" נעשה כמוהו כביטוי נייטראלי, שאינו קשור בהכרח בריבונו של עולם; והוא הדין ב„זכרונו לברכה" או „ז"ל", שלכשתרצה הם כינויים אנושיים ולאו דווקא אלוהיים. לכן, אם ב„על המשמר" הופיעה כותרת על מאיר יערי שהלך לעולמו, ומקץ שלושה שבועות נתפרסמה מודעה על אזכרה למאיר יערי ז"ל — לעניות דעתי לא היה זה בהכרח סימן של דתיות. אבל בוודאי מוטב לנקוט לשון פשוטה וחילונית לכל הדעות: מת, נפטר, המנוח.

פסגת החרות

מאת דורית גפן

שנה שלמה נדרשה לראשי תנועת חרות להסכים ביניהם על סדרת התמודדויות אשר איש אינו מבין את חשיבותן. הרביעייה הצליחה להגיע להסכמה בערבון מוגבל מאוד. הכל יודעים כי הוועידה שנפתחה — זוהי ההתחלה במאבק על המקום הראשון לכנסת הי־12.

ה מושב השני של ועידת חרות שייפתח ביום א' בבוקר באולם הקונגרסים בתל־אביב עורר עד לפני שבוע חששות כבדים בלב ראשי המפלגה, וגם בלבותיהם של חברים מן השורה. לכל ברור כי שקט לא יהיה שם. על אף ההסכמה, החוורת למעשה על עצמה, בין שרי „חרות". התחזית המשוערת אף היא מתנודדת בין אופטימיות זהירה לספקנות אשר לצפוי ב־REUNION — מיפגש המחזור של צירי הוועידה הט"ו של „חרות". עננים, ואפילו ברקים ורעמים, לא יחסרו שם. מישהו גם עלול לצאת רטוב מהוועידה הזאת. גם לפני כארבעה שבועות השתעשעה תנועת החרות במשך כארבעים ושמונה שעות בתחושת רווחה. כי נמצאה הסכמה בין ראשי המחנות, וכי כל אותם עורבים ומשחרי־טרף קל, שקיוו להלעיט את עצמם במריבות של „חרות", ייאלצו לחפש לעצמם הצגה אחרת בעיר. זה נמשך ארבעים ושמונה שעות, ואולי מעט פחות. ביום ראשון השבוע שוב הושגה הסכמה, ושוב נדמה היה כי הוועידה המתכנסת מחר תהיה מיפגן כלפי פנים, ובעיקר כלפי חוץ, של אחדות וליכוד פנימי. בקיצור, ועידה של פיוס ושלום־בית, לפחות לזמן מוגבל. חריצת לשון של הדר ליריבים במערך, שרוו נחת ממראות הוועידה לפני שנה. הוכחה ניצחת לציבור הרחב, כי מה שקרה אז בראשית 86' היה בבחינת תאונה בלבד, ותנועת החרות החלימה מפצעיה, והיא עומדת שוב על רגליה, מאוחדת, נגד כל יריב, בעיקר נגד מפלגת העבודה.

ספק אם יצחק שמיר היה משאיל את הביטוי הציורי של ידידו השר נסים וטוען בפני צירי הוועידה כי השטן ריקד ביניהם, אך מי כשמיר יודע כי מלאך השלום לא ביקר ב„חרות" זמן רב וכי רק כפסע היה בין אותה הסכמה שברירית לבין סכנה מוחשית של פיצוץ המושב השני של הוועידה. שמיר אינו צריך להעמיד את מנהיגותו ב„חרות" למבחן של ממש. הוא יופיע מחר בלב קל מכל חשש של התגרות ישירה במעמדו כראש התנועה. היום, לעומת המצב לפני שנה, בידיו התואר המכובד של ראש ממשלת האחדות הלאומית. הוא כיום האיש מספר אחד בממשלה, ואילו שמעון פרס הוא „רק" מספר שניים. אפשר לצפות אפוא, כי שמיר יהיה תקיף בתביעתו לצירי הוועידה לאפשר את ניהולה ללא ברקים ורעמים מיותרים, וללא ניצוצות שעלולים להצית את הרוחות.

שמיר ייבחר ברוב גדול מאוד כיו"ר התנועה. זהו בשבילו הישג אישי גדול, גולת כותרת בקריירה המפלגתית שלו. אך יותר מכך — זהו רגע היסטורי בחייה של תנועת החרות. זהו האקט הפורמלי והיוריסטי הסופי לפרישתו של מנחם בגין, היו"ר הראשון והיחיד עד כה של תנועת החרות. זהו, ללא ספק, סיומו של פרק חשוב בתנועת החרות, ותחילתו של פרק חדש.

פרישתו המוחלטת של מנהיג „חרות", מנחם בגין, מהחיים הפוליטיים והמפלגתיים, השפיעה מאוד על תנועת החרות, אשר במשך שנים זוהתה עם האיש ועם אישיותו. בתקופה הראשונה ציפו הכל לשיבתו חזרה, אך ככל שהזמן עבר, הסתבר גם לאופטימיים, כי מנחם בגין לא יחזור עוד לתנועת החרות. יש

ליצחק שמיר מובטח רוב כיו"ר התנועה ואילו משה ארנס נאבק על מקום טוב בצמרת

הגורסים כי דווקא אי־הוודאות לגבי מהלכיו של בגין הקהתה את המשבר הפנימי במפלגה, ומנעה שבר של ממש במפלגה. ההשתעשעות והאפשרות המעורפלת, כי האיש הספון ברחוב צמח בירושלים יתעשת, ויחזור לעצמו ולמפלגתו, הקלה על הזעזוע החריף, ואיפשרה מעין תקופת־ביניים של הסתגלות לרעיון הבלתי נתפש עד 1983, כי תנועת החרות יכולה להמשיך ולתפקד, ואפילו לרוץ לבחירות לכנסת, ללא מנהיגה הבלתי מעורער מנחם בגין. אך אט־אט חדרה ההכרה ל„חרות", כי „יש חיים גם לאחר בגין". עם פרישתו הוסרו כל הגינונים, ורוב הפעילויות שנעשו קודם לכן בפרופיל נמוך, כמעט במחתרת — התארגנו המחנות והסיעות. עתה יצאו וביצבצו היריבויות והאמביציות האישיות נחשפו ברישיגלי, והונחו, לא תמיד אחר כבוד, על שולחנה של המפלגה.

רבים זוכרים לדוד לוי את הכרזתו הבוטה בליל פתיחת ועידת „חרות" לפני שנה — מעל במת בנייני האומה — כאשר בפנייה אל בגין הנעדר קרא: יש לך יורש. איש לא טעה אז למי התכוון לוי. הכל הבינו היטב, כי הוא הצביע על עצמו, אך בכך לא היה חדש. דוד לוי הצהיר על כוונותיו שנתיים וחצי קודם לכן, בסתיו 83', כאשר התייצב במרכז תנועת החרות, והתמודד על המועמדות לראשות הממשלה מול יצחק שמיר. הוא הפסיד בכבוד, אך הפסיד. לא היתה זו תבוסה. התמיכה שקיבל לוי הגיעה לכארבעים אחוזים — ואת למרות שכל שרי „חרות" התייצבו לימינו של שמיר, ולמרות שאנשי שמיר פיזרו רמזים, כי בגין רואה בשמיר את האיש המתאים להחליפו.

ההתמודדות ב־83' היתה, אולי, הגיבוש „היחידתי" הראשון החשוב ביותר של מחנה דוד לוי, שבהופעה סומכית וגלויה הצליח להפגין כוח מרשים. אך זאת היתה גם ראשית ההתארגנות וההתגייסות של כל המחנות האחרים בעלי היומרות, אשר הבינו, כי מול מחנה מגובש של דוד לוי עליהם להעמיד מחנות משלהם.

ספק אם נדע אי־פעם את הסיבה האמיתית שגרמה לדוד לוי לוותר על ההתמודדות השנייה מול יצחק שמיר ערב הבחירות לכנסת הי"א, ב־1984. קשה להניח כי היה מוותר, אילו היה בטוח אז בניצחונו הברור. ייתכן כי לא רצה שיירשם ברקורד הפוליטי־מפלגתי שלו הפסד נוסף, ואולי גם תואר גנאי של „מפסידן". ייתכן גם, כי דוד לוי היה מושפע מהסקרים שהתפרסמו באותם ימים על סיכויי הליכוד בבחירות לכנסת, ולא רצה להיות האיש שהוביל את הליכוד חזרה לאופוזיציה. אולי הושפע גם מאותם קולות בתוך מפלגתו, אשר רמזו־איימו, כי אם דוד לוי יוביל את „חרות" והליכוד, הם יפרשו מהמפלגה. קל להניח, כי היו אלה גורמים שונים שהובילו את דוד לוי להחלטה ההיא.

אך כידוע, היה מי שניצל היטב את צעדו של לוי לטובת עצמו. היה זה אריק שרון, שקפץ על ההזדמנות למלא את החלל שנוצר, ובעיקר את התסיסה בקרב חלקים בתוך מחנה לוי, אשר לא השלימו עם פרישת לוי מהמירוץ, ולא פחות מכך, עם עמידתו של שמיר בראש הליכוד. על הרווח המפלגתי של שרון באותה התמודדות כבר נכתב רבות. האיש שנדחק הצידה מאז פרישתו ממשרד הביטחון בעקבות מסקנות ועדת כהן בעניין סברה ושאתילה, האיש ששמיר נתן לו, כדברי שרון עצמו, להתבוסס בחוותו, הגיח במבצע בזק אל מרכז הבמה המפלגתית כשבכיסו הישג מרשים של תמיכה. שרון לא הישלה עצמו לרגע כי היה לו סיכוי לנצח את שמיר. כל שרצה היה הכרה מחודשת במקומו בצמרת „חרות", וקבלת מה שהוא כינה — גיבוי מלמטה. הוא השיג כל זאת, ויצר לעצמו נקודת זינוק חשובה לקראת ההתמודדות החשובה באמת, שתהיה ערב הבחירות הקרובות לכנסת, אם יהיה מועדן מוקדם, או ב־88.

מול מחנות שמיר ולוי, אשר כוחותיהם מעורכים כשווי־כוח, יש לשרון מעמד של לשון־מאזניים. במושב הראשון של הוועידה שיתף שרון פעולה עם דוד לוי. פיצוץ הוועידה נטרף עת לא איפשר לקואליציה הזאת לממש את כוחה להישגים של ממש, להוציא אולי את ההישג היוקרתי של שרון, שהביס את יריבו העקשני בנימין זאב בגין. עתה, לקראת המושב השני של הוועידה ביום ראשון הקרוב הברית בין לוי ושרון אינה קיימת עוד. היא התפוררה במהלך השנה האחרונה. אך לעולם אין לדעת בפוליטיקה ומה שנראה אתמול כבלתי אפשרי יכול לקום מחדש. שרון המבקש לעשות לעצמו בעתיד רווחים ממחנה שמיר. בשנה האחרונה שיתף פעולה שקטה עם שמיר וארנס בשאלות השנויות במחלוקת עם לוי. הפוטנציאל של מחנה שמיר מוזקר לעין. אמנם משה ארנס רואה עצמו כאיש שיעמוד, בבוא העת, בראש המחנה הזה, אך לא כך רואים זאת כל אלה המזוהים עם מחנה שמיר. בצר קבוצה שבתוכה אפשר למצוא את בני בגין, ורובי ריבלין הסולדת משרון, יש קבוצה גדולה של ותיקים וצעירים יותר, אשר רואים בשרון מנהיג כאריזמתי הראוי לעמוד בעתיד בראש הליכוד. נראה, כי גם לוי וגם שרון אינם רואים במשה ארנס איום רציני בעת התמורות ביניהם.

„מה הם עשו בשביל האיש הקטן?"

הוויכוח הפתוח, שאיים לפוצץ גם את המושב השני של הוועידה, נראה, לכאורה, חסר משמעות. מה נפקא מינא איך ייבחרו ראשי המוסדות (מרכז ומזכירות), ואיזו חשיבות יש לשאלה האם יאושר התפקיד החדש של מ"מ יו"ר התנועה וההנהלה, שבו חפץ דוד לוי? לפני כחודש נדמה היה כי אפשר למצוא פתרון מוסכם על־ידי חלוקת שלושת התארים לשלושת השרים לוי, שרון וארנס. ואכן, באותן שתי יממות של הסכמה היו שהבינו כי הסכמה כזאת הושגה, אך מהר מאוד יצאו קולות ממחנה לוי, ואחר־כך מפי האיש עצמו, כי הוא דורש התמודדות פתוחה, דהיינו שכל מי שרוצה בכך יוכל להתמודד על כל תפקיד. אנשי לוי אף הרחיקו לכת וטענו כי השרים אינם צריכים להתמודד על תפקידי יושבי ראש המוסדות. הם נגלו את הטענות של יריבי לוי שאמרו כי תואר המ"מ הוא רק תואר של כבוד. לוי הציע לארנס ושרון להתמודד נגדו על התואר — אם הם רוצים בכך.

לוי דיבר בשם הדמוקרטיה המפלגתית, ואכן זכה מייד למענה מצד שרון, אשר בהופעה פומבית ברמת־גן לא שלל אפשרות של התמודדות פתוחה. הוא לא נתן לדוד לוי להציג אותו כשפן או פחדן. שרון לא הסתפק רק בכך אלא, שלא כמנהגו, „ירד" על לוי בדברו על מישהו שאינו מוכן להשלים עם החלטת הרוב. הכוונה היתה ברורה: רוב שרי חרות הסכימו על חלוקת התפקידים, לוי היה היחיד שהתנגד. והוא אשר הכניס מחדש את הוועידה והמפלגה למהלך של אי־שקט. נראה היה, כי הפעם לוי הסתבך במקצת. רוממות הדמוקרטיה שנשמעה מפיו כתירוץ מהלכיו האחרונים, לא היתה משכנעת יותר מדי, וספק אם היה בה כדי לשכנע את רוב צירי הוועידה, אשר עדיין לא שכחו את הטראומה של המושב הראשון. בסופו של דבר הורידו אנשי לוי את התביעה ששרים לא יתמודדו על תפקידי יו"ר המרכז והמזכירות. ואילו שרון וארנס הסכימו למה שבעצם לא התנגדו לו לדבריהם, להתמודדות פתוחה. הרבה יותר סבירה היתה דווקא הדרישה של לוי לקיים בחירות חשאיות, אשר בהן יודהה כל ציר עם אחד מראשי המחנות „בחרות". בדרך זו ניתן היה, אחת ולתמיד, לקבוע מה גודלו של כל מחנה ולתת, על פי חלוקת הכוחות, ייצוג הולם לכל מחנה במוסדות השונים של המפלגה. לוי שיחק על שני מישורים. בצמר הוא הופיע כמגינה של הדמוקרטיה, כאיש השומר על זכויותיהם של הצירים להתמודד על כל תפקיד; בשני הוא המשיך לעבור על הדימוי של מי שמנסים לשים לו רגל, ולמנוע בכוח את הפסגה — לאחר שעשה מסלול ארוך ומרשים בכוחות עצמו. הוא דיבר על קואליציה נגדו, והתעלם במתכוון מכך שרק שנה קודם לכן עמד הוא עצמו בראש קואליציה עם שרון נגד שמיר. האמנם היו יכולים „לעבוד" טיעונים כאלה על צירי הוועידה? האמנם היו רוב צירי הוועידה מאמינים כי לוי נלחם למען הדמוקרטיה, ולא למען אחד מחבריו, שאותו הוא מבקש להדיח נגד ארנס, או שרון. האמנם היה יותר מקומץ של צירים אשר היו מקבלים טענה זו בפשוטה וכפשטנותה, מבלי לראות את הכוונה המסתתרת מאחוריה — צבירת עוד עמדת כוח על־ידי מחנה לוי. ספק רב. גם סיפור הקיפוח נראה, לפחות בעיניים, כמוגזם ומחוץ להקשר. יריביו של לוי הסכימו להמצאת תפקיד חדש של מ"מ התנועה, שבו רוצה דוד לוי, וכי בכך יש קיפוח? הוועידה הזאת ושיגיונותיה משבשת, כנראה, גם את שיקול הדעת ואת מידת הרצינות של הפוליטיקאים. ימים ספורים לפני הוועידה, ולפני הסכם הפשרה יצא דוד לוי בהצעה חדשה, אשר מפאת כבודו של האיש לא נבנה אותה אינטלקטואלית. על פי אותה הצעה הבטיח לוי, כי אם ייערכו הבחירות על פי רצונו של המחנות השונים — הוא יכריז מייד על ביטול מתנה לוי. קשה להשתחרר מהאסוציאציה של אותו סיפור נלוז שבמבקש־ומתחנן אל חברתו, שרק תראה לו, והוא מבטיח לא לגעת בה, לא „לקחת".

לכך שהמאבקים הפרסונליים העיבו על ההכנות למושב השני של הוועידה, שייפתח ביום ראשון, ומחווים איום לקשיים חמורים בניהולה, ואולי אף בפיצוצה, הרי רק מעטים שמו לב לעובדה, כי מלחמת המחנות והאישים בתוך „חרות" דחקה הצידה את הדיונים האידיאולוגיים. והניחה אותם בקרן זווית, אמנם, על פי עדותם של ראשי המפלגה, אין ביניהם חילוקי דעות אידיאולוגיים. אך איזו במה מפלגתית אם לא ועידה יכולה וצריכה לשמש למפלגה פוליטית הזדמנות נאותה להשמיע את עמדותיה והשקפת עולמה בקול רם וברור. בסדר היום של הוועידה מתוכנן דיון אידיאולוגי, ואף קבלת החלטות עקרוניות, ואם ההסכם יחזיק מעמד יש סיכוי שהדיון לא ייבלע באנדרלמוסיה הכללית.

שרון ראה עצמו כלשון־המאזניים למקרה של פיצוץ

משה קצב: כל ציר „מוקש"

„הצלחתי להושיב יחד את כל שרי חרות, למרות שזה נשמע אבסורד"

את יו"ר נשיאות ועידת „חרות", השר משה קצב, פגשנו בלשכתו בירושלים למחרת פיצוץ ההסכם בין שרי מפלגתו. פניו של השר הצעיר והטון המינורי הסגירו את מפח־הנפש שלו מהשתלשלות העניינים. התקוות להגיע להצעות מוסכמות שיבטיחו מושב ועידה שקט ותקין התנפצו ימים ספורים לפני מועד הוועידה. בבת־אחת נסוג המצב שנה אחת אחורנית, ואיש לא יכול היה לדעת מה יקרה ביום ראשון הקרוב באולם הקונגרסים בתל־אביב. גם האופטימיים לא סברו כי הוועידה תצא במחולות, אך רבים חששו כי הענן הקודר של אי־הסכמה עמוקה עלול להביא דווקא „ברקים ורעמים". השר קצב אמר באותה שיחה כי הוועידה תתכנס במועד שנקבע ויהי מה. הוא לא חשב על אפשרות של דחייה נוספת, וניכר היה בו כי הוא רוצה כבר להיפטר מכל העניין.

על מהלך הוועידה וסדר יומה הוא אומר: „נבחר יו"ר לתנועה. יצחק שמיר הוא מועמד יחיד. כל צירי הוועידה יהפכו לחברי המרכז. נדון בהסכם האיחוד עם הליברלים; ויהיו כמה החלטות בתחום המדיני יהיו הצבעות על שינוי בחוקה בעניין מ"מ ליו"ר התנועה. יהיו התמודדויות והכרעות, אבל הוועידה תסתיים.

הוא נשמע כמי שנשבר לו, ואכן אמר לנו רק לפני עשרה ימים: „לי נשבר, אבל סיום הוועידה טוב לחרות".

על השאלה מה הם המוקשים העלולים לשבש את מהלך הוועידה השיב: כל ציר הוא מוקש. אך אנחנו נבטיח תנאים שייתנו הרגשה טובה. נקפיד על הליכי הבחירות ואופן הבחירה.

סדר היום נראה לפני עשרה ימים כמוקש גדול. גם הנושא המפלגתי. לאחר שהושגה ההסכמה, אין עוד בעיה של סדר יום. אם כי לדעת קצב תהיה מתיחות רבה, והוועידה תהיה סוערת. אבל, הוא מבטיח, נקטנו אמצעים בתחום הארגוני כדי למנוע תופעות שקרו במושב הראשון של הוועידה.

שנה שלמה נדרשה למושב השני של הוועידה. האם היה זה בזבוז? קצב מסביר:

כל השנה הזאת קיוויתי שבמגעים יגיעו להסכמות. במשך השנה תיווכתי בין הצדדים. רציתי ממתנה למתנה. היו גם בשנה הזאת אירועים פוליטיים חשובים. היתה הרוטאציה, היו משברי שרון ומודעי. אני מאמין שהזמן עשה את שלו, ושהפצעים נרפאו קצת. עובדה שיש הסכמה למועמדות שמיר וסוף־סוף הוסכם על סדר יום, שינויים בחוקה, ואופן ההתמודדות. חוץ מזה גם התבגרנו בשנה, ונעשינו אולי יותר חכמים.

היו ב„חרות" שהאשימו אותך כי משכת את הזמן חודשים רבים ולפתע — בשלושת החודשים האחרונים התחלת להזדרז משום־מה?

שנה שלמה כמעט לא ישבו שרי „חרות" יחד ודיברו. גם במהלך הוועידה לא הצלחנו לשבת ולהידבר. אני הצלחתי להביא לישיבות כל שרי המפלגה. למרות שזה נשמע אבסורדי אני רואה בכך הישג. גם העובדה שקבעתי תאריך לכינוס הוועידה, והנחישות שלי לקיים את המושב השני ויהי־מה, גרמה לדינמיקה.

מה היתה תרומתו של יצחק שמיר?

שמיר מנסה להשכין שלום־בית. כל הסכמה בין הצדדים מקובלת עליו. העובדה שהוא זימן את השרים בביתו, גם היא הוכחה לרצונו הטוב.

האשימו אותך שפה ושם לא היית לגמרי אובייקטיבי בין המחנות השונים.

כל ההחלטות שקיבלתי הן החלטות אובייקטיביות, שלא פוגעות בשום מחנה ולא מעדיפות שום מחנה.

אתה אישיות פוליטית שהעתיד עוד לפניה. האם הרווחת מהיותך יו"ר הנשיאות, ולמעשה, במרכז העניינים?

לא הרווחתי כלום. אילו ידעתי מראש את אשר יקרה בוועידה, לא הייתי מתמודד לתפקיד הזה.

חמישה ימים לפני הוועידה חזרנו ושאלנו את השר קצב – האם לא צפויה נסיגה נוספת מההסכמה האחרונה. לדבריו, אין עוד דרך נסיגה. זה הסוף. יחד עם חשיבות ההסכם צריך לזכור כי תהיה התמודדות ויהיו מאבקים. אבל לפחות יש הסכמה להכניס שינויים בחוקה בעניין בחירת המ"מ, ויש ויתור של מחנה לוי. על פיו יכולים גם שרים להתמודד לתפקידים השונים.

מהי הערכתך – מה יקרה בוועידה?

תהיה אווירה מתוחה, ועידה סוערת. אבל בלי מהומות ובלי פיצוצים. אנחנו נוקטים צעדים שיהיה סדר.

דוד לוי בבני־ברק לא כמשל

בפתח סניף „חרות" בבני ברק עומדים שני גברים בשלהי החמישים ומעשנים. השעה שבע ורבע בערב וראשוני האנשים באים לאסיפה של דוד לוי.

„מה אתה אומר?" שואל המשופם, ששיניו חסרות שיניים אחדות.

האיש בעל הקומה החסונה מרים את כתפו ובתנועת־יד של ביטול אומר: „נעזוב, הורסים את התנועה. בלון נפוח".

המשופם מנענע בראשו בהסכמה ומפליט: „הם רק חושבים על עצמם. מה הם עשו בשביל [illegible]

[illegible]

מורה „חריג"

אמנון, מורה עיוור, „בוגר" מעברה, החל דרכו עם כיתה ראשונה במחוז הצפון לחינוך מיוחד בבית־ספר ממלכתי־דתי „גולני" בבית־שאן. מזה 18 שנה הוא מנהל את בית־הספר, כאשר בין כתליו לומדים תלמידי הסביבה, כולל קיבוצי האיזור, לשביעות רצון כולם. שיטות החינוך בעיקרן חברתיות־תרבותיות

מאת שלמה גלזר צילם בועז לניר

המורה ותלמידיו

„ה יחס המיוחד שאני מעניק לילדים, אהבה, חום עם עזרה, בכל תחום אפשרי — רפואי, פסיכולוגי, חברתי, לימודי, יוצר מערכת יחסים מיוחדת וגורמת להם לא לנצל את בעיית הראייה שלי" משוכנע אמנון לביא. „מה גם שבמשך השנים פיתחתי רגישות רבה המאפשרת לי לזהות כל ילד בבית הספר לפי קולו ולחוש בכל תנועה חריגה."

אמנון לביא, בן 42, מנהל מזה 18 שנה את בית הספר הממלכתי־דתי „גולני" לילדים חריגים בבית שאן אותו ייסד למרות היותו עיוור. (יש לי מגבלת ראייה חריפה, הוא מציין, אני רואה בזווית של 10 מעלות). דומה כי סיפורו האישי הוא הוכחה לניצחונו של כוח הרצון וההתמרדה על המגבלות והקשיים.

אמנון נולד בטריפולי שבלוב. בגיל 8 חודשים התייתם מהוריו. אביו, שגוייס בעל כורחו לצבא האיטלקי במלחמת העולם השנייה, נפצע בחזית ונפטר בבית החולים. אימו שהיתה צעירה מאוד קיבלה שבץ מצער, ונפטרה אף היא. אמנון, התינוק, אומץ על־ידי סבתו שהיתה מטופלת ב־5 ילדים ואלמנה אף היא, ועבדה קשה למחייתה. את התינוק החדש היתה הסבתא מרדימה באמצעים שונים (כמו אלכוהול) למשך היום, כי נשאר לבד בבית בלי השגחה. כתוצאה מכך סבל מתת־תזונה שפגעה בראייתו פגיעה שתגרום בגיל מבוגר יותר לעיוורון.

ב־1949 עלתה המשפחה לישראל בגלי העלייה מצפון אפריקה, והשתכנה במעברת באר יעקב. התנאים היו קשים ביותר. לאחר 4 שנים באוהל עברו לצריף בו התגוררה המשפחה, ובו גדל אמנון עד שסיים את ביה"ס התיכון.

צריף ללא מים זורמים עם שירותים בחוץ. בגיל 9 החל ללמוד. ותוך שלוש שנים סיים בית ספר יסודי ובעזרת מילגה של משרד החינוך החל ללמוד בבית ספר תיכון ברחובות, מהלך 10 ק"מ מבאר יעקב, מרחק אותו היה גומא על אופניים מדי יום ביומו. בשעות אחר הצהריים עזר לסבתו והדריך במועדון נוער, ובתום הפעילות ניקה אותו כדי להרוויח למחייתו. „מאז שאני זוכר את עצמי" אומר אמנון ללא שמץ מרירות בקולו, אני חי ברשות עצמי ועובד לפרנסתי. משסיים את לימודי התיכון נפסל מלשרת בצה"ל בשל ליקויי ראייה שהלכו והחמירו. משנמנע ממנו להתגייס לצבא נרשם אמנון לביא לסמינר למורים של תנועת העובד הדתי, שנתיים למד שם בתנאי פנימייה ואחר כך הוצבה בפניו הברירה: קרית שמונה — כיתה רגילה, או עפולה — חינוך מיוחד. אמנון בחר בחינוך מיוחד.

נוער המצוקה היווה עבורו אתגר מיוחד. עד היום הוא משוכנע כי גם לנוער שגדל במצוקה אין דבר שיעמוד בפניו — במידה שירצה בכך. בעפולה זינק למים הקרים. „קיבלתי" הוא מספר, „כיתה קשה במיוחד של ילדים אלימים, היפר־אקטיביים, מכתים הרוסים, לחלקם תיקים פליליים. בדרכי שלי", נזכר אמנון, „ידעתי שצריך לעבוד איתם על כבוד עצמי, על שיפור הדימוי העצמי השלילי שלהם. שיש לתת להם יחס חם ומבין. הייתי מבלה בסביבתם הטבעית שעות ארוכות בשעות אחר־הצהריים, ורק לאחר שיצרנו קשרי אמון וידידות התחלתי ללמד אותם לימודים עיוניים. מרביתם, אגב, המשיכו ללמוד ב'אורט', או 'עמל' במסלול מקצועי."

עם סיום העבודה עם הכיתה, ב־1964 חינך אמנון כיתה נוספת, ואחר־כך עבר הכשרה של חינוך טיפולי והקים את הכיתה הראשונה במחוז הצפון לחינוך טיפולי מיוחד. ב־1968 נתבקש אמנון על־ידי משרד החינוך ללכת לבית שאן ולהקים בית־ספר לילדים חריגים. באותה עת היה קשה לשכנע את ההורים להעביר את ילדיהם לבית־ספר עם סטיגמה שלילית. מרבית ההורים חששו מהשינוי.

„קיבלתי מבנה ריק" מספר אמנון „לא היה לי צל של ספק כי בכל שבית־הספר יהיה נעים יותר, מקושט ונקי, יקל עלינו להתמודד עם התווית שהודבקה לו. את החודשים הראשונים השקיע, איפוא, צוות המורים בראשותו בגינון, ניקיון, וטיפוח סביבתי. אחד הדגשים בפעילות בית הספר מאז היווסדו הוא הפעילות החברתית־תרבותית בשילוב עם ההורים. באופן הדרגתי הפכו הילדים מילדים דחויים בכיתותיהם — למרכז העניינים. הפידבק היה נהדר ונוצרה „גאוות יחידה". בית־ספר ממלכתי דתי „גולני" נוסד במטרה לקדם תלמידים עם פיגור על רקע סביבתי, ומופרעות בינונית וקשה. במשך השנים, ככל שהתפתח, הפך בית־הספר לכתובת מרכזית לכל הילדים החריגים באזור. „באחרונה", מספר אמנון לביא, „פתחנו כיתה לילדים הסובלים משיתוק מוחי ומתסמונת דאון (מונגולואידים) במסגרת בית־הספר, שהיא היחידה בארץ במסגרת כזאת. עשינו זאת", מדגיש אמנון, „מתוך הכרה ברורה כי יהיו בעיות, אבל גם בקריעה שאין להם מסגרת אחרת. הילדים מקבלים אותם נפלא ועוזרים להם בכל. הבעיה היא עם ההורים שחוששים לריד בית הספר.

במשך השנים התחלף צוות המורים והיועצים מספר פעמים ואילו אמנון לעולם נשאר, השחיקה בעבודה היא רבה מאוד.

„אחד היתרונות שלי, הוא שאיני גר בבית שאן. לכן קל לי יותר" מהרהר אמנון בקול „אני מגיע ראשון לבית הספר בבוקר ובתום יום העבודה אני חוזר הביתה לעפולה ומתנתק, וקל לי יותר מאשר למורים שגרים בעיר עצמה."

בית־הספר „גולני" הוא ממלכתי דתי, ולמרות זאת לומדים תלמידים מכל רחבי העמק כולל קיבוצים, לאו דווקא תלמידים דתיים, ואינו מחייב את התלמידים לחבוש כיפה או למלא מצוות דתיות אחרות, רק בשיעור תנ"ך ותורה מתבקשים הילדים לחבוש כיפות, וזאת מפאת כבוד הנושא. אם הילד אינו שש „דווקא", מדגיש אמנון אז אין כל בעיה.

בית־הספר, לפי תפישתו של מנהלו אמנון לביא, הוא מסגרת כוללת המשלבת מערכות תרבותיות, טיפוליות וחברתיות, וזה בנוסף להיותו מערכת חינוכית השכלתית. לאחר שמקבלים ילד לשורות בית־הספר הוא עובר שורה של אבחונים, ומרכיבה עבורו מערכת אישית שתקדמו בצורה מרבית. במערכת זו משולבים השירות הפסיכולוגי, הסוציאלי, אחות, בית הספר וגורמים שונים ביישוב. פעמים רבות, במקרים של שיגור של צוות סביבתי, מרגע שמנטרלים את הגורם משיג הילד את הפער תוך שנים מעטות.

מאמץ מיוחד שם בית־הספר על תכניות הלימוד של הכיתות הבוגרות. בתכנית הלימודים נבנה נושא מיוחד הנקרא „לקראת חיים עצמאיים". זהו פרויקט שנועד לעזור לבוגרי בית־הספר לנהל חיים עצמאיים ברשות עצמם, לאחר גיל תיכון. במשך השנתיים לומדים הבוגרים לתפקד בחיי היום־יום. הם לומדים לפתוח חשבון בנק, למלא צ'ק, להוציא כסף מבנקומט. הם לומדים כיצד לקנות בשוק ובסופרמרקט, איך נוסעים באגד ליעדים שונים ועוד ועוד. במשך השנתיים משתלבים הבוגרים במקומות עבודה שונים, ולומדים על בשרם משטר עבודה מהו. על תלמיד, במקצוע שרכש בבית־הספר, לומדים נגרות, מסגרות, כלכלת בית, ספרות וכדומה. הכוונה בנושא חשוב זה למנוע מהתלמידים מעבר קשה וחד־פעמי לעולם המבוגרים ולאפשר להם מעבר לפינה.

„בסך הכל בית־הספר עבורי הוא מפעל חיים", אומר אמנון לביא, שקיבל את פרס החינוך של המזכירות הפדגוגית מידי נשיא המדינה יצחק נבון, עבור ניהול בית הספר לילדים חריגים ופעולות טורים בתחום זה. פרס שרק מעטים בארץ זוכים בו. „אני אוהב מאוד את העבודה והילדים, ויש לי תחושה שבמעשי אני מאפשר לילדים האלו גורל טוב יותר וסיכוי לעתיד. תחושה מתוקה מאוד ונותנת כוח להמשיך הלאה."

שנים מאושרות מאוד

[illegible]

גאולה עכשיו

„הגולה סיימה את תפקידה ואין יותר סיבה אלוהית מחייבת. אם ידרשו היהודים את הגאולה — היא בוא תבוא!" — דברי הרבי מלובביץ'. מטכ"ל חב"ד נערך ל„משלוח־מנות" של פורים. צי של כלי רכב ובראשם „טנק מצוות" פשטו על מחנות צה"ל — להגיש אוזני המן ומשקה ל...שטיפת מוח

מאת עמירם כהן

אפילו ותיקים ומנוסים בחסידות חב"ד עומדים לאחרונה „המומים", כהגדרתם, מהביטויים המפורשים: „הדור שלנו הוא דור הגאולה וכי ברור שהמשיח יבוא בדור שלנו", הכריז הרבי מלובביץ', אדמו"רם של חב"ד. „הכל ככר מוכן" הכריז פעמים אין־ספור וקרא לחסידיו „עמדו הכן כולכם לבנין בית המקדש השלישי, בביאת המלך המשיח".

אנשי חב"ד עצמם עומדים נפעמים מול הביטויים המפורשים, שאינם מותירים כל מקום לספיקות לנסיגה. ב„שיחת השבוע", ביטאונם של צעירי חב"ד, נכתב במפורש, כמצוות הרבי: „לפי כל הסימנים שנתנו לנו הנביאים וחז"ל אנו חיים עכשיו בעקבתא דמשיחא" (התקופה האחרונה שלפני בוא המשיח).

בהתוועדות שהיתה בחצרו של הרבי בשבוע שעבר, בפורים, הוא חזר ואמר: כל הסימנים החיוביים והשליליים שהתגלו לאחרונה מעידים בצורה ברורה כי כלו כל הקיצין וכל העבודה שעם ישראל היה צריך לעשות כדי לקרב את הגאולה (לימוד תורה, מצוות, אור לגויים) כבר נעשתה והכל כבר מוכן. הגולה, כשליחות אלוקית, סיימה את תפקידה ואין יותר כל סיבה אלוקית המחייבת אותה. ואם רק ידרשו היהודים את הגאולה מהקב"ה היא בוא תבוא, הרבי מלובביץ', כלשונם של חסידי חב"ד שחסידים אומרים שכל מלה שלו שקולה ומדודה, מדבר במלים ברורות ומפורשות על הגאולה העומדת להתרחש בכל רגע. ביקור בפורים שנה זו בכפר חב"ד הוא כיקור של קריחת הגאולה. חסידים בקפוטות שחורות וכמגבעות החבות־שוליים מתרוצצים כאחוזי תזזית: עוד מעט־קט יוצאים לפקוד את מחנות צה"ל, מיתקני משטרה, בתי־אבות ובתי־חולים לקיים מצוות משלוח מנות. רכבים מסומנים בסמלי היחידות, הצירים והתוליות, חלקם רכב צה"ל, שעמוסים לעייפה בקרטונים של „משלוח מנות" ובקבוקי וודקה וקוניאק. רק מכאן, מבית שז"ר במרכז צעירי חב"ד בכפר חב"ד יוצאים עכשיו בשש־מאות איש ביותר ממאה כלי רכב, לחלק כ־250 אלף שקיות של משלוח מנות בעיקרם מיועדים לחיילי צה"ל. את אותה תמונה ותמונה, מה שהם מכנים „הפריסה" תוכל לראות היום, בעוד ארבעה מרכזי חב"ד: בירושלים (שיכון חב"ד), קרית מלאכי, צפת וחיפה, על פי הערכה מדובר בכ־1500 אנשי חב"ד, שיפקדו היום את מחנות צה"ל. ובתוך כל המהומה וצלצולי הטלפון, נאות הרב נחום כהן הנושא בתואר „מתאם פעולות חב"ד בצה"ל" להתליך אתי, בעמידה, כמה מלים.

את המבצע (פורים), אני למד, ממנו, מתכננים ברמה „מטכ"לי"ת". „אנחנו עובדים עם צה"ל מטכ"ל מול מטכ"ל" אני ואנשי „המטכ"ל של חב"ד" יושבים מולם ומקיימים ישיבת תיאום, כשמולנו יושב עוזר הרב הראשי לצה"ל הרב הישאל ראש ענף הדת ודת ברבנות הצבאית, שמקבל את הנתונים בשטח מהרבנים הפיקודיים וכל חוליה מקבלת אישור. יש מספר מקומות מסווגים שלשם לא נכנסים, כשמדובר כלבנון מחיילים ממש את האנשים שלנו האמורים לצאת לשם, למרבית הצירים אנחנו מגייסים רכבים שלנו. לצירים הארוכים צה"ל מספק את הרכבים. לאחר התיאום ברמה המטכלי"ת עוברים לתיאום ברמה הפיקודית והיחידתית, ואני קובע עד לפרט האחרון איזה סניף יצא לאיזה ציר שהוא בדרך כלל שישה־שבעה מחנות ובאיזה שעה ומי איש הקשר שלהם בצה"ל. כל חוליה מלווה באיש הרבנות הצבאית מאותה יחידה. כלומר, איש צה"ל מצטרף אלינו לציר, בדרך כלל בנקודת היציאה, ותפקידו „למשוך" את החוליה לצה"ל. זה עשוי להיות קצין דת, סמל דת או אפילו רב פיקודי.

מי הכי מסוכן?

התעוררה פעם בצה"ל איזו התנגדות למבצע שלכם?

הרב כהן: לאחר 20 שנה, 60 מבצעים, לאחר שהאנשים שלנו הגיעו למקומות הרחוקים ביותר תחת הפגזות ואש במלחמת ההתשה וביום הכיפורים — זה יהיה לא הוגן לומר לנו להפסיק, לומר לנו אסור לכם להיכנס, תשאירו לנו את השי שלכם ואתם תישארו בחוץ".

אנשי חב"ד מזכירים לטובה, להפתעתנו, את מורה־לה בראון שהיה בעבר קצין חינוך ראשי (מראשי ר"ץ) ואת ישי עמרמי, חבר קיבוץ גבעת חיים (לשעבר) שהיו אלה שביססו ותמכו והרחיבו את כניסת אנשי חב"ד לצה"ל. בעבר היה כל הנושא בסמכותו של קצין חינוך ראשי, לאחרונה הועבר לטיפולה של הרבנות הצבאית הראשית מאז הוקם בה הענף „להוי חי"... שאתה רואה כאן זו המטרה", מסביר לי מנחם ברוז, ...צעירי חב"ד „חייל מקבל את השי שלנו ומוסר אותו, ל... לחייל שני — ובזה קיים „מצוות משלוח מנות" וכך ה... שלי מושגת ב־700 אחוז. „כשאני תופס חייל כתחנה ה... ומשכנע אותו להניח תפילין — המטרה שלי היא כאן ו... שיניח תפילין. ואם הניח — המטרה שלי הושגה במאה א...

כשאתה דן עם אנשי חב"ד מי מסוכן יותר להברה הח... הם או החצרות האחרות — גור, בעלז, ברסלב או ר"ל ה... של הרב שך — הם מגחכים:

„מסוכנים — השאלה היא מאיזו בחינה? אם ליחידים — ... אנחנו. אך אם אתה מכנה „לסכנה" את הסיכוי ש... החילונית בכללותה תשלול פחות את ערכי היהדות — ... „מסוכנים" הרבה יותר. כי השיטה שלנו, בניגוד לסמינריו... הסוג של „ערכים", „נעשה ונשמע" ואחרים, מיסודם של ה... בעלז והרב שך שהם פונים למעטים. אנחנו פונים להו... הקולקטיבית של העם כולו. עוברים בסדר גודל של ...

כל עם־ישראל הוא חזית להחדרת המצוות

בלקסיקון בפרסומי חב"ד, בעיקר אלו של צעירי חב"ד, ה... מינולוגיה היא צבאית מיליטנטית ויש כאן יותר מ... סמנטיקה גרידא. צעירי חב"ד, הדיוויזיות של הרבי מלו... מכנים את עצמם „צבא האור" ועם צה"ל עוברים מטכ"ל מול מטכ"ל. תנועת הנוער החב"דית מכונה „צבאות השם" (הכינוי ניתן על ידי הרב עצמו), הודעות חשובות מכונות „פקודות יום". בית צעירי חב"ד, בית שז"ר, נקרא בפיהם „מרכז העצבים" הכנס העולמי: „...מאחורי 113 סניפי חב"ד ברחבי הארץ נמצא מרכז צעירי חב"ד המהווה מרכז עצבים ומעין בסיס עורפי של המבצע והמצא בחזית", נכתב בעלון צעירי חב"ד. לצידים של צעירי־חב"ד בהנהגתו, מזה 28 שנים, של הרב ישראל לייבוב (...גילו כבר עבר את ה־70...) כל עם ישראל הוא „חזית" להחדרת מצוות התורה. הרבי גם טבע את המושג „חיל שלום יהודי" (תלמידים המבקרים בחופשת הקיץ בקהילות ומעניקים להן תפילין, ספרי קודש והשפעה דתית"). הרביי גם טבע את הביטוי „טנק מצוות", שהוא „ניידת חב"ד" הסובבת בחוצות הערים עם רמקולים ומוסיקה בערבי חגים להזכיר ליהודים על החג הממשמש ובא.

הביטוי „טנק" עורר אפילו אצל צעירי חב"ד האגרסיביים בכוונה מסוימת. ולשאלה מדוע בחר הרבי להשתמש בביטויים „טנק, „מבצעים" ו„צבאות" יאמרו לך, שזו בדיוק הנקודה: „הנקודה שבשאלתך היא", הם אומרים, „שיהדות מקומה בבית־הכנסת, בבית־המדרש ובישיבה, אך אין לה מקום בעולם החולין. מה שמייחד את חב"ד הוא — שהוציאה את היהדות לרשות הרבים: מותר וצריך למען הפיץ את התורה להשתמש ברדיו, בטלוויזיה, בעיתונים, אפילו בחילוניים „המוקצים" ביותר וכין היתר הם מפרסמים ב„על המשמר"). ואין כל פסול להשתמש במושגים מודרניים כגון „טנק" כדי לבטא את עוצמתה וכוח חדירתה של התורה בהשאלה לאותו כלי משחית.

מעבר לטרמינולוגיה ניתן בהחלט לאבחן שצה"ל הוא האובייקט הראשי למיתקפתם של חסידי חב"ד. שלוש פעמים בשנה: פורים, סוכות וחנוכה „פורצים" אלפי צעירי חב"ד בחסות הרימה „ופרצת" למחנות צה"ל לשם איסוף מצוות וקירוב נשמות. ואין ספק שהם, מבחינתם, עובדים נכון: תקופת השירות בצה"ל, על הנתק הפתאומי מהמשפחה, תקופה רצופה קשיים ומתחים גופניים ונפשיים הקשורים לחרדות קיומיות בולוות כל חייל, היא „תקופה של בטן רכה" אצל הצעיר המגויס, זו תקופה שהוא נחשף להשפעות, שייתכן ולא יהיו אפשריות בתקופות יותר בוגרות בחייו. מרבית החיילים אינם רואים כל פסול ב„ופרצת" הזה של חב"ד לבסיסיהם ובדרך כלל מקרים גם לא כופים עליהם לקחת חלק בהילולה.

משחייל נכנס ללבנון קל לשכנע אותו להניח תפילין

חייל שנכח ב„פרצת" של חוליית חב"ד לאחד הבסיסים של חיל התחזוקה באזור המרכז מדווח על „שמחה אמיתית": „היינו בעבודה בסדנא, כשלפתע הופיעו חמישה חסידים עם בקבוק קוניאק, שקיות קטנות של „משלוח מנות" (שהכילו סוכריות תמוצות, ופלים ושוקולד ממולא) ושתי קופסאות־צדקה קטנות, אנחנו קוראים לזה אצלנו „שק"ם בחלוקה". בקריאות „חג שמח" אספו אותנו במרכז הסככה לאחר שהרימו כוסית „לחיים" חילקו לנו את השקיות וביקשו מאיתנו להעביר זה לזה (מצוות משלוח מנות). לכמה חיילים שם נתנו שתי מטבעות של עשר אגורות וביקשו אותם לשימן בקופסת הצדקה האמורות לסמל, אמרו לנו. שני אביונים (על־פי המסורת חייב יהודי בפורים לתרום לשני אביונים לפחות). לאחר מכן קרא אחד מהם את תפילת ההודיה („על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות...") וככה, פחות או יותר, נגמרה ההילולה והשחורים מיהרו הלאה לעשות את ה„ראווין" שלהם בסככה אחרת.

קצין בדרגת סג"מ, המשרת ביחידה מובחרת ומבלה את מרבית זמנו בלבנון מציין את דבקותם הבלתי־נלאית במטרה: „היחידים שאנחנו רואים בשטח בכניסה ללבנון או ביציאה משם הם החב"דניקים וכשחייל נכנס ללבנון" מוסיף אותו קצין „קל לשכנע אותו להניח תפילין." לעלון שבתוך השי החייל לא שם לב: „לא ראיתי אפילו שהיה דבר כזה."

למען ההגינות אין חב"ד אוספים מצוות רק בקרב חיילי צה"ל. אוכלוסיות מטרה נוספות הן אלמנות ויתומי צה"ל, זקנים בבתי־אבות ומאושפזים בבתי־חולים. אגודה מטעמם הקרויה „אגודה לעידוד משפחות הגיבורים של צעירי חב"ד" קיימה השנה טיולי חורף לאלמנות צה"ל ליותר מ־100 אלמנות. מדי שנה הם מקיימים בכפר חב"ד הילולה גדולה, חגיגת בר־מצווה ליתומי צה"ל, בליווי כליזמרים וחסידים אקרובטים, המשעשעים את הילדים במבצעי הליכה על הידיים בסגנון הידוע של חתונה בעיירה. „כואב לי לומר לך", מספרת אלמנת מלחמת יום הכיפורים מקיבוץ בצפון, „אבל האמת היא, שהיחידים שלא שוכחים אותנו, ופוקדים אותנו מדי חג ותמיד עם מתנה קטנה ומילות עידוד — הם החב"דניקים הנחמרים האלה".

אתוס שלם בסגנון סיפורי החסידים הולך ונבנה סביב „מיבצעים" אלו ופרסומי חב"ד גדושים במעשיות מרתקות על גבורתם של „שליחי הרבי" כפי שהם מכונים בחב"ד, כש„הנס" ו„האות" משמשים כאן בתפקיד מרכזי: „בפורים תש"מ", מסופר ב„שיחת השבוע" עלונם של צעירי חב"ד, „נסע צוות לחלק משלוח מנות לאלמנות בעמק יזרעאל... באותו לילה השתוללה סערה עזה אך הדבר לא מנע את המשך הפעולה... בקיבוץ יפעת החנה הנהג את הרכב ליד עץ גבוה וברגע שיצא ממנו נשמע קול נפץ והברוש האדיר קרס ונפל על הרכב ומחץ אותו כליל. חברי הקיבוץ התאספו מיד סביב המכונית ועמדו נדהמים מול המראה הנורא, עד שאחד מהם הפטיר: 'נו, איך כתוב אצלכם, שליחי מצווה אינם ניזוקים'...".

צילום: סעדיה גז

אוספים מצוות מחיילי צה"ל

מעוניינים מאוד לעזור לקיבוצניקים

מרבית העוברים אינם מגיבים לפניות המנומסות מאוד של החסידים.

„מי שלא מסכים, אומרים לו שבת שלום וחג שמח", אומר לי מנחם ברוד, איש יחסי הציבור של צעירי חב"ד. מנחם הוא צעיר סימפטי ומסוגף משהו, שימצא כף זכות בכל יהודי באשר הוא יהודי: „אני לא מצפה שכל עם ישראל ירוצו להניח תפילין. בוא ניכנס רגע לעורו של החייל שעובר כאן. קר לו, צריך להפשיל שרוול, לחוריד מעיל... גבורה נפשית צריך לזה... ואין לי כל טרוניה למי שאומר לא".

מרבית החיילים הממהרים לחופשתם אפילו אינם מגיבים לפניותיהם של האברכים התקועים, כמו טכוכב אחר, עם דוכן שלהם בין בתי חשימוש המצחינים לבין הקבצנים המקשקשים בקופסאות שימורים ריקות, הטלפונים המטרטרים ו„דוכני התועבה".

אורי קרוז, סטודנט למינהל עסקים באוניברסיטת באר־שבע, מסרב בתקיפות לפניותיהם המנומסות: „לא מקובל עלי מה שהם עושים... זה דוחה אותי... התוקפנות שלהם, הצדקנות שלהם מאוד דוחה אותי. ברחוב בירושלים תפסו אותי ביד, ממש בכוח ניסו להלביש לי את הרצועות וזה נורא הרגיז אותי".

ברוד: „יש אנשים דתיים שעושים טעויות. לחץ משיג את ההיפך. וכשאתה בא לבקש מיהודי להניח תפילין, בשבילו זה עשוי להיות ניפוץ מחסום רוחני, וזה דורש ממנו מסירות נפש עד כדי כך שאני צריך ללמוד ממנו. הבט, אני יודע שעוברים פה המון אנשים שהם בתוך עצמם קרובים למצוות הנחת תפילין, אבל מה, חברים שלהם... ופה ושם לא נעים להם שיראו אותם. אז אם פעם אחת שבר את המחסום מעכשיו, בע"ה, יניח גם בבית.

ומה עם כוונה ומה עם כיפחו חאין כאן ביזוי של המצווה?

ברוד: „ברור שמצווה צריכה להיעשות בכוונה. אבל כאשר האלטרנטיבה היא לא לקיים בכלל — אנחנו בחב"ד בוחרים לקיים אפילו שלא בכוונה, ומתוך שלא לשמה באה לשמה, כדברי חז"ל".

בולא אני לומד מברוד, התפרסות של „צידי תפילין" היא רחבה ביותר ומדי פעם נוספות נקודות חדשות. מספר דוכנים מוצבים באזור התחנה המרכזית, יש בקיבר המושבות, בכל־בו שלום, שוק הכרמל ואפילו בכניסה לאוניברסיטת ת"א, ויש להם הצלחה עצומה".

גם קיבוצניקים כבר מניחים?

ברוד: „קשה להבחין מי כאן קיבוצניק. אבל אנחנו מאד מעוניינים לחדור למגזר הקיבוצי ודווקא מתוך שאנחנו מעריכים מאוד את המגזר הזה.

„בקיבוצים, למרות הפיחות שחל שם, חשתמרו ערכים יותר מאשר בסביבתם החיצונית. ואנשים שחיים על־פי ערכים ואידיאלים יותר מסוגלים להבין ולקבל את המטרות והפעולה שלנו. אני מרגיש הרבה יותר קרבה לקיבוצניקים, אפילו שיש להם ערכים סותרים לשלי, מאשר לאנשים שאין להם ערכים כלל. כל יהודי שיש לו ערכים רוחניים בכיוון תיהדות הוא קרוב אלינו".

ברוד מגלה שברבים מקיבוצי התק"ם הם מתקבלים בברכה. עדיין לא בנושא של הנחת תפילין, אבל בסוכות, חנוכה ופורים באות ניידות צעירי חב"ד וטנקי המצוות לעשות שמח לילדים. לקיבוצי השומר הצעיר, אם יוזמנו, יבואו ברצון, אך לא יעשו זאת ללא הזמנת הקיבוץ. אגב, לפני שנה נכנסו חרדים עם „טנק מצוות" לקיבוץ מרחביה בליווי רמקולים ומוסיקה ללא הזמנה.

ברוד מצהיר שאלו לא היו אנשיו: „ידוע לנו שחרדים (של הרב שך) עשו לנו פרובוקציה". חייל אחד מתגרה באברך. הנושא: גיוס לצה"ל. האברך לא מתקפל. נראה שהוא רגיל לשאלה המביכה:

„בעזרת השם, אחרי החתונה, אם ארגיש צורך, אלמד עוד שנתיים־שלוש ואחר־כך אתגייס לצה"ל".

ומה תעשה, תהיה שומר כשרות?

„אני אבקש להיות מה שיותר בכיר... אולי קצין בחיל האוויר... גם טנקיסט, צנחן... למה לא... למה שאני מסוגל, למה אתה חושב שאני צריך להיות משגיח כשרות...".

החייל מביט באברך חזק ומתנדנד, מניע ראשו באי־אמון והולך.

ברוד נחלץ לבאר: „הרבי (מלובביץ') אמר כמה פעמים כי לשרת בצה"ל זו אמנם אינה אידיאולוגיה, אך כל עוד צה"ל דרוש כשומר על ביטחון היהודים, אנשי חב"ד הולכים לצה"ל ועושים שם את כל התפקידים".

שושי, שעה שלוש אחה"צ. יום העוברים ושבים פוחת. גם הקבצן קטוע הרגל מתרומם על שתי רגליים בריאות והולך לו. צבא האור או צבאות השם כפי שצעירי חב"ד מכנים את עצמם, מקפלים את רצועות התפילין ועושים סיכום לא מדויק — „אנחנו בניגוד לתדמית שהלבישו עלינו ורובנו לא כל כך מאורגנים ומסודרים" מאה יחודים בקירוב; להערכתם, הניחו בעזרתם תפילין, ברובם חיילים.

ברוד: „הרמב"ם אמר, שאפשר לדמות את מצבו של עם ישראל למאזניים. בכף אחת העבירות ובכף השנייה המצוות — והכפות מאוזנות. וייתכן שמצווה אחת בלבד חסרה כדי שתירשם לישראל כף זכות, ומי יודע אם לא המצווה הזו, התפילין האלו שהניח איזה חייל, היא שתטה את הכף".

ישי עמרמי: קשקושו!

ישי עמרמי (לשעבר סגן קצין חינוך ראשי בצה"ל וחבר קיבוץ עין החורש היום מנכ"ל תיאטרון ירושלים). אנשי חב"ד טוענים שאתה זה שהכנסת אותם לצה"ל. מה היו שיקוליך?

„עובדתית זה נכון. יכול להיות שהיום הם השתנו, אבל ב־1968, כשהם נכנסו כמו שנכנסים גורמים אחרים, לא ראיתי בזה שום פסול. מה כאן הפסול לראות פרצופים קצת שונים, מה האסון?"

האם ידעת על העלונים שהם מחלקים לחיילים?

„בזמני, עד כמה שזכור לי, ואני כבר לא במערכת החינוך של צה"ל 7 שנים, לא היו אלונים. בסה"כ סיכמנו איתם, שהם יבואו במועדים וחגים, משלוח מנות, לעשות קצת שמח וללכת הביתה. אני לא יודע למה אתם כל כך מפחדים מהם? הכל מתחיל מזה כי אתם מפחדים מעצמכם ומהצל שלכם. מה זה כל החב"דניקים האלה, זה קשקוש! אתה באמת חושב שאיזה שהוא חייל מתרשם ממה שהם כותבים בעלונים שלהם? זה קשקוש ממדרגה ראשונה! זה מה שישנה את דעתו של אדם? נחמיה דגן (קצין חינוך ראשי) בא אליכם לתנועה הקיבוצית, כינס אספות שלמות בבית התפוצות, אסף את כל אנשי הרוח שלכם ואמר לכם — אני פותח לכם את צה"ל רק תגידו לי אתם מה זה יהודי בשבילכם ואתם לא יודעים לומר לו, מה זה יהודי בשבילכם...

„אני הכנסתי אותם ואני מספיק בטוח בעצמי כדי לא לפחד מהם, לא אז ולא היום, והם לא מפריעים לאף אחד".

(המשך מעמוד קודם)

דובר צה"ל מצניע

בלשכת דובר צה"ל משתררת מבוכה בלתי מוסברת בפעילות צעירי חב"ד במיתקני צה"ל ובמחנותיו. משביקשתי אישור מדובר צה"ל לסקר את ביקורה של אחת מחוליות צעירי חב"ד, שעשתה ציר באיזור המרכז נעניתי בשלילה (כאילו מדובר בסיקור דגם חדש של טנק מרכבה ולא ב„טנק מצוות" אך זאת לא לפני שנשאלתי על־ידי פקידה בלשכת הדובר באיזו רוח אני מתכוון לכתוב על הנושא. התשובה השלילית, אמר לי מקור בלשכת הדובר, נובעת ממדיניות צה"ל להצניע את הנושא המביך הזה, המביך גם את צה"ל.

לפני כחצי שנה, בעקבות ביקורת ציבורית, נערכה בדיקה מחדש של כל הפעילות החרדית בצה"ל במיוחד זו של חב"ד, שלבשה עם השנים ממדים מדהימים. כתוצאה מבדיקה זו פרסם ראש אכ"א, האלוף מתן וילנאי כללים חדשים בנושא:

1) מי שלא משרת בצה"ל לא ירצה בצה"ל (כלל זה לא נשמר ורבנים מישיבת „אור שמח" שאינם משרתים בצה"ל ממשיכים להרצות בפני חיילים).

2) אין לחייב חיילים להשתתף בהרצאות או בהתכנסויות כאלה, כולל אלה של חב"ד. גם הוראה זו אינה מתקיימת; לפני זמן־מה ביקש פיקוד הגדנ"ע לערוך „יום הסברה יהודי" בכפר חב"ד למדריכיו וקבע, שזו פעילות חובה. רק בעקבות פרסום הפרשה בוטלה החובה.

3) כל הרצאה, פעילות, ביקור והופעה של רב ביחידה, או ביקור של יחידה צבאית בישיבה, יהיו חייבים באישורו של קצין מדרגת תא"ל ומעלה.

ייתכן מאוד, שמבוכתו של הדובר נובעת מהעובדה, שבתוך שקית „משלוח המנות" שמנפקים צעירי חב"ד לחיילי צה"ל מצוי עלון קטן וצבעוני בשם „פורים שמח". בעלון, תחת תמונתו של הרבי מלובביץ' כתוב כי „מבצע פורים" נעשה ביוזמתו ובהשראתו של הרבי „מתוך דאגה ואחריות לעם היהודי ולכל יהודי, מעורר הרבי את חסידיו לצאת אל העם, לקרב לבבות, לגשר על פערים ולהעניק לכל אדם מישראל את השמחה והרעננות המאפיינת את עולמה של היהדות החסידית ורק אהבת, אחדות וקירבה אל מעיינות היהדות – הם שיבטיחו את חוסנו הרוחני והפיסי של העם היהודי".

חייל צה"ל המדפדף בעלון זה עשוי לגלות בו גם דרשה בשם „פורים והמצב הכלכלי". באותה דרשה, המסתיימת בסיפור משתה אחשוורוש יש נמשל שאי־אפשר לטעות בו: „...תהליך זה (התפתחות המגמה של התערבות בין הגויים, חיקוי אורחות חייהם והתבטלות בפניהם) הגיע לשיאו במשתה המפורסם שערך המלך לציון שלוש שנים לשלטונו. השתתפותם ההמונית של היהודים במשתה תוך בעיטה בערכים היהודיים ובמצוות הכשרות, העידה יותר מכל כי שוויון הזכויות והחופש שבהם זכו הביאו לטשטוש זהותם ולהתערבות בקרב העמים..." והעלון מסיים את דבריו לחייל הישראלי: „אין לנו אלא לקוות, שנהיה חכמים מספיק כדי לבחור בדרך החיובית...".

ייתכן מאוד שמבוכתו של הדובר תיראה טבעית יותר, אם ניקח בחשבון שביום אחד מרשה צה"ל ל־1500 אברכים (600 מהם מכפר חב"ד בלבד (!), שרובם לא שירתו בצה"ל, שאינם מוותרים בכל הזדמנות לקרוא לבנות ישראל שלא לשרת בצה"ל ואינם עוברים תחקיר ביטחוני אמיתי ואין להם כל מושג בנושאי ביטחון שדה – להיכנס לבסיסי צה"ל.

ואולי המבוכה והטיוח מפני שסיפור כגון זה שאירע לפני כעשר שנים במוצב שהיה ממוקם על אחת הפסגות הנישאות בדרום סיני עלול לחזור בווריאציה אחרת. מספר איש מילואים ביחידת צנחנים, שהיה סגן מפקד המוצב: „המוצב שלנו התנשא על פסגת הר קטרינה (2600 מטר) והגישה אליו היתה קשה, נסיעה של כ־20 ק"מ בדרך עפר משובשת. יום אחד הוטל עלי לרדת לשדה התעופה הקטן בסנטה קטרינה כדי להעלות למוצב ארבעה חבר'ה שאמורים היו לחזור מחופשה. אני מגיע עם הקומנדקר לשדה התעופה והחבר'ה אינם! אני רץ לברר ואז מספר לי קצין הטיסות של שדה התעופה, שלא היה מקום לחבר'ה שלנו במטוס והם נשארו בלוד. זאת למה, מכיוון שהיה חייב, בפקודה, להעלות ארבעה חב"דניקים ש„יקראו לכם את המגילה ויחלקו לכם משלוח מנות מהרבי מלובביץ'". ובאמת, ארבעה אברכים כחושים, זקן קלוש, פיאות ארוכות, מחייכים בשמחה, התייצבו אצלי על הקומנדקר, עמוסים בקרטונים ובבקבוקים. אתה יכול להבין שהמראה הזה הביא לי את הסעיף, כי פירושו של דבר שארבעה חבר'ה שלנו, שמחכים למעלה על החר ליציאה לחופשה, יכולים כבר לשכוח מהחופשה שלהם כי המחליפים שלהם נשארו בלוד. דבר ראשון דאגתי שהקומנדקר עם החב"דניקים לא יפספס אף אבן ובור בדרך עד שהם היו לבנים גם מהאבק וגם מהפחד. וכשהגענו למעלה וסיפרתי לחבר'ה מה קרה, החבר'ה תפסו עצבים ובזמן שהאברכים עשו את השמח שלהם עם אותם חיילים מעטים שהסכימו לקחת בזה חלק, פתחנו את החבילות שהיו מיועדות לבסיסים אחרים באזור ולכל חבילה כזו דחפנו תמונה של נערה עסיסית מה„פלייבוי", משלוח מנות מהרבי מלובביץ', פורים עליז ושמח לחבר'ה בבסיסים האחרים.

„ופרצת"... אל מחנות צה"ל

על מה מבית דליטאי?

דיוקן צילה, 1951, שמן על בד

דיוקן עצמי, 1985, שמן על בד

צייר של אווירה מפויטת

תערוכת שטרייכמן במוזיאון ישראל, ממייסדי „אפקים חדשים". אמן ה„מופשט הלירי", כתמיות אמורפית וצבעוניות מתונה

מאת חיים מאור

ישנם אמנים הידועים בשם משפחתם, כאלה המוזכרים בנשימה אחת עם חבריהם לקבוצה, לזרם או לסגנון. כזה הוא יחזקאל שטרייכמן המציג עתה תערוכה רטרוספקטיבית במוזיאון ישראל בירושלים. בתערוכה 60 ציורי שמן, החל משנות ה־40 ועד לשבועות האחרונים.

שמו של שטרייכמן קשור ב„עסקת החבילה" לזריצקי ולסטימצקי. שלושתם, יחד עם מרסל ינקו, היו ממייסדי קבוצת „אופקים חדשים" בשלהי שנות ה־40. קבוצה שפעילותה שינתה את פני האמנות הישראלית ועקבותיה ניכרים עד היום. יגאל צלמונה, אוצר התערוכה, מציין בהקדמתו לקטלוג התערוכה כי „ציורו של יחזקאל שטרייכמן ועמיתיו מאוחה עם קטע של התודעה הקולקטיבית אשר ליוותה את הקמת המדינה את שנותיה הראשונות. קטע זה ניתן לתאור בתחושה שהעם בישראל הוא עם ככל העמים ותרבותו מתפתחת תוך התמודדות עם שפות־יצירה בין־לאומיות עכשוויות. הבחירה היתה בציור 'מופשט', בגישה רוחנית הדוחה את התיאור המוחשי של הדברים. סגנונם המגובש בארץ ובעולם, 'מופשט־לירי', זוהי לשון ציורית המבוססת על כתמיות אמורפית, צבעוניות מתונה ואווירה מפויטת. נקודת המוצא לסוג ציור זה היא התבוננות במציאות, או החוויה ממנה, כשהעשייה ניזונה מן הזיקה לטבע ולדיוקן מחד־גיסא, לבין עקרונות הציור המופשט מאידך גיסא. לאורח, ציור זה ניהל דו־שיח עם הציור הבין־לאומי המקובל (המופשט־הבעתי אירופי ואמריקני) אך שמר על ייחוד ונתפש כיום כישראלי".

שטרייכמן הינו צייר צבע אינטימי, שכמוה עם מנסחי השימוש בצבעוניות ברוטת עבודה משהו, דחוית האמור, מאוחת כמקומות מאוד. התפתחותו האמנותית של שטרייכמן דומה לתסריט המוכר בקרב בני דורו: מעבר מן הפיגורטיבי דרך דרגות שונות של הפשטה אל המופשט וממנו חזרה (בשנים האחרונות) לפיגורטיבי במופשט.

שטרייכמן הינו סמכות גדולה באמנות הישראלית. השפעתו הגדולה נובעת לא רק מן ההכרה ברמתו ובאיכותו המקצועית הגבוהה, אלא גם מן הסמכות שקנה בכל שנות פעילותו כמורה. רבים מן התלמידים שהעמיד נמנים היום עם חשובי האמנים הישראליים וממשיכים בדרכם את תפישתו וראייתו את האמנות הישראלית כ„אוניברסלית" במהותה. ועם זה בעלת הדגשים מקומיים (צבע, למשל) וחוויות מקומיות (מלחמה, למשל).

תערוכת שטרייכמן במוזיאון ישראל, מצטרפת אל שורת התערוכות הסותמות את החורים בתיעוד האמנות הישראלית. מי הבא בתור?

יחזקאל שטרייכמן: האמנות הישראלית אוניברסלית במהותה, עם הדגשים וחוויות מקומיים

נרקומן מתוך החלטה

מאת אתי דנינו

י חד עם המיקרוגל והווידאו שאנו מייבאים מהעולם הגדול — קרי אמריקה — אורחות חיים הכוללים שימוש בסמים. אך אל לנו לטעות ולחשוב כי זוהי רק אופנה, מין סוג של הזדהות או השפעה סביבתית — וכי ברגע שננטרל את השפעתה המזיקה של הסביבה, תיעלם תופעת השימוש בסמים. אדם בוחר להשתמש בסמים, והבחירה שלו היא תוצאה של מבנה אישיות, לא רק תוצאה של השפעה חברתית מזיקה.

הבחירה בסם פירושה בחירה בהזיה, בעולם הרמוני במציאות ערטילאית המנותקת מה"כאן ועכשיו". הבריחה מן המציאות אל ההזיה אפשרית לא רק דרך סם, אלא גם בדרכים אחרות (כגון תופעת החזרה בתשובה, כתות מיסטיות, הימורים, קלפים, אלכוהול, בולמוס אכילה, ועוד כהנה וכהנה).

המשתמשים בסמים מעוררי הזיה ומשתיקי כאב עושים זאת כי לא הצליחו לחיות בשלום עם העולם, עם האחר, עם המציאות ועם עצמם. הפערים בחייהם קשים מנשוא: הפחדים, הדמיון, היצרים, החרדות, הדימוי העצמי, השלמות של האני — כל אלה רוגשים ותוססים בתוכם פנימה — עד שנמצא פתרון הקסם אשר פותר את הקשיים, משתיק את האישיות ויוצר פסל, אובייקט.

"במקום לחיות אני לוקח סם", בחירה במוות, המת החי.

ברוב המקרים מתחילים להשתמש בסמים מתוך הצורך בהנאה — מצב הרוח מתרומם, הקשיים נפתרים, הדמיון משתולל, אין גבול, אין מרות. המשתמש נמצא בתוך בועה סטרילית שבה המגע עם העולם החיצון הוא מינימלי.

כל אדם חי עם קשיים שהמתמכרים בחרו לפתור אותם על-ידי התמכרות להזיה. אדם "נורמלי" יכול לבחור משהו בחייו, בכך שיחליט שלא להחליט. גם ה"החלטה" שלא להתמודד עם בעיה, להיתקע במציאות חוסמת, פירושה לחיות כל יום כמת חי. כך בוחרים שלא לחיות את החיים האמיתיים.

משמעות הדבר היא כי לכל אחד ה"סם" שלו — [illegible] להתמודד עם בעיות הקיום. תופעות חברתיות [illegible] התאבדות, אלימות, גזענות הן בחירה קולקטיבית [illegible] במקום עימות עם המציאות.

פתרון הקסם הופך עד מהרה לחבל תלייה [illegible] צווארו של המתמכר. הסם משתלט בהדרגה על [illegible] הבס הופך עבד לדחפיו ומאבד את כוח הרצון שלו. עם איבוד [illegible] מתחילה התלות הנוראה. הדחף להשתמש בסם בכל [illegible], ללא תנאים, וכלי התחשבות במגבלות.

החלק העצמאי באישיותו של המתמכר מתנגד לתהליך, [illegible] למראה ההידרדרות. כוח הרצון מנסה להתמודד עם הדחף, [illegible] על הבורח.

החלק הבריא באישיותו של המשתמש (אותו אנו מכנים [illegible] כמו היגיון, כוח רצון, וכו'), הוא גם מרכיב האישיות [illegible] לטבלו של המתמכר. מתמכר שאינו סובל מהתמכרותו, [illegible] ממעשיו, ואינו מתבייש בתוצאות הכניעה לדחפיו, [illegible] והמתמכר שקשה יותר לטפל בו. אדם כזה אינו מודע [illegible] הביקורת העצמית שלו נוטרלה לחלוטין, והוא חשוף [illegible] ונד לכל משב רוח.

[illegible] במתמכר דורש שימוש בשיטות טיפול מגוונות [illegible] המצליחים להיגמל באופן מלא אינו גבוה, המכשול [illegible] נעוץ בעובדה שכוח הרצון של המתמכר, והמוטיבציה [illegible] להיגמל, אינם חזקים דיים על מנת לעמוד בייסורים ובסבל [illegible] הגמילה דורש. שנית, כוח הפיתוי של הסם הוא כה [illegible] השתרשות הסם בחייו של המתמכר היא כה עמוקה, עד [illegible] המתמכר חש, ללא הסם, כאדם שאיבד את משענת חייו. [illegible] בשלבים השונים של הגמילה חולמים חלומות של [illegible] אל הסם, געגועים שמייסרים את נפשו של המתמכר, כמו שאהוב חולם וכואב את אהובתו שנלקחה ממנו. הגעגועים וחלומות האהבה הללו קשים ומכאיבים, וגורמים לחרדה עמוקה, המתלווה לתחושה קשה של חיים ללא־סם.

הסם אינו גורם הנאה הוא רק מונע את הכאב

ד"ר מיקי רייטר הוא מנהל ה"מרכז לטיפול ושיקום נפגעי סמים" ביפו. המרכז כולל מערך טיפולי רחב: יחידת אשפוז לשם גמילה פיסית, יחידת טיפול יום, צוות טיפולי העוסק בשיקום הנפשי והסביבתי של המתמכר, ומרפאת חוץ.

ד"ר רייטר, האם סיכויי ההצלחה הנמוכים של הטיפול במתמכרים אינו מרפה את ידי המטפלים?

"ההצלחה בטיפול קשורה בהגדרת המטרות. ההצלחה אינה נמדדת רק כשהיא הצלחה מוחלטת. אי־אפשר לאמר שמטרתנו הסופית בטיפול הנפשי היא שינוי טוטאלי של האישיות, כי מטרה זו אינה הגיונית. מי שעוסק בתחום הטיפולי של בריאות הנפש אינו יכול שלא להיות מתוסכל אם הוא מציב לעצמו מטרות גרנדיוזיות השואפות להצלחה מלאה. קשה מאוד לשנות לחלוטין את חולי־הנפש, הנוירוטיים, וגם סתם אנשים נורמליים. אך אם מצליחים להגיע למספר שינויים התנהגותיים, גם זאת הצלחה בעינינו, וכך עבודתנו עמם אינה ספציפית.

בדרך אל הגמילה המוצלחת יש הרבה מאוד כשלונות. אך אני חייב לציין שחלק גדול מהכשלונות נעוץ לא רק במתמכרים, אלא במגבלות של שיטות הטיפול. לכל מתמכר סוג טיפול המתאים לו. יש מי שצורת הטיפול האישי תשפיע עליו ויש כאלה שעל מנת להיגמל עליהם להתגורר בקהילה טיפולית, ויש מתמכר שצורת הגמילה הטובה ביותר עבורו היא ביחידה אשפוזית, ויש, כמובן, גם אפשרויות אחרות. לנו, כמטפלים, יש אמצעי טיפול מוגבלים, ולא תמיד יש ביכולתנו להציע ולהתאים למטופל את התכנית המתאימה לו. ההיצע שלנו, מבחינה טיפולית, הוא כל־כך דל, עד כי חלק גדול מכשלונות הגמילה נובע מכך שלא הותאמה התכנית הנכונה. לדעתי, הציפיות להצלחות מלאות ומוגזמות, משום שתחום הטיפול בחיי הנפש הוא כל־כך ערטילאי, כל־כך לא מדויק, עד כי קשה לדעת ולחזות מראש את השפעות הטיפול. יותר פשוט לתכנן ולהטיס את מטוס הלביא, מאשר לבנות מחדש אישיות פגועה. בהטסת מטוס אפשר לחשב ולנבא תוצאות עתידיות. בטיפול הנפשי יכולות להיות הפתעות.

גם במקרים שלכאורה הצליחו להשתקם, תמיד קיימת באופק סכנה של שימוש חוזר בסם...

יש לנו בסלנג הטיפולי מונח שנקרא — "נרקומן בהחלמה". כלומר, אנו מעבירים למטופל את המסר שאתה בעצם נרקומן לכל חייך. וגם כשאתה לא משתמש בסם, בתקופות שאתה "נקי", אתה עדיין לא בריא, אלא רק מחלים. לכן עליך לחיות ער לסכנה ולא להיתפס לשאננות.

אחד האמצעים להבטחת אי־חזרתו של המתמכר לשימוש בסם, הוא באמצעות טיפולי מעקב. כלומר, גם לאנשים שכבר הפסיקו להשתמש, אנו ממליצים להמשיך בטיפול נפשי מכל סוג שהוא — על מנת למנוע את המעידה ברגעי המשבר. כמובן שלא כל המטופלים מסכימים לכך. אני פוגש מדי פעם, ברחוב, במטופלים שלי ואני מרגיש שהם נמנעים מביקור במרכז הטיפול. זוהי מעין פגישה מחודשת עם עברם, והם לא רוצים לכאוב את הזיכרון הזה מחדש. גם תגובות כאלה יש לקבל.

מה יש לך להציע למתמכר תמורת הפיתוי לשימוש בסם?

רק בתקופה הראשונה של השימוש להנאה, אופוריה ואקסטזה. אחר־כך משמש הסם רק כדי למנוע את הכאב שנוצר כתוצאה מהחסר. בשלב כזה הסם אינו מספק הנאה, אלא רק מונע לחץ או כאב, וזה בעצם מעגל קסמים. אתה לוקח סם כדי למנוע כאב, אשר נוצר כתוצאה מהשימוש בסם, וחוזר חלילה.

מה שיש לי להציע למתמכר זה הפסקת הכאב המעגלי הזה, ותחילת החוויה של "לחיות", ראשית — כשאדם מתחיל בטיפול הוא נכנס מיד למעגל של בדיקות רפואיות. הוא מטופל לא רק נפשית, אלא גם פיזית. לא נמצא אפילו מקרה אחד של חולה איידס בקרב אנשים שנמצאים בטיפול, וזה לא מקרה.

השימוש בסם הוא מעין "לבושת מסכה". אנשים מסוממים נראים כאילו עבר מכבש וכיסה את כל מה שייחודי להם, כאילו כולם לובשים אותם בגדים ולראשם מסכה. רק כשהם מפסיקים להשתמש פורצת האישיות האמיתית שלהם החוצה, ומתחילים לראות אנשים אינדיבידואליים. הפסקת השימוש בסם דומה להפסקת עישון. פתאום חוזר אליך חוש הטעם, חוש הריח מתחדד, השימוש בסמים מכהה את החושים. כשמשתמשים בסמים מפסיקים לחיות יותר לפני שמתים. להבין ברווח מה פירושם של התמכרות וגמילה יוכלו רק אלה שעברו את החוויה. אגב, חלק מהמטפלים הטובים ביותר הם מתמכרים־לשעבר. אנו משלבים גם אותם בתוך המערך הטיפולי.

האם ישנן אוכלוסיות המועדות יותר להתמכרות?

אחד הגורמים הקובעים ביותר הוא הגיל. בפגישה עם הסם בגיל צעיר יש סיכון גבוה יותר מאשר בגיל מבוגר. פירושו של דבר הוא שככל שיגדל כושר התמודדות עם הפיתוי, כך יקטן הסיכוי להיגרר לשימוש בסם. לכן חשוב לעבוד בתוך אוכלוסיות של צעירים בשכונות, משום שהם בסיכון גבוה, וכושר ההתמודדות שלהם נמוך יותר. צריך לעבוד יותר איתם ופחות עם אוכלוסיות של מבוגרים. צריך לתפוס את הגרוש במקום שהוא אבד ולא מתחת לפנס.

ארולן הוא סוג של סם

ד"ר אלי אלבז הוא סגן־מנהל, "מרפאת־חוץ לטיפול ושיקום של נפגעי סמים" ביפו — מרפאה שהיא חלק ממערך הטיפולי הכוללני. במרפאה זו ניתן טיפול שיקומי או יותר נכון טיפול התנהגותי — טיפול המיועד לנפגעי סמים, אשר טיפולים דינמיים עמוקים יותר אינם מתאימים לאישיותם, אופיים או סגנון חייהם. זהו ניסיון ל"ייצוב התנהגות", כלומר — טיפול שמטרתו העיקרית היא שיפור היכולת של נפגע הסמים לתפקד בחייו היום־יומיים. המטופלים ביחידה זו מקבלים תחליפי סם (ארולן), שהוא סם סינתטי, המעכב את הופעת ה"קריז" (תסמונת הגמילה). טווח הזמן שבו מתפרק הארולן הינו ארוך יותר משל הסם, ובכך הוא מאפשר מרחב נשימה עד לשימוש הבא.

בעזרת הטיפול בארולן (שגם הוא, כמובן, גורם להתמכרות), ניתן לייצב את התנהגותו של הנרקומן — להציב בפניו דרישה לקום בבוקר, לעמוד בלוח הזמנים של הפגישות הטיפוליות, זמני חלוקת הסם, מתן בדיקות שתן — וכך תחליף הסם משמש כתמריץ מחזק לעמידה בתנאי הטיפול.

ד"ר אלבז, מהו הקשר בין השימוש בסמים לבין בעיות פסיכיאטריות של המשתמש?

רק חלק מאוכלוסיית המשתמשים בסמים פותרים בעיות פסיכיאטריות באמצעות השימוש בסם. בעקבות סוגים שונים של הפרעות נפשיות — דיכאון, למשל — יש נטייה להשתמש בחומרים כימיים שמספקים למשתמש הרגשה טובה (זמנית), ואז אנו אומרים כי ההתמכרות היא על רקע פסיכיאטרי. אדם מסוג זה עלול להתמכר לכדורים, להיגמל, לעבור לאלכוהול, להתמכר, להיגמל וכו' — ברגע שהוא מפסיק את השימוש בחומרים — המחלה מתפרצת. אלה אנשים שניתן לטפל בהם, אך הם מעריפים את מציאת הפתרון דרך ההתמכרות לסם.

יש סוג של מתמכרים שאינם מודעים לקשר בין הבעיות האישיות שלהם, לבין השימוש בסם. הם מייחסים את כל מה שקורה להם אך ורק לשימוש בסמים. לא מבחינים בעובדה שדפוס האישיות שלהם הוא הגורם להתמכרות, ומאמינים כי ברגע שיוכלו להיגמל מהשימוש בסם, יימצא פתרון לכל בעיותיהם. אם אנו מוצאים כי המשתמש אינו מסוגל להגיע להבנה פנימית לגבי למצבו, אנו שמים את הדגש בעיקר על טיפול תמיכתי.

מה מאפיין את המשתמשים בסם המשתייכים למעמד הבינוני־גבוה?

למשתמשים בסם מן המעמדות המבוססים יש יתרון בולט אחד — הם יכולים לרכוש סם ללא השפלה עצמית. הסיכויים שלהם להיתפס ולהגיע לידי עימות עם החוק נמוך יותר. לאנשים אלה יש חוג חברים קבוע, וכד"כ הם משתייכים לאותו מעגל חברתי. גם אצלם ההתמכרות נובעת מן הרצון לחוות הרגשות חיוביות, אופוריות. הם ממשיכים להשתמש בסם, כי הם יכולים לרכוש אותו. הם מתייחסים לסמים כאל כיף, כאל דבר מענג, ובדרך כלל פונים לטיפול רק כשמתעוררת בעיה של היתקלות עם החוק. החרדה הגורמת להם לפנות לטיפול, לא תמיד נובעת מתוך רצון לשקם את אישיותם. בסוג כזה של אוכלוסיה נמצא פחות שימוש בכדורים ויותר שימוש בסמים, הגורמים לענג רב יותר.

את מצבם של הנרקומנים בהחלמה ניתן לדמות למצבה של שן שעצביה חשופים. כל משב של רוח, קור או חום, הודף לקצות העצבים וגורם לריגוש ולכאב עז. עד שהשן תתכסה בהגנה המתאימה היא תסבול מרגישות יתר. כך גם הנרקומנים לשעבר, הם התרגלו להתמודד עם קשיי היום־יום באמצעות הסם שסיפק להם הגנה — ובעת, ללא הסם, עליהם ללמוד מחדש את אמצעי ההגנה. תהליך זה, שבו הם חשופים, הוא מצב כיצד קשה — וכד"כ החזרה לסמים מתרחשת בשלב שבו ההסתגלות בשלבי ההתהוות. עד שלא יושלם תהליך הלמידה וההסתגלות נגזר עליהם להיות חשופים לכל משב של רוח.

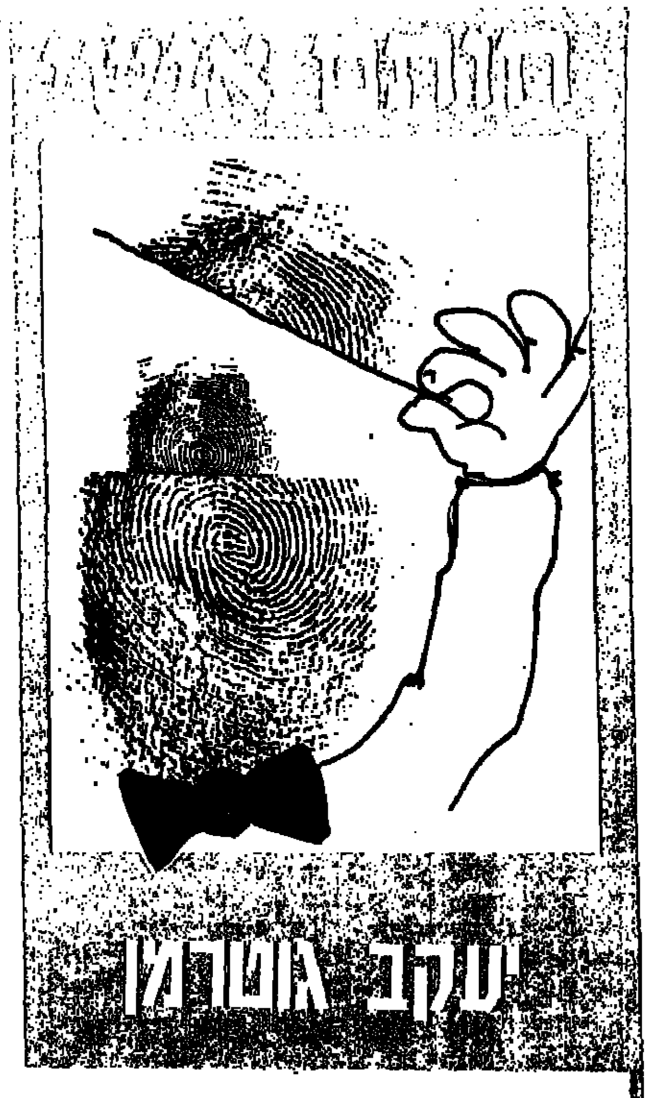

בקצה הפחד הנורא

בשנת 1970 ישבה אם ירושלמית, רעיה הרניק, ורשמה על דף:

אני לא אקריב
בכורי לעולה
לא אני.

בלילות אלוהים ואני
עורכים חשבונות
מה מגיע למי.

אני יודעת ומַכירה
תודה.
אבל לא את בני
ולא
לעולה.

שורות מרטיטות לב. גוני, בנה הבכור של רעיה, היה אז נער בן 14. מדריך בשבט צופים ירושלמי, נער תוסס, פעלתן ואוהב חיים.

בחודש יוני 1980, בהיותו בשירות מילואים, בלילה, בשדה קוצים, שלפתי מכיס מדי נייר מהוה, ולאורו החיוור של הירח רשמתי:

תפילה

תן לבָנַי לטפס במעלה חדר.
ראה האור הפורח
בעיניהם.
הקשב להמיַת המרחקים נוגנת
באוזניהם.
ברך תומתם החוגגת.

סכה שבילם ממוקש ומתַּיל.
בחסדך דאג בבוא מועד
לסבך ולאיל.

רז, בני בכורי, עשה אז את החודשים הראשונים לשירותו הצבאי, ואחר מאבק עיקש הצליח להתקבל לסיירת גולני.

ירדן זמיר, בן קיבוץ עין־דור שלרגלי הר תבור, נער יפה־תואר ונפש, היה בן 14 בשנת 1974, כאשר רשם במחברתו:

ראיתי קווים
קווים אדומים
קווים אדומים של דם.

מתמשכים והולכים
נשרכים להרים
להרים הגבוהים איישם.

(קטע)

ביומה הראשון של מלחמת ההונאה הלבנונית, השישה ביוני 1982, בערב קייצי שטוף ירח, נפלו קרסו נערינו — גוני, ירדן ורז, ושלושה מחבריהם — אביקם, יוסי וגיל, במרומי הר הבופור.

קווים ארומים של דם סימנו את נתיבו של המיותר בקרבות, במלחמה נפשעת ומיותרת.

על הפחד

הדברים שהבאתי בשם אומרם בפתח רשימתי, יש בהם מן המאפיין את הפחד הכמוס המלווה אותנו כבר עשורים הרבה. כולנו, צעירים ומבוגרים, החיים בארץ הזאת, מוכת המלחמות והפורענויות, נגועים בו. הוא אורב לפתחנו ומכרסם בנפשנו כחיה רעה.

לך אל מגירותיהן של אמהות צעירות, פתח מחברותיהם של נערים מתבגרים, דובב אבות אשר ראו מלחמה, לך אל כרכי „גווילי אש" וקרא בהם ברטט, מה כתבו נערים בחייהם, ותעמוד משתאה על קצהו של קרחון הפחד הנורא המטפטף אגליו אל עורקינו, אל מחזור הדם הקולקטיבי שלנו.

מעגל הדמים האין־סופי בסכסוך בינינו לבין הפלשתינים, המחזוריות המייאשת של המלחמות; המלוות בתסמונת של „אין עם מי לדבר" — הם המולידים את הפחד ומגבירים את החרדה. הלאומנים משני המחנות משחקים איש לידי רעהו אלה חולמים על „קימום בית מקדשנו" ואצים מודרזים לארוג ולרקום בגדי כהן ולוי, ואצים ממהרים להכריז „קדוש קדוש" על כל אבן וחורבה — ואלה רוקמים חלומם „לשחרור המולדת השדודה", ולשחרר את עיר קודשם מידי הכופר. שוב נובטים ונפתחים מעגלי שנאה ודמים חדשים. דור חדש נולד וגדל ונלכד במלכודת האיבה, התסכול, הייאוש והשכול.

ושוב ממולקים הסכינים, ושוב חשבון השנאה, הנקם והפחד. כן, הפחד.

אמהות גוהרות על ערש ילדן הישן, מביטות בפניו, פני המלאך, קשובות ורוכות לקול נשימתו השקטה, ובקרקעית נפשן כבר רובצת החרדה. הן מתגוננות מפניה כמפני מכוות אש. הן מגרשות אותה בכעס ממחשבותיהן, הן מאמצות את ילדן חזק אל חיקן ומכסות אותו באוהבות שבנשיקותיהן. כך הן מבקשות מזור לחרדתן. אך זו חוזרת.

היא חוזרת עיקשת וטורדנית. היא מדריכה את מנוחתן בלילות, היא רובצת מעבר לחלונן כחיה רעה ומאיימת, וכאשר גדל ילדן ועומד על דעתו, כאשר הוא נפרד בחיבוק מאביו היוצא למילואים, כאשר הוא קולט את המראות המרצדים על מרקע הטלוויזיה, כאשר מסוקים ממתרים מעל לראשו, כאשר ארס החרדה והפחד מחלחל אט־אט גם אל נפשו, אז או נוטלת אותו אמו האוהבת ואגב נענוע מרגיע על ברכיה, היא נודרת לו את נדרה: „כאשר אתה תגיע לגיל הגיוס, חמודי, לא יהיה כבר בכלל צבא..."

מלחמות ישראל־ערב ניצחו את נדרי האמהות. והפחד רובץ לפתח שניהם — האם וילדה גם יחד.

נולד בוורשה, פולין, ב־1938. בשנות השואה הסתתר כילד פולני. אביו לחם ונפל במרד ורשה. עלה ארצה ב־1950. בוגר אוניברסיטת [illegible] עברית והתנ"ך, צייר, מורה ומאייר ספרים. נשוי ואב לשלושה. בנו הבכור, רז, נפל במלחמת לבנון. [illegible]

על חטא הטמטום

„אדוני, סמוך על הממשלה... הרי לא טיפשים יושבים שם למעלה, נכון?... הם אנשים חכמים ואחראים, שרוצים שיהיה טוב, לא?..."

„בחייך, אתה לא סומך על אלה שלמעלה? מה אתה חושב, שהם מטומטמים?..."

„וחוץ מזה, חביבי, מה אתה, הקטן, יכול כבר לשנות?..."

כמה פעמים שמענו דברים אלה?

שאלות רטוריות שמי ששואלן משוכנע, או שמא מבקש לשכנע את עצמו, כי אכן מי שהופקדו על גורלו וגורל יקיריו, הינם אנשים נבונים, שקולים ואחראים. אינך נדרש להיות היסטוריון, או סוציולוג מומחה, כדי לקבוע כי בעשורים האחרונים עברו על החברה הישראלית כמה וכמה תהליכים שליליים המטביעים חותמם הן בחיי הפרט והן בחיי המדינה כולה.

אובדן הדרך של תנועת העבודה הציונית־סוציאליסטית, הפוחלת יותר ויותר ימינה, תוך כניעות ופשרות קוניקטוראליות לטובת המחנה הלאומני והמפלגות הדתיות המיליטנטיות; עליית הימין הלאומני שהשכיל לנצל הסתאבותו של „המחנה האחר", הימין הנישא על גלי אהדתם של השכבות הנחשלות והמקופחות בעם, שאת כוחן האלקטורלי הוא ידע לנצל כאורח ציני ודמגוגי; צמיחת הכוחות הדתיים־הקנאיים המשיחיים אשר קראו קריאת תיגר על שלטון החוק הדמוקרטי במדינה; החמרנות והקרייריזם אשר פשטו בעשביהם השוטים על פני כל חלקה טובה, ואף לא פסחו על הקיבוץ; מדיניות בגין־אירוור הפופוליסטית, אשר רוקנה באורח נפשע את קופת־המדינה, וכמעט „הצליחה" להפוך עם יוצר לעדה של מהמרי־בורסה; מלחמת לבנון הנפשעת, מלחמת „יש ברירה", אשר בגין, שרון ומרעיהם, חוללו להגשמת החלומות באספמיא הלאומניים שלהם, מלחמה שהותירה אחריה שובל ארוך של מוות, שכול, נכות והרס כלכלי ומוראלי; הכיבוש המתמשך והשלכותיו ההרסניות והמשחיתות; צמיחת הכהניזם הפשיסטי, והנהגה מאהדתם שבשתיקה של חוגי הימין הקנאיים; פרשת השב"כ, פרשת הנשק לאיראן, פרשת פולארד, ומעל לכל — הקיפאון המדיני המתמשך, עתיר סכנות ואסונות חרשים — כל אלה אינם אלא רשימה חלקית של אסונות.

פורענויות ומחדלים שירדו על ראשינו חרשות לבקרים בעטיים של אותם „חכמים של למעלה" — בירוקרטים אופורטוניסטים אפורים, חדורי־יהב וביטחון עצמי, אך דלי־חזון ומעש, אשר עיקר מעייניהם — כס שלטונם.

פרשה רודפת פרשה, אסון נושק לאסון, והם, ראשי העם ומנהיגיו, אשר חוללו לנו את כל אלה, נאחזים בציניות בקרנות כיסאם, מתנערים מכל אחריות, וממשיכים. אנחנו רואים אותם יום־יום בקוצר ידם, בחוסר רגישותם, באטימותם, בטמטום מדיניותם. ושותקים. ושתיקתנו — אחות לטמטומם.

על חטא האדישות

לעולם לא אבין: כמה כוחות־נפש מוכנים להשקיע באהבה ובהקרבה עצמית ההורים בטיפול בילדיהם ובחינוכם, מבלי שינקפו אצבע להגן על שלומם ועל חייהם של ילדיהם, על־ידי מעורבות פוליטית מוגברת.

האמנם אין הם מבחינים בקשר הישיר שבין רמתה החברתית־פוליטית של ארצם, לבין גורלם של בניהם?

במהלכה של מלחמת לבנון, שהלכה ונתמשכה, הלכה והסתבכה, שמעתי תכופות מפי נשים צעירות, כי הן חרדות מאוד לשלום יקיריהן, ששנתן נודדת בלילותיהן. על שאלתי מה הן עושות בפועל כדי להפסיק את המלחמה המיותרת, ענו לי תשובה סטריאוטיפית: „מה אני כבר יכולה לעשות..." נכון, המנגנונים הפוליטיים בישראל קשוחים ושמרניים, קשה לשנותם וקשה להזיזם מעמדותיהם. אך אין הדבר בלתי אפשרי.

מוטי אשכנזי ותנועת המחאה שגרמה לנפילת „ממשלת המחדל"; מעשה אלי גבע ומניעת כניסתו של צה"ל לביירות; שושנה שמואלי, נעמי בן־צור וקומץ אחרים בתנועת „הורים נגד שתיקה" שתהודתם הציבורית היתה רחבה בימי מלחמת לבנון, כל אלה מהווים הוכחה, כי במשטר דמוקרטי לא כל הדרכים חסומות בפני היחיד, גם בשנים שבין מועד בחירות אחד למשנהו. הבעיה היא — האדישות. האדישות הנוראה של אנשים טובים ונבונים ואינטליגנטים, אשר פסקו להאמין שבכוחם לשנות את פני המציאות.

אנחנו ניצבים ברפיון־ידיים אדיש נוכח תהליכים הרי־אסון המתרחשים לנגד עינינו: ההתנהלות הזוחלת המסמנת את תחילת הפיכתה של ישראל למדינה דו־לאומית, קנאית, הקיפאון המדיני והשיתוק הנובע מתוך היות הממשלה דו־ראשית, קיפאון המזמין לפתחנו מלחמה חדשה. אנחנו רואים כל אלה לנגד עינינו ושותקים. חרדים ושותקים. מתפללים בסתר ליבנו לשלום בנינו, כאילו איננו יודעים, שהתפילות מועילות אך ורק אם עושים להן להתממש.

אבוי לבנים שגורלם מופקר לתפילות. אבוי להוריהם הנאחזים בקרנות האדישות, נוסח: „מה אני כבר יכול לעשות... יהיה בסדר..."

אבוי לאלה שאינם רואים קשר ישיר ובלתי ניתק בין פוליטיקה, פוליטיקאים, לבין גורל בניהם.

אבוי לאלה שאינם מקשרים בין תהליכים פוליטיים ודי אסון שנרקמים לעינינו יום־יום ושעה־שעה, לבין אלה שבבוא המועד יצטרכו לשלם את מחירם.

לכו אל בתי העלמין הצבאיים הקרובים עד נערה, לכו לשם ותראו את המחיר.

שלום בית

חוה יוסף

טעם של פסח

יד לפה

בעוד כשבועיים נחגוג את ליל הסדר. גם אלה שאינם אוכלים מצות בלבד חוגגים את חג הפסח, שהוא גם חג האביב. כדאי לא לחכות ליום האחרון, ולהתחיל כבר להכין כל מיני מטעמים. נתחיל בכינושים למיניהם.

● השוק מלא פטריות ואחרי הגשמים הטובים אפשר לאסוף פטריות ברוב היערות שלנו. מנקים אותן תחת מים זורמים. לא מניחים במים, רק שוטפים! אפשר גם לקלוף גבעולות, את הפטריות הגדולות מחלקים לרבעים, את הקטנות משאירים שלמות. מביאים לרתיחה בתוך מי מלח (מעט מאוד מלח) כמות מים שתכסה את הפטריות. מוסיפים כפית מיץ לימון או חומץ. מבשלים על להבה קטנה לא יותר מ־5 דקות. מסננים ומעבירים לצנצנות רחבות צוואר, נקיות מאוד.

מבשלים תחמיץ: חומץ יין או הדרים בתוספת כמה עלי דפנה, כף גרעיני פלפל אנגלי, כמה גרגרי ציפורן, ושתי שיני שום. מקררים את התחמיץ, מכסים בו את הפטריות וסוגרים. אחרי יומיים מרתיחים שוב התחמיץ בלי הפטריות, מקררים ויוצקים על הפטריות. סוגרים את הצנצנות ושומרים במקום חשוך וקריר.

מגוהץ למשעי

עצות מן השרוול

הגיהוץ חזר למשק הבית שלנו. כותנה, משי, פשתן, שוב באופנה ואחרי הכביסה יש לגהץ כל פריט. אסור להרטיב כדי משי או משי סינתטי. המים משאירים כתמים שקשה מאוד לחסלם. לא כדאי לתלות בגדי משי או משי סינתטי אחרי הכביסה. שוטפים היטב ולמי השטיפה האחרונים מוסיפים מעט חומץ. מניחים את הבגד על מגבת גדולה ומגלגלים בתוך המגבת. כל עוד הבגד לח, מגהצים אותו במגהץ, לא חם מדי. משי ומשי סינתטי מגהצים בצד שמאל. כדי לגמור את הגיהוץ, הופכים לצד ימין, מכסים את הבד בנייר משי, או בד לבן, נקי ודק, כדי למנוע סימנים של המגהץ. תחרה ורקמות מגהצים בצד שמאל, מניחים את הרקמה על משטח רך, כדי שהרקמה או התחרה יבלטו היטב אחרי הגיהוץ.

● מנקים שעועית ירוקה ומבשלים במי מלח חלשים עד שתתרכך מעט. מסננים ושוטפים במים קרים. מכינים תחמיץ כמו לפטריות, אך בתוספת מעט סוכר, ויוצקים בעודו חם על השעועית. אחרי יומיים מרתיחים את התמיסה עם השעועית ושומרים בצנצנות נקיות. התחמיץ צריך לכסות את השעועית. סוגרים בצנצנות היטב.

מעשה אמנות

בין כל הקולקציות לקיץ הבא אלינו בקרוב מצאתי משהו מיוחד: עיצוב בגדים אמנותיים. הבגדים עשויים מחומרים טבעיים, כגון — משי, קטיפה, כותנה, פשתן. הפריטים היפים והמרשימים הם סריגים ושתי המעצבות: האם, יהודית נרדי והבת, אורית, ברעם, מעצבות על הבגדים אפליקציות של פרחים, שנגזרו מתחרות עתיקות, מעבודות יד

ונצבעו ביד בהתאם לגוון הבגד. בנוסף מעטרות המעצבות את הפרחים והעלים בפנינים, רקמות של חרוזים עדינים ויפהפיים ללא גלישה לקיטש או ראוותנות. בנוסף לסריגים, חולצות, טוניקות ושמלות, עיצבו מקטורנים מרשימים מבדי סטין ובד ג'ינס, ולהם חצאיות מותאמות מאותו בד. המחירים סבירים למדי, אם לוקחים בחשבון את העבודה המקצועית הרבה שמשקיעות שתי הנשים בכל פריט ופריט, שאף פעם לא חוזר על עצמו: חולצות — 170־220 ש', שמלות — 250 ש', מערכת דו־חלקית — 280 ש', ומערכת בת שלושה חלקים — עד 450 ש'. הסטודיו נרדי נמצא ברחוב דב הוז 8 בתל־אביב.

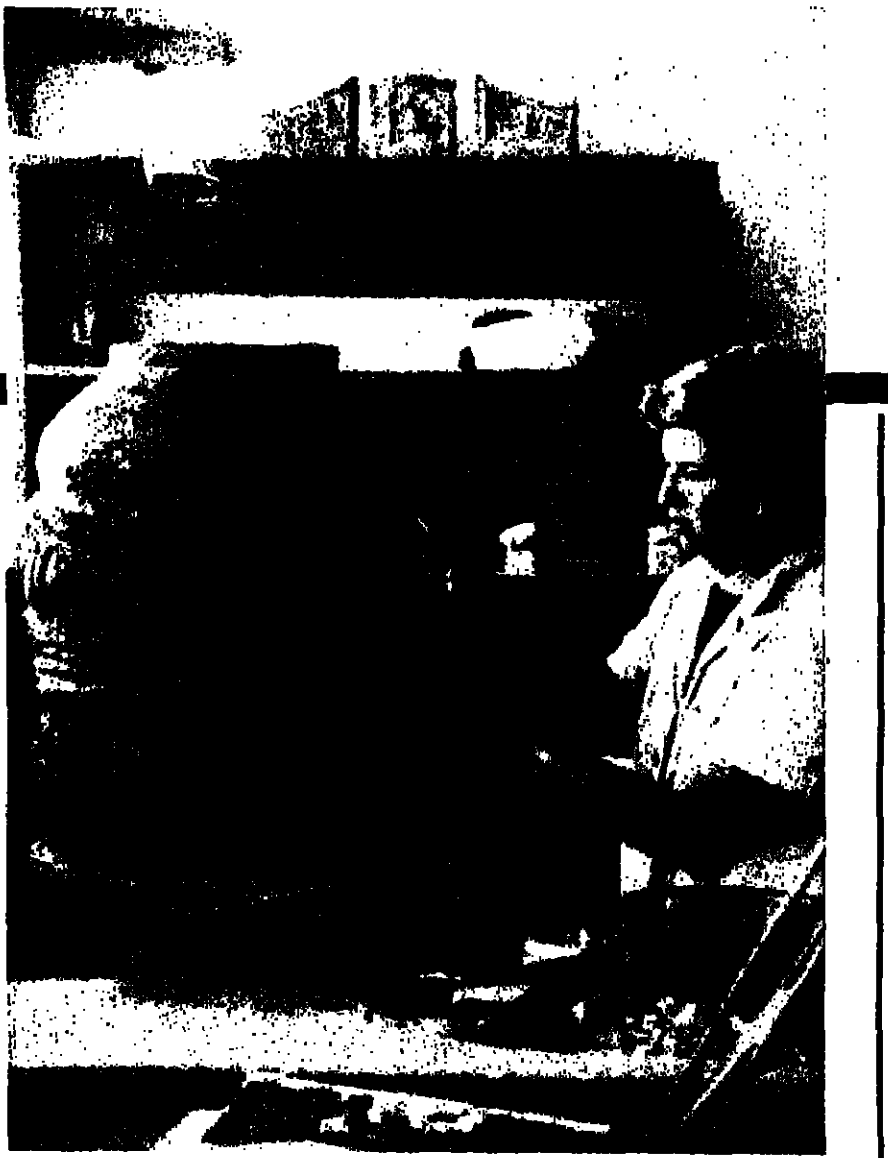

האשה מן הקיר

גם זאת ישראל

את קיר הקרמיקה המקשט את הכניסה לבית „על המשמר" בתל אביב, עיצב שמוליק כץ, אך את העבודה הקשה ביצעה הקרמיקאית, ז'וז'י שינדלר שהיא חברת כפר מנחם מאז עלתה ארצה בשנת 1976.

ז'וז'י מציגה 46 פסלי חומר גם בגלוריה, כולם על בסיס עץ, בחנות החדשה של „משכית" ברח' פרישמן בתל־אביב. גם בהם, כמו בקירות הגדולים באים לידי ביטוי התרבות, הירע, המקצועיות והנימה הרומנטית. כל פסל הוא חוויה אמנותית, כמו „לידי בכורסה", תרנגול על עץ, או להקת מוסיקה. במיוחד אהבתי את הכדים. אחד הכדים הוצג במוזיאון לאמנות בווינה, וזכה שם בפרס ונרכש על־ידי המוזיאון.

ז'וז'י נולדה בבודפשט, הונגריה. משנת 1956 חייתה בווינה, שם גמרה את לימודיה באקדמיה לאמנויות. חמש שנים למדה במחלקת לפיסול ועיצוב קרמי. זכתה בפרס של עיריית וינה. פרס מאוד יוקרתי הניתן רק פעם בשנה על עבודות גמר בתחום האמנות. ז'וז'י נשואה למיכאל שינדלר, ד"ר לפיסיקה, ולהם שלושה בנים. היא עובדת במפעל הקרמיקה של כפר־מנחם ומחוץ לעבודות המוזמנות, כגון קירות, תבליטים, פסלים וכדים, היא יוצרת גם יצירות משלה. תערוכה ראשונה שלה הוצגה במוזיאון השפלה בכפר־מנחם.

שאלתי את ז'וז'י ומיכאל, האם חשבו על פעילות מחוץ לקיבוץ ושניהם ענו פה אחד: „כפר־מנחם הוא ביתנו, ילדינו גדלים שם, ולא יכול להיות טוב יותר". מיכאל עובר במפעל איזורי למחשבים, וז'וז'י אומרת שאין מקום טוב יותר לאמן מאשר בקיבוץ.

המעגל נסגר

מאחורי הקלעים

ביום שלישי, ה־24 במרץ, התאספו במועדון על שם אידה ויהושע קרינסקי־ויסוצקי ברחוב ברנר 2 בתל־אביב, רבים מחבריהם ומוקיריהם לערב התייחדות עם זכרם. שניהם היו חברים פעילים בשומר הצעיר עוד מימי נעוריהם בפולניה. יהושע היה מהנדס חשמל, כיהן שנים רבות בבית הדין של מועצת פועלי תל־אביב. נפטר בשנת 1979 אחרי מחלה קשה. אידה, רעייתו, הייתה ידועה כ„אחות בירוק", לבוש שסימל את האחיות הציבוריות. אידה היתה אחות ציבורית אחראית בשירות הרפואי־סוציאלי של עיריית תל־אביב. משנת 1944 בשנת 1946 הוגרלה לשרת מטעם ה„הגנה", כאחות־מפקחת ראשית במחנות המעפילים בקפריסין, עד פרישתה לגימלאות, 1975־1964 כיהנה כאחות מפקחת באגף לרפואה ציבורית בשכונות תל־אביב. אידה זכתה בפרס „האחות" בשנת 1972 ופרס „רוטארי" בשנת 1973. יחד עם ד"ר שיבא ז"ל וד"ר שטרנברג ז"ל הקימה את השירות הרפואי לעולה בזמן הקליטה ההמונית. 13 חודשים אחרי מות בעלה, יהושע, גם היא נפטרה.

כמו בכל שנה חילקו גם השנה פרסים של שמם, לציון פעילות תנועתית ותרבותית. השנה זכו תמישה חברים בפרס היוקרתי: ויליי בירנהולץ, עדינה עפרת, רחל ציאג, טוניה מטויק ואהרון אמרת.

מאיר יערי שזה עתה מלאו 30 למותו, סיפר לי פעם שכאשר הגיע בשנת 1934 לוורשה, כשליחות התנועה הכיר את אידה ויהושע והתיידד אתם. אחרי כמה ימים נתקף בכאבי ראש, וחום גבוה, ובקושי יכול להרים את ראשו. אידה עבדה כאחות באחד מבתי החולים היוקרתיים בוורשה: ציליטה, והיא דאגה לאשפז אותו שם, היא טיפלה בו במסירות רבה וכיוון שמצבו היה, כנראה, בכי רע, הצטרף לשמירה ליד מיטתו גם אהרון אמרת. „הם התחלקו במשמרות", סיפר מאיר „ובעצם אפשר לומר ששני הצעירים האלה הצילו אותי... ואינני זוכר האם אי־פעם אמרתי להם תודה!"

אהרון אמרת חגג לפני ימים אחדים את יום הולדתו ה־80, אני, כמו רבים מחבריו מאחלים לו בריאות והמשך פעילות פוריה. ואולי זאת מתנת יום הולדת הצורה שאידה לבוא, אך נאמרה מכל הלב.

מוזיאון זה לא מה שהיה פעם

פעם מוזיאון היה כמעט מקדש, מקום שבו קדים קידה מנומסת לעבר. כיום זהו מרכז קהילייתי סואן שבו פעילות חברתית ותרבותית ענפה. סיור מוזיאונים בעולם

המוזיאון בקלן מכיל: סינמטק, הסטודיה בתמונות ותזמורת פילהרמונית

מאת גיורא מנור

מיליוני תיירים גוררים את עצמם, תאווי חוויות, ברגליים כואבות וראש מסוחרר מרוב נמלי־תעופה הבנויים כמכוני־חליבה, המוליכים את העדר קדימה, ומעורפל מהטפטים הזהים־כמעט של חדרי המלונות — אל המוזיאונים. כדי להיות „אדם תרבותי" נחוץ לרוץ דרך פרוזדורים אפלים של ה„לוּבר", לעמוד מול הזכוכית המפריעה להתבונן במונה ליזה; לטפס במדרגות לאולם הכניסה של ה„גלריה הלאומית" בככר טרפלגר הלונדונית ולפנות שמאלה, כדי לטייל בתוך פאר הפַּרְתֶּנוֹן, שהיה פעם באתונה, או להתאכזב מאוצרות האמנות המצרית המפוארת, הדחוסה כמו בחנות כל־בו מאובקת במוזיאון המרכזי בקהיר. אי־אפשר לשוב הביתה ללא כל החוויות הללו. מי שבבית לא היה מציב את כף רגלו בטרקלינו של מוזיאון, מאזין בחרדת־קודש לדברי המדריך, ואין זה משנה אם מה שנאמר הוא נאומו של תוכי שנלמד בעל־פה או דברי טעם, המאירים את העבר באור חדש.

התיירות ופריחת המוזיאונים שייכות לתופעות האופייניות של המחצית השנייה של המאה ה־20.

„המוזיאון הבריטי" פתח את שעריו בשנת 1759. אבל כדי לבקר בו, צריך היה לכתוב מכתב־בקשה וכעבור שבועות מספר היה המבקש מקבל רשות לבוא לחזות במוצגים. ובכל זאת, כעשרת אלפים איש ביקרו בו מדי שנה. לעומת זאת ביקרו בו בשנת 1979 קצת יותר משלושה מיליון.

ב„גלריה הלאומית" בלונדון ביקרו:

ב־1938 — כמחצית המיליון; ב־1960 — כמיליון וחצי; ב־1979 — 2.5 מיליון מבקרים.

וב„גלריה הלאומית" בוושינגטון, ארה"ב: ב־1968 — 1.5 מיליון מבקרים; ב־1978 — 4.5 מיליון מבקרים.

המוזיאון — משכן המוזות, אלות האמנויות — היה פעם ארמון האצילים, שנועד לשמר את הרכוש התרבותי של הבעלים. למעשה רק במאה ה־19, ובזכות האידיאל של השכלה לכל, החלו להיבנות מוזיאונים, שתוכננו מראש למטרתם. אלה היו „קופסאות־שימורים" מפוארות לשמירת היצירות, ששרדו מתקופות קודמות. על פי רוב סודרו האוספים בצורה כרונולוגית, תקופה־תקופה והאולם שלה. שפע אמנות בינונית הסתיר את יצירות המופת, שנחבאו בגלי העבודות של האפיגונים והתלמידים של המייסטרים. כאילו הכל שווים בפני ההיסטוריה.

ממציא ה„פוטוריזם", המשורר האיטלקי מארינֶטי, פרסם בשנת 1909 מנשר, בו דרש להרוס את המוזיאונים כולם, כי בעיניו אין הם אלא „בתי־קברות", או „אולמות־שינה ציבוריים, בהם אתה ישן לנצח לצד אנשים שלא הכרת או שלא סבלת".

התחושה, שמוזיאון זה משהו טוב, שרצוי שיימצא בעיר, המקננת בימינו בלבם של ראשי־ערים, היא רעיון חדש למדי. מוזיאונים לאמנות נפתחים בקצב הולך וגובר ברחבי העולם: מסַנטָה־פֶה במדבריות ניו־מקסיקו או אַנקוֹרָאג', בירת אלסקה, ועד קֶלְן, שטוטגארט או פרנקפורט שעל נהר מיין. מרכז פומפידו מתחרה בפופולריות עם מגדל אייפל, ואפילו תחנת רכבת ישנה, ה־"GARE D'ORSAY", שנבנתה לכבוד התערוכה העולמית בפריז לפני כמאה שנה הפכה, לאחרונה, למוזיאון לאמנות.

לפני מלחמת העולם השנייה יכולת לראות במוזיאונים כיתות של ילדי בית־ספר הולכים זוגות־זוגות בשורות עורפיות עם המורה, מאזינים (או לא...) לדברי הסבר, או מטיילים עם הוריהם בימי חג, לבושים במיטב הבגדים. המוזיאון היה אז מקדש־מעט, מקום בו קדים קידה מנומסת לעבר.

כל זה השתנה ב־40 השנים האחרונות עד ללא־הכר. למעשה, עברו על מוסד המוזיאון שתי מהפכות. מה שהיה פעם מחסן מפואר, ביקש להפוך למרכז קהילתי. אמצעי התקשורת החדשים פלשו למוזיאון. קולות הרשמקול ממלאים את האולמות; על גבי מסכים מוצגות שקופיות, סרטים ומקרני טלוויזיה צצים בכל פינה.

לא מכבר אמר (ב„קול ישראל") הפסל דני קרוון, שהאמנות הפלסטית הפכה בימינו למעין מקלט לכל. גם עיצוב הסביבה והמחאה החברתית נחשבות למרכיב „טבעי" של הגלריה או המוזיאון. התיאטרון (על פי רוב ברמות המיצג) פלש למוזיאון, וכמובן המחול, שאינו אלא פיסול בתנועה. קונצרטים היו לתכנית פעילות מקובלת בו, וכמעט ואין כיום מוזיאון שאינו גם סינמטק, עד כדי כך, שלפעמים נוצרת מעין תחרות סמויה בין המוצגים האילמים לבין המופעים.

המוזיאון היה למרכז קהילתי, למוסד חינוכי, בו מתקיימת המעלה של המבקרים הצעירים. לא עוד טרקלין, שבו יש להתהלך בשקט ולדבר בלחישה, וגם לא כנסייה, בה כורעים ברך ביראת כבוד, אלא מקום של פעילות. אולי לשינוי זה התפלל מארינטי?

בלי ספק, גם הרגלי הצפייה שלנו השתנו. הדיוקן ה־[illegible] במובנה הרחב של המלה, כאימאז', דימוי — זכה לבכורה בתקופת ה„פוסט־גוטנברגית", אם להשתמש במטבע־הלשון שטבע מק־לוּהאן, בה לימדו אותנו, תחילה הקולנוע ואחר כך הטלוויזיה, לשאוב עוד ועוד אינפורמציה מהתמונה. המחצית השנייה של המאה ה־20 היא תקופתו של המעצב.

פינות שבהן חומרים — מפלסטלינה ועד צבעי־אצבעות — מזמינות את המבקרים הצעירים ליטול את העשייה האמנותית היוצרת לידיהם. השקט הכמעט־כנסייתי, הלחש המלא יראת כבוד, שאפיינו את המוזיאון הישן, פינו את מקומם לצחוק, קריאות וריצת אלפי רגליים.

הרגליים כואבות, העיניים מבקשות להיעצם, הראש כבד, גיבורי התרבות עייפים. כל אחד מכיר את „עייפות־המוזיאון", אולי בשל החוויה המרוכזת, הלא־טבעית, של מפגש עם אמנות, מתיש אותנו הטיול בגלריות יותר מסיור אחר. כאילו נאלצנו לטעום מכל דבר הכתוב בתפריט של מסעדה, במקום להזמין ארוחה לפי מידת התיאבון שלנו. האדריכלים החלו להתחשב בהלם־הקרב עם האמנות הנוחתת על חושיו של מבקר המוזיאון.

הארמון האריסטוקראטי, שהיה בתקופה הבורגנית למחווה לחישגי העבר, נעשה לסופרמרקט. הספסל הבודד במרכזו של החדר — היה לחדר־משחקים ופינות מנוחה. אין עוד צורך לרדת למרתף, כדי למצוא בית־שימוש, הקפטריה והמסעדה נעשו למחלקות מכובדות של המוסד. מתקן הגלויות לזה הקופה התפתח לחנות גדולה של ספרי אמנות, וממכר השקופיות פורח. אם במאה ה־19 עיקר תשומת הלב של האדריכלים היתה למוצגים, במאה ה־20 היא הופנתה למבקרים.

המוזיאון נעור מתרדמתו, ולא רק בשעות היום. קונצרטים, הצגות הקרנת סרטי קולנוע ושאר פעילויות ציבוריות נעשו למרכיב חשוב בחיי המוזיאון. זו היתה המהפכה הראשונה שזה אנו עדים להתפתחות נוספת: המוזיאון עצמו הפך ליצירת אמנות!

המסר האסתטי של העיצוב הארכיטקטוני עולה בהרבה מבנים חדשים, שצצו כפטריות בערי העולם המערבי והוא חשוב מהפונקציונאליות של המבנים, וחזק מהרושם שמשרות היצירות, שהוא נועד לאחסן או להציג. מיכאל אנג'לו יצר את פסליו כחלק בלתי נפרד מהארכיטקטורה. המוזיאון היה [illegible] ליצירות, עכשיו יש כביכול שווי־זכויות בין הבניין והיצירות שהוא מאחסן.

אין ספק, ש„מרכז פומפידו" בפריז — המכונה [illegible] העיקרית. הרעיון המהפכני, להוציא את הקרביים [illegible] את הצנרת, את המעליות, החוצה, הוא החוויה העיקרית [illegible]

לא פחות חשוב הוא בניין ה„גלריה הממלכתית [illegible] בשטוטגארט. האדריכל הבריטי סטירלינג, שטען [illegible] לבנות בית שיזכיר דווקא את בנייני המוזיאון הישנים [illegible] שעשוע ענקי, הבנוי אומנם מאבן זהובה, המשתלבת [illegible] הבניינים הסמוכים, אבל מבליט את עצמו הקירות [illegible] מעקות וצינורות צבועים בירוק, ורוד וצהוב ומיני [illegible] כגון הלון־אוודור לחניון שמתחת לבניין העיקרי [illegible] כחור, ממנו נפלו כמה אבני־בניין, המונחות לחן בערבוביה על הדשא.

כבר מוזיאון גוגנהיים בניו־יורק, שתוכנן על ידי פרנק לויד רייט בשנות ה־40 (ונבנה בשנות ה־50), בנוי בצורת ספירלה ענקית, וכולו מין ראמפה, בה יורד המבקר ממרום הקומה העליונה, כאילו בכוח־הכובד, עד ליציאה אל הרחוב. זהו היגד צורני העולה בעצמתו על כל מה שעשוי להיות תלוי על קירותיו המשופעים (שבמקרה זה גם מהווים בעיה רצינית לאוצר, בשל השיפוע...).

בגלריה הממלכתית בשטוטגארט נעצר ייצר המשחק של האדריכל סטרלינג, שעה שהגיע אל חדרי התצוגה עצמם. כאן ניכרת דווקא הגישה המצניעה את הקירות ומבליטה את המוצגים. האולמות אינם גדולים מדי וקירותיהם בהירים, ניטרליים ומשאירים את החוויה ליצירות המוצגות.

האריזה החשובה מתוכנה, גם היא תופעה המאפיינת את ימינו. השיא בתחום זה הוא של התמרוקים. יצרני התכשירים הקוסמטיים מוכרים את התקווה לחוות וריח נאה במיכלים צבעוניים ומפוארים, האמורים לסמל את תפקיד המים, השומן והאלכוהול שהם מכילים, להבליט את הרימוי ולהסתיר את התכולה המאוד פרוזאית של המשחות, הנוזלים או הצבעים שמהם הם מורכבים.

בארץ מצוי, בעצם, רק „מוצג" אחד, השייך למוזיאונים שצורתם הארכיטקטונית גורמת לחוויה חזקה אף יותר מן ההתבוננות במה שמוצג בהם: משכן המגילות הגנוזות, שבמוזיאון ישראל בירושלים. הכיפה הלבנה, המבריקה, הקיר השחור ממולה, דרכי הגישה אל המשכן, כל אלה הופכים את הפגישה עם המגילות, ועם החפצים היומיומיים שנמצאו במערות קומראן, כמעט לאכזבה. כי המגילות, בשל ממדיהן הזעירים וצבעיהן הלא־בולטים, גורמות להתרגשות רק משום שאנו מודעים לעתיקותן. מה עוד, שהן נמצאות בארון זכוכית, שמעליו מין „חותמת גומי" גדולה, אולי סמל פאלי ואולי מין „קבר הפקיד האלמוני".

איש אינו מפקפק בכך שלאריזה — אופן התצוגה — נודעת חשיבות. התערוכה הנודדת, שמשכה מיליוני מבקרים בכל ערי העולם בהן הוצגה, עד שהיתה לתופעה ממש, זו של אוצרות קברו של תות אנח־אמון, פרעה הצעיר, היא דוגמא מובהקת לכך. התצוגה הנודדת עוצבה כך, שבכל אחד מ־12 או 13 האולמות, שקירותיהם צופו בקטיפה כחולה, ניצבו רק שלושה־ארבעה מוצגים וזהרים עשויים זהב וחומרים אחרים. אחרי שהתערוכה שבה למקומה במוזיאון הארכיאולוגי בקהיר, נערמו חפצי היקר הללו בשניים־שלושה אולמות, ללא סדר ובצפיפות כמנהגו של אותו מוזיאון, וממש אי אפשר היה לראות ולהתרשם מהם.

המוזיאון המודרני הוא, במקרים רבים, „ארכיטקטורה, המספקת את עצמה", כפי שכותב המוזיאולוג הגרמני וילהלם קיקר, הרוגל בגישה השמרנית ורואה בארכיטקטורה בראש וראשונה כלי שרת לתצוגות עצמן. גישה זו ביטא ניקולאוס פבזנר, אחד מגדולי ההיסטוריונים של האדריכלות, באמרו על מוזיאון גוגנהיים הניו־יורקי המרשים כל־כך: „זהו בראש וראשונה מוזיאון, כפי שהוא אינו צריך להיות."

ובכל זאת מגיע קיקר, לבסוף, למסקנה ש„מוזיאון הוא הצורה הפוטנציאלית של היצירה הכוללת של המאה ה־20", והוא משתמש במונח הוואגנרי: GESAMTKUNSTWERK.

האם התפתחות זו חיובית, או שלילית? אין הכרח לקבוע. התופעה עצמה מרתקת דיה כשלעצמה. ולמעשה יש כבר תגובה גם למגלומניה של האדריכלים, מעצבי המוזיאונים כיצירות העיקריות.

הנה, למשל, בעיר פרנקפורט על נהר מיין נעשה ניסיון מעניין, להפוך שכונה של וילות שנבנו במאה הקודמת, ששימשו פעם כמגורים לעשירי העיר, לאתר מוזיאוני מבלי להרוס את הבניינים ולבנות במקומם חדשים. כל וילה כזו הפכה למוזיאון מיוחד, למשל לתולדות הארכיטקטורה או לתולדות אמנות הקולנוע, על־ידי תוספות לבניינים עצמם, ושינויים במבנה הפנימי שלהם, מבלי לבטל את הבית המקורי. ואולי ניסיון זה לשמר את העבר, גם כשהוא עצמו אינו יצירת מופת, כמו בפרנקפורט, תואם את הגישה החדישה לתוצרי העבר הלא־רחוק, הניכרת בכל תחום מחיינו.

חפצים שימושיים מימי מלחמת העולם השנייה, תקופת ה„UTILITY", שהיו אחד משיאי חוסר הטעם והזולות ההמונית, מוצגים כיום במוזיאונים, וחיקוייהם מצויים בדירות המפוארות של הנובורישים של ימינו. הקיטש הסנטימנטאלי הוויקטוריאני הפך מכבר אף הוא למשהו, המדבר אל חוש היופי המודרני, אולי בצורה אירונית. בוודאי גם לאופנת האקולוגיה יש חלק ביחס המיוחד, שנודע לעבר כחלק מהעולם המודרני דווקא. את יחסנו זה לתוצרי העבר מבטא בצורה קולעת — ובלתי מודעת — השלט, שמצאתי מתנוסס מעל בית־מסחר באמריקה: „אנחנו קונים רהיטים משומשים — ומוכרים עתיקות".

המוזיאון הפך עד כדי כך לחלק מהאמנות, שהאמן דב אור־נר (מקיבוץ חצור) החל בשנת 1975 ביצירת מה שהוא מכנה „מוזיאון המוזיאונים". בהיותו אמן „מושגי", המוזיאון שלו מצוי, כמובן, בראש וראשונה בראשו שלו, ובכל זאת יש בכך משום ניסוח של גישה, המבטאת את השינוי, שחל בגישה הכללית לתופעת המוזיאון. הוא מנסח את רעיונו כך:

„מוזיאון המוזיאונים" הוא בגם תאורטי מעשי של מוזיאון, המבוסס על השקפות שונות. הוא מנסה להרחיב את תחומי פעולותיו עד הגבול האפשרי.

תחומי פעולותיו של מוזיאון המוזיאונים:

- לשמר ולהציג מוזיאונים לאמנות כיוון שהיעלמותם בצורתם הנוכחית וראית.
- לשמר ולהציג את הסביבה האנושית ולהבליט דרך הזיכרון הקולקטיבי דברים ומאורעות שדרכם מתפתחת הסביבה.
- לשמר ולהציג ולמקד בחברה את התשלכות הפוליטיות הנובעות מקיומנו המיוחד בארץ.

הפיסקה המסיימת נראית לי כמחווה לא כל כך שייכת לעניין המוזיאון בכיוון השקפותיו הפוליטיות של דב אור־נר. אבל אין זה משנה — גם מכאן נובעת המסקנה, ש„כל העולם מוזיאון", אם ירשה לנו שקספיר לשנות במקצת את הפסוק הידוע שלו. ■

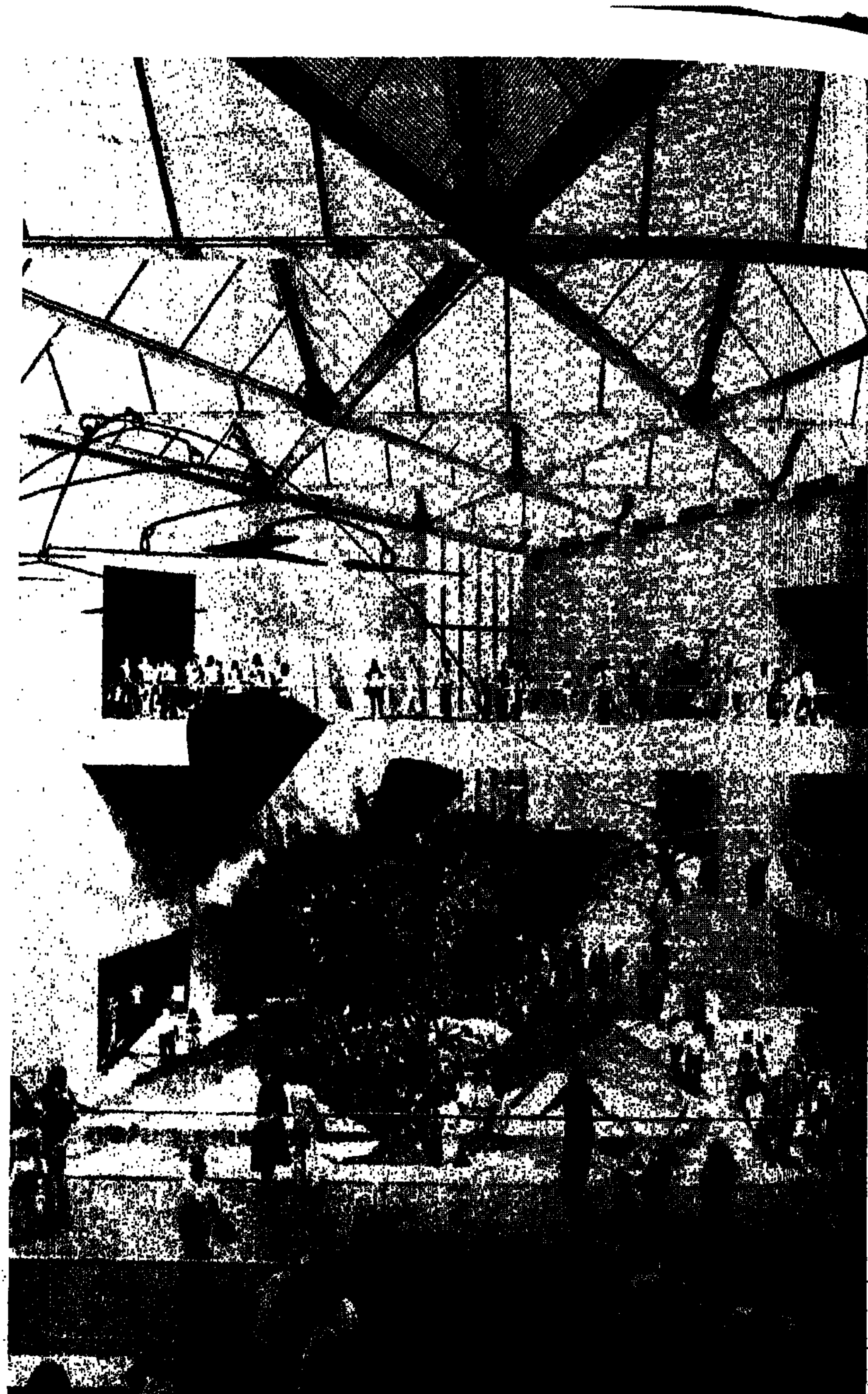

גלריה הלאומית בוואשינגטון

המוזיאון הלאומי, שטוטגרט, 1984

„המשטרה נקטה בכוח סביר"

זה ראיון

עם ניצב שאול גבעולי

מאת ישראל זמיר וזהבה מוזס

ניצב שאול גבעולי הוא הוותיק בין הניצבים במשטרת ישראל. הוא ממלא תפקיד חדש, שלא היה לפניו. מזה שנה וחצי הוא קצין חינוך ראשי של משטרת ישראל. היה זה השר חיים ברלב שהחליט לספח לשירות פלמ"חניקים ותיקים, כאלה שהיו בקיבוץ, אחר־כך בצה"ל, השתפשפו בכל המסגרות הקשוחות והם מנוסים מאוד — וכך גם הגיע שאול גבעולי אל המשטרה. כשלפניו משימה קשה — לשפר תדמית, מוטיבציה, לפתח אתיקה מקצועית ולהגיע לכך ששוטרים יאהבו את עבודתם ויהיו גאים בה. ניצב שאול גבעולי מאמין כי הדבר ניתן, אבל התהליך הוא ארוך, ממושך ומלא קשיים.

ברשותך, בכמה נושאים אקטואליים. הנה, בימים אלה נערך משפט דמיאניוק בירושלים. בתי־ספר שולחים תלמידים, תנועות נוער, מתנ"סים משגרים מבקרים, צה"ל שולח חיילים. האם השוטרים באים לשם רק כדי לשמור על הנאשם ועל הסדר הטוב באולם, או שמא גם להקשיב לנאומים ולנסות להבין את הבעיות העולות?

המשטרה מביאה אל בית המשפט שוטרים המתחנכים בבית־ספר לשוטרים בשפרעם. הללו באים במשמרות ומלווים את נושאי המשפט ולאחר מכן אנו עורכים עימם שיחות. ארגון „לפיד", העוסק בהפקת לקחי השואה בהנהלת אריה ברנע, נוטל קבוצות של שוטרים ל„יד ושם", ואנו משתדלים להדגיש בפניהם שהנאצים הרגו לא רק שישה מיליון יהודים, אלא גם מיליון גרמנים. בנושא השואה, אנו מרגישים שמה שקרה ליהודים שם — אסור שיקרה פה. אולם עלינו לדאוג גם שהמסקנה לא תהיה שיש לגרש את הערבים, אנו מדגישים כי אסור לנו לנהוג כנאצים, ולכן פעולות השיטור בשטחים או בלבנון חייבות להתבצע באיפוק רב, אחרת המסקנות עלולות לגרום לפנאטיות ימנית. אנחנו חייבים לאזן את הנושאים ולהביאם למסקנות מבוקרות, בעלות דגש הומאני. אל תשכח שרבע מן החומר הנלמד בבי"ס לשוטרים קשור בנושאי חינוך ואזרחות.

„בהפגנות הסטודנטים האחרונות הרושם היה שאם המפגינים לא יגיעו לידי עימות ההפגנה לא תשיג את מטרתה."

תחתית החבית האנושית

האם כוח־האדם המתגייס למשטרה עונה על הצרכים, או שמא אתם מגרדים את תחתית החבית האנושית של המדינה ומקבלים כל מי שמבקש להצטרף למשטרה? איזה מין ציבור מתנדב? מה המוטיבציה שלו?

למשטרה קריטריונים משלה, והיא אינה מוכנה להתפשר על איכות כוח־האדם. לכן חסרים לנו במשטרה כ־800 שוטרים. מועמדים שאינם עונים על הדרישות — פשוט אינם מתקבלים. השוטר מגיע אלינו, לאחר שעבר שלוש שנות שירות בצה"ל. הוא עד גיל 35, שולט בעברית על בוריה, אחת עשרה שנות חינוך וללא רישום פלילי הוא מגיע אלינו כאדם מעוצב באופיו ובאישיותו. הבעיה היא בדיקת הנורמות. אנו משתדלים מצד אחד לא לקלוט אלמנטים שליליים, בעלי רפ"ר נמוך ומצד שני קולטים בוגרי תיכון, קב"א מינימום ליחידות סיור — 51, לזקיפים — 48 עם זאת עדיין לא נולדה מערכת מיון המסוגלת למיין את שאיפותיו של שוטר ולבחון מה הן המוטיבציות האמיתיות להצטרפותו למשטרה. יש לנו תקופת טירונות (אימון ראשוני — 17 יום) ניכרת שבה השוטר נמצא במעקב, ואנו מקבלים חוות־דעת עליו ופועלים בהתאם, הבלתי רצויים נפלטים מן המערכת. שוטר משרת שנה בניסיון וגם אז ניתן לפטרו — אם אינו מתאים.

בצבא מחנכים איך להרוג את האויב, ומה במשטרה?

בצבא, אכן, קיימת הפרדה בין מערכת ההדרכה, שמלמדת את ה„איך", בעוד שקצין חינוך ראשי עוסק במוטיבציה של החייל. במשטרה אין אויבים, לכן אין מלמדים את ה„איך". במשטרה החינוך הוא חלק מן ההדרכה.

למשטרה כ־18,000 שוטרים שמתוכם כ־7000 מטפלים בציבור הרחב (שוטרי תנועה, סיירות, בלשים, חוקרים וכו') ועליהם מופקדים כ־350 מפקדים. הללו הם, בשפת המשטרה, „סוכני ההשפעה". הם הגורם המשפיע על המערכת על ה־7000 משפיעים באמצעותם. הם מקבלים מאיתנו חומר הסברה, עימם נערכות הרבה שיחות־רקע ואליהם מביאים את טובי המרצים. הם „מורידים" את ההנחיות לשאר השוטרים. חלק ניכר מן האימונים קשור בחינוך לערכי דמוקרטיה, זכויות האזרח והבנת החוק.

אתה מוכן לתת דוגמא?

עסקנו לאחרונה בנושא „זכויות האזרח במדינת ישראל" והבאנו מרצים מן „האגודה לזכויות האזרח" לשיחות ולמפגשים. הוצאנו דף שחולק לכל יחידה. בכל מרחב נערכה עצרת בהשתתפות כמאה שוטרים. בסוף אותו שבוע נערך „פאנל" בהשתתפות פרופסור ברק, השופטת שרה סירוטה, חה"כ מאיר שיטרית, ד"ר ברכה, משפטן מאוניברסיטת תל־אביב, גרוסמן מן המשטרה ואחרים. בין הנואמים היו חילוקי דעות. למשל, פרופסור ברק סבור שעדיפים תשעה עבריינים חופשיים מאשר איש אחד עצור חף מפשע. כמובן שקל לומר זאת, כל עוד לא נפגעת.

„המשטרה מצליחה לאפק עצמה ובאירועי יהודה ושומרון, בשנים האחרונות, אף ערבי לא נפצע מידי שוטרים."

האם יש קשר בין ההרצאות לבין התנהגות השוטרים בשטח, כולל דיכוי הפגנות?

אינני בטוח שבשטח השוטרים ינהגו בהתאם לחומר הרעיוני שקלטו. אם אתה מתכוון להפגנות הסטודנטים, אעיר רק כי הרושם היה שלסטודנטים נדמה שהפגנה שאינה מחריפה את עצמה עד כדי שפיכת דמים — אינה משיגה את מטרתה. המשטרה נקטה בכוח סביר, כדי למנוע סטודנטים מפלישה אל תוך משרד האוצר.

רימון עשן הציל את המצב

מה זה „כוח סביר"?

זוהי הערכתו של המפקד במקום. אספר לכם משהו, בעקבות רצח אמרי היה כמעט קרב בין סטודנטים יהודים לערבים בקמפוס הירושלמי. היה זה בתוך אולם שקירותיו זכוכית ומשני צידי האולם התקהלו אנשי שמאל וימין במספרים מרשימים, ודי היה בניצוץ אחד כדי שהכל יבו... ידחפו, וירמסו זה את זה. במקום לא היו לנו יותר מ־40 שוטרים. המפקד במקום שקל והחליט להשליך את תוך האולם רימון מדמיע, כולם ברחו, הזילו דמעות והאשימו את המשטרה בדיכוי ובאלימות. אבל סגן נשיא האוניברסיטה, שנכח במקום, ציין כי היה זה „שיקול מזהיר", כדי לשכך את הרוחות, להוציאם מאולם הזכוכית ולפזרם. התקשורת, למותרת הזה, התנפלה קשות על המשטרה. זהו „כוח סביר". צריך להבין שאצלנו אין הבדל בין ירושלים לעזה. אגב, בהפגנה צעק עלינו ראש אגודת הסטודנטים: „מה אתם חושבים שאנחנו מבירזית?!"

המשטרה התאמצה מאוד להגן על כהנא. האם שוטרים רבים מזדהים עם האיש? חושבים כמוהו?

כל עוד השוטר מפריד בין התנהגותו בשטח לבין השקפותיו — אין בעיה. אך אם השקפותיו יבואו לידי ביטוי במעשים, הנוגדים את ההוראות — אזי הוא חורג מן ההוראות וצפוי לעונש. הלכתי לראות כיצד המשטרה מספקת הגנה לכהנא בגבעתיים, לבי היה עם הנוער שהפגין נגדו, אך האיש קיבל רשיון להפגין ועלינו החובה להגן עליו. קהל אדיר נאסף במקום. אבנים התעופפו מכל עבר ואבן אחת פגעה בראשו של צלם טלוויזיה זר. אילו פגעה בכהנא — קרוב לוודאי שהדבר היה מחמם את האווירה. עד לידי שפיכות דמים, כמו אותו רימון שהושלך על אמיל גרינצווייג ז"ל בהפגנת „שלום עכשיו". קל, כמובן לבקר את המשטרה, ולומר שהיא מפעילה יותר מדי כוח או פחות מדי.

מה לגבי פעולת המשטרה בגדה המערבית? האם השוטרים יותר נוקשים כלפי המפגינים שם?

אינני מסוגל לבדוק את ליבו והשקפת עולמו של שוטר. כל שאנו עושים — מתאמצים לרסן ולאפק. יחסית למדינות אחרות, המשטרה מצליחה בכך בשנים האחרונות, ואף ערבי לא נפצע מכדורי שוטרים. כשכהנא הצהיר שיבוא לאום אל־פחם — משטרת ישראל לא מנעה ממנו את הדבר. המפכ"ל לא אסר עליו לבוא, היה זה מפקד מחוז הצפון שהיה בשטח, ומתוך שיקולים מקומיים החליט, למען ביטחון הציבור, שלא לתת

במשטרת ישראל החינוך הוא חלק מן ההדרכה המקצועית. רבע מן הזמן מוקדש להבנת זכויות האזרח ומקומו של החוק במדינה דמוקרטית. מזה שנה וחצי בראש מערכת החינוך ניצב ניצב

לו להיכנס לכפר. אילו את ההוראה היה נותן המפכ"ל ממשרדו בירושלים — הייתם טוענים, ובצדק, כי יש פה פגיעה בדמוקרטיה.

יש טענות שהמשטרה עוצרת אנשים ל־14 יום וכמעט שאינה חוקרת אותם. ואחר־כך מבקשת, על־סמך חומר חסוי, הארכת מעצר נוספת ככל מיותר.

לקצין משטרה מותר לעצור רק ל־48 שעות, אחר־כך האיש מובא אל שופט. אולם לא אחת המשטרה עוצרת אדם, כדי שלא יפריע בחקירת העניין, שלא יאיים על עדים, שלא יטשטש עקבות. זהו נושא קשה. אני מודע לכך שמעצרים רבים מכאיבים, בעיקר שלעתים האיש אינו אשם.

„למשטרה קריטריונים לקבלת שוטרים והיא אינה מוכנה להתפשר על איכות כוח האדם. לכן חסרים לנו 800 שוטרים."

פרייר מי שמשרת במשטרה

ניצב שאול גבעולי רואה את יתרונותיה, אך גם את חסרונותיה של המערכת שבה הוא פועל. יש קשר הדוק בין התנהגותו של הציבור לבין התנהגותם של שוטרים. שוטרים עומדים בפני עימות מתמיד עם האזרח ומכאן הקושי הרב. קיימים מקרים מצערים, מחפירים, אך כללית יש, להערכת גבעולי, התקדמות. אין זה פשוט לאכוף חוק על מדינה שיש בה אוכלוסיה יהודית, מוסלמית, דרוזית, נוצרית, חרדית, חילונית, קיצונית ובעלי משקעים אישיים קשים. שבועת השוטר (ראה משבצת) מחייבת לחייל, אינה להקריב חייו למען עמו, כי אם למלא כל חובה המוטלת עליו. „דברות השוטר" — מעין „אני מאמין".

מזמן הפלמ"ח צעק המפקד: „אחריי". האם המנהיגות הקיימת במשטרה פועלת לפי אותו עיקרון?

כשאני מדבר על מנהיגות טובה, אני חוזר לפלמ"ח, כאשר המפקד צעק „אחריי" הוא הציץ וראה מאחוריו גוף אנשים נפלאים, שעימם צעד ועשה הכל. אם אתה מתנדב לפעילות משטרתית כלשהי מכנים אותך „פרייר". „למה אתה עושה את זה אם אינך מקבל בתמורה כסף?", זו גישה שונה וקשה מאוד. מצד אחר השוטר רואה כיצד מפרים צווי בית־משפט, מסכנים חולים בבתי־חולים, מורים נוטשים בתי־ספר. וכל אחד לוחם על סטאטוס. המשכורת הפכה להערכה עצמית, כלומר: זה מה ששווים בעיני הציבור.

מהו מצבם של השוטרים היום?

מצב השוטרים השתפר כללית, מאז שהוצמדו לצה"ל. יש תחושה אצל שוטרים רבים שצמרת המשטרה דואגת להם. חלו שינויים ושיפורים ניכרים בשנתיים האחרונות. נערכה עצרת גדולה בפארק הירקון, כנס קצינים ארצי, אך למרות שאנו צמודים לצה"ל — לא הכל נפתר. עדיין יש הפגנות ומרירות.

השוטרים מאז ומתמיד אינם מרוצים. האם זו רק שאלה של משכורת?

פרופסור גלוברזון מן האוניברסיטה נתבקש לבדוק את האקלים החברתי־ארגוני של משטרת ישראל. ומתוך ממצאיו עולה שרוב השוטרים אינם מרוצים ואף לא ימליצו לידידיהם להתגייס למשטרה. חזרתי והרהרתי בדבריו: בעצם איזה סקטור מקצועי במדינה מרוצה? אילו נשאלו אחרים, כמו מורים, אחיות, עובדים־סוציאליים, גננות, עיתונאים, פועלי תעשייה קציני־קבע כלום היו עונים אחרת? משטרה זו מסגרת שוחקת מאוד. שוטר צריך לקבל עשר עד ארבעים החלטות ליום: האם עליו לרשום דו"ח תנועה או רק להזהיר? לסגור תיק או להשאירו פתוח? הוא חשוף ללחצים מתמידים, וזה קשה מאוד. אל תשכחו שהשוטר נתון גם לסכנה פיזית. הוא דמות בלתי אהודה בעיני מפירי החוק שגם מאיימים על חייו. עבודתו, במקרים רבים אינה מסתיימת בזמן שנקבע. הוא גמר משמרת ולפתע קריאה. ולעיתים אין שבתות. התקשורת אף היא שוחקת אותו. השוטרים הם ציבור מתוסכל, הזקוק כל הזמן לחיזוקים ולמערכת חינוכית מעודדת.

מה הם הכלים העומדים לרשותך כקצין חינוך ראשי של המשטרה?

אנו מכינים תכניות הדרכה, שולחים קבוצות שוטרים להשתלמויות, יש לנו עיתון משלנו „מראות", שבו אנו מנסים להציג אירועים כך שיהיה בהם איזון בין הישגים לביקורת. וכל זה במינון נכון. לרשותי שני קציני הסברה, עורך העיתון וסגנו.

האם לדעתך המשטרה צודקת כאשר היא שופטת את עצמה. האינך רואה בכך טעם לפגם?

המשטרה שופטת את עצמה רק כשפרקליטות המדינה מחליטה על כך. הדבר מתבצע בשלושה מקרים: כאשר העבירה היא משמעתית, המקרה קל, או כשאין די ראיות ואם ילך השוטר לבית־הדין — יצא זכאי. אם בצבא חורג חייל מסמכותו — מפקדו שופטו, ואילו במשטרה, המפקד המקומי מנוע מלחקור את אנשיו. לצורך חקירה קיימת יחידה ארצית, השלוחה בחוליה מטעם משרד המשפטים ורק להם מותר לחקור. משטרה לא תוכל לתקן את דרכיה — אם לא יימצא בידה מכשיר חינוכי לכך.

ניצב שאול גבעולי היה חבר קיבוץ נירים מאז הקמת הקיבוץ ועד 1959. אחר־כך חזר לצבא, כיהן כמ"פ בקורס קצינים, מג"ד בצנחנים, מג"ד בשריון, סמח"ט בשריון, מושל צבאי באל־עריש, מושל צבאי בשכם, סגן קצין חינוך ראשי, קצין חינוך ראשי, תואר ראשון בהיסטוריה, סגן מפקד המשמר האזרחי, ראש המשמר האזרחי ועתה קצין חינוך ראשי של המשטרה

מגינים על המדינה ועל החזון הציוני

מה הנזק בפעולות הנקם?*

נראה שבלבבות אנשים רבים מתגבשת תחושה האומרת: אולי זה לא כל כך גרוע שהערבים יסבלו ממעשי הטרור שלהם עצמם? תחושה זו שהינה ספק רגש וספק שיקול דעת מחייבת טיפול יסודי ומשכנע. התבססותה של תחושה זו יכולה לגרום נזק רב מאוד. מחובתנו לחסן את השוטרים מפניה. להלן נציין בכותרות בלבד מקצת מהנימוקים לשלילת דעה זו.

* התנהגות זו של יוזמות נקמה ו„ביטחון" פרטיות יביאו לאבדן שלטון החוק. רחובותינו יהפכו לשדה קרב ופרעות.
* התנהגות זו משרתת את האינטרסים המובהקים של אש"ף המחפש לשבש את החיים התקינים. ולהוכיח שדו־קיום אינו אפשרי תחת שלטון המדינה.
* תדמיתה של מדינת ישראל כמבטיחה ביטחון וכבוד לכל אזרח שומר חוק, ומאפשרת לכולם חיים תקינים בירושלים הקדושה לכולם, תיפגע.
* במו ידינו אנו הופכים אירוע של סכינאי לפיגוע רב תהודה בעולם כולו. התקיפה עצמה נשכחת והעולם כולו עוסק במהומות ובקשייה של המשטרה ושל המדינה להבטיח את הסדר ואת הביטחון.
* המהומות מגבירות מאוד את הנזק הנגרם על־ידי הפיגוע עצמו לתיירות ולכלכלה.
* כל אלה הן מעט מזעיר לעומת הנורמות החודרות לחברה הישראלית שעלולה להפוך לחברת לינץ' ופרעות כמו הגרועות במדינות שפגעו ביהודים.
* עושי המהומות משרתים אינטרסים של קיצוניים ערבים וקיצוניים יהודים. לא מקרה הוא שבין המתפרעים היו אלמנטים פוליטיים קיצוניים ביותר וגם עבריינים הרואים באירועים אלה הזדמנות להשגת שלל.
* התחושה שהוזכרה ש„לערבים לא ישתלם" שוגה בכך שהיא מטילה אשמה קולקטיבית על חפים מפשע בגלל מעשים של יחידים. טעות היא לחשוב שיש בידי הציבור הערבי אפשרות למנוע פעולות אלה. גם סבלם של התושבים אינו מהווה מרכיב מונע בשיקוליהם של המחבלים, שלעיתים אינם תושבי ירושלים, או שהם פועלים לפי הוראות שולחיהם המרוצים מהתוצאה.

מדינת ישראל שואפת לשלום ולשלטון החוק. היא לא תתיר תופעות כאלה העלולות להרוס אותה מבפנים ומבחוץ. משטרת ישראל היא הזרוע שנועדה לבלום תופעות אלה בחוזק יד.

שוטרים השואלים את עצמם מדוע הם מגינים על הערבים צריכים לדעת שהם מגינים לא רק על אנשים חפים מפשע, אלא גם שהם מגינים בכך על המדינה כולה ותושביה ועל החזון הציוני.

* מתוך דוגמה לתדריך משטרתי על אירועי ירושלים

כל יום

2.4.87—27.3.87
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

27.3.87

08.00 טלטקסט — עד כאן.
08.03 שעת כושר
08.15 קשת וענן — והיגרת לבנך (כ)
08.40 מסך לספרות (יסודי) — מי אני? (כ)
09.00 מוסיקה ד'־ד' — סולו — צ'לו
09.20 לשון ותקשורת ג'־ה' — השוואה 1 (כ)
10.05 חשבון ו' — האלוף
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק
11.00 מדעי הטבע (יסודי)
11.15 חברה ותרבות (יסודי)
11.45 טלטקסט — עד כאן — מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש שידור חוזר מיום ה' 26.3.87 (כ)
12.15 חברה ותרבות (ע"י)
12.45 מוסיקה (ע"י) — העשרה — וילה לובוס והגיטרה
13.15 האוניברסיטה הפתוחה: יוון הקלאסית — יוון העתיקה — האגודה של אתונה
13.45 טלטקסט — עד כאן.
13.50 גברת פלפלת — שידור חוזר

פיי דאנאווי, בסרט הקולנוע „אמא יקרה" (22.15)

14.00 המבריח — סידרה עלילתית בת 13 פרקים המתרחשת באנגליה של ראשית המאה הי"9, כשכנופיות מבריחים שלטו על חופי אנגליה.
14.30 משפחת פאליסר פרק 11.
15.25 מפגשי בראשית — פרשת ויקהל — פיקודי — שיחתו השבועית של פרופ. ישעיהו לייבוביץ מנחה: יעל צדוק.
15.45 מאה ציורים מפורסמים.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת — מנחה: דן מרגלית.
16.30 „ספינת האהבה".
17.20 „על המרקע" — סקירה על תכנית טלוויזיה (ערבית).
17.30 לקט שירים (ערבית).
17.40 סרט ערבי.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שיר לשבת
20.05 „ערב שבת" — סדרת שיחות של הרב שמואל אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע.
20.15 מבט ליל שבת.
21.15 „סיבה למסיבה" — תכנית בידור מנחה: רבקה מיכאלי.
22.15 סרט קולנוע — „אמא יקרה" — (ראה הפניה).
00.20 פסוקים לשבת חדשות הלילה

סרט קולנוע — „אמא יקרה". סרט ביוגרפי זה מביא את סיפור חייה של כוכבת הקולנוע ההוליוודית ג'ואן קרופורד, מלכת הזוהר של עיר הסרטים בשנות ה־30. הסרט מבוסס על ספר שכתבה בתה המאומצת. הרושף אשת אנוכית, כולה שגיונות ומהדים. והידה מלבלבת ומאמללת את חיי הבל, גם את חיי עצמה. בתפקיד הראשי: פיי דאנאווי.
שעה — 22.15

שבת טלוויזיה

28.3.87

16.00 סרט קולנוע — „איך להיות אמא יהודיה ב־10 שיעורים" דמותה הטראגית־קומית של האם היהודיה, כפי שהיא מתגלית בדאגתה המוגזמת לילדיה.
17.36 קיצור החדשות. (ערבית)
17.38 „כיצד עשו את...?" סידרה תיעודית פרק שלישי: כיצד הכינו את הסרט „מאהביה של מאריה".
18.00 „מגוון לאמנות" — תערוכת סלים בדואיים במוזיאון לתרבות הבדואים במרכז הלימוד ע"ש בן גוריון ליד קיבוץ להב; המציאות באמנות — כיצד האמנות צריכה לתאר את המציאות? (ערבית)
18.30 „אורח באולפן" — לילית נגר מארחת הפעם את סמיר דרוויש (ערבית).
19.00 „המסעדה הגדולה" — (ראה הפניה)
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 „משפחת קוסבי" — שם הפרק: „מכרעך מאור" קליף וקלייר מזמינים את חברה החדש של בתם דניס לארוחת ערב. הבחור מנצל את ההזדמנות הזאת למתוח ביקורת על מקצועות הרפואה והמשפטים שהם, במקרה, המקצועות שבהם עוסקים מארחיו.
20.30 „מטלסבי לירושלים" — שירים מגרוזיה ומישראל בביצוע להקת „קולך". עוד בתכנית דברים מפי רפי בר, מנכ"ל התאחדות עולי גרוזיה בישראל, ואריה (לובה) אליאב, שהיה בעבר בעל תפקיד דיפלומטי בשגרירות ישראל בבריה"מ.
21.00 מבט לחדשות.

סמיר דרוויש, בתכנית „אורח באולפן" (18.30)

21.30 ספורט: משחק השבת.
22.30 „המהגרים" — סדרת דרמה בת 3 פרקים: (משודרת ב־6 חלקים) — ראה הפניה

„המסעדה הגדולה" — שם הפרק: „בל מאהביה". אשה נאה מבצעת אל המסעדה יושבת על כסא גלגלים. אבו ראמי מושיב אותה כך שכל מי שבא למקום לא יוכל לראות שהיא נכה. למסעדה מגיעים שלושה גברים, שהיו חברים בתקופה זו או אחרת בחייה. עכשיו כולם רוצים בקרבתה, אולם כשהיא מגלה להם את נכותה, הם ממהרים לעזוב את המקום, אחד אחד. ואולם...
שחקנים: דק כהן, בסאם זועמוט, חליל חלבי, גסאן עבאס, לודי ברי, אסי הנגבי, יוסי ורשבסקי, ישראל סטרייסמן.
שעה — 19.00

„המהגרים" — בפרק זה השלישי (חלק א'): „ברוך בואך לוינה". הימים הם ימי חג המולד 1944. פרדי רוצה לשוב לאדמת אירופה ומתנדב לצבא האמריקני, יחידתו נלחמת באלזאס, אך הוא משובץ למחלקה לחקירת שבויים במטה הכללי של יחידתו. המוראל בצבא ארה"ב גבוה, המלחמה מתקרבת לקיצה, ומספר החיילים הגרמנים השבויים והנמלטים — גדל והולך. המלחמה מסתיימת. ביום הכניעה פרדי מכיר את קלאודיה, אחות בבריה רשתוקנית מתחילה, והוא מתאהב בה. אביה של קלאודיה הוא איש ריגול נאצי: קלאודיה, שבה לוינה לטפל באמה החולה. רק מקץ חודשים אחדים יכול פרדי לנסוע בעקבותיה.
שעה — 22.30

ראשון טלוויזיה

29.3.87

08.00 טלטקסט — עד כאן
08.30 שעת כושר
08.15 תלמוד — שניים אוחזין
08.40 מסך לספרות (יסודי)
09.00 אנגלית ו'
09.20 השעה שלנו — הענק וגנו (כ)
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ה' — מוטי כופל שברים
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה — נפט וממון
12.00 ספרות — שתי הספות
12.25 אנגלית ט'
13.00 אנגלית י'
13.30 מוסיקה — שירי אביב
14.00 טלטקסט — עד כאן
14.03 שעת כושר
14.15 בלי סודות — חיריק 1 — אלפי מציג את הצלילים מ,י
14.40 Hello Israel Women in Israel
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: דמוקרטיות ודיקטטורות — פרנקו — הקאודיליו של ספרד: אמנות בעידן הטכנולוגי — ריכטר — סרטיו הדראיסטיים; מבוא למדעי החיים — צומח חוף הים
16.00 רחוב סומסום
16.30 השבוי מזנדה — פרק 5
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 „מתגלגלים" — סדרה לילדים, המציצה אל מאחורי הקלעים של קרקס תיאטרון נודד. התכנית הרביעית: „סיבה למריבה"
18.00 „לאקי בר מזל" — שם הפרק: „הפרש הלבן"

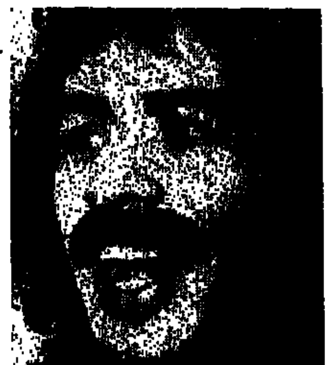

קרלוס סנטנה מלהקת „סנטנה". בתכנית „עד פוס" (20.02)

18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „עם הכוכבים" — רוקסי מיוזיק — אחת מן הלהקות החשובות ברוק האמנותי — שזכתה להצלחה ולהערכה מבקרי המוסיקה לאורך 16 שנות קיומה בבריטניה
18.45 חידושים והמצאות — התרת כבלי השמש — חלק ב' כאשר יתדלדלו מקורות האנרגיה המקובלים, כמו הנפט, עדיין תישארנה הכמויות העצומות של אנרגיית השמש, האגורות על פני האדמה ומתחתיה, ואין לנו אלא למצוא דרכים לשחררן ולנצלן (ערבית)
19.00 יומן החדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „עד פוס" — מגזין לפופ ולבידור
21.00 מבט לחדשות
21.30 תשדירי שירות
21.35 „שושלת" — (ראה הפניה)
22.25 „סוף ציטוט" — תכנית שבועית בענייני ספרות מנחה: ירון לונדון
23.05 „גבול הדמדומים" — אירועים בדיוניים ומצבים על־טבעיים. הפרק הרביעי
23.30 פסוקו של יום חדשות הלילה

„שושלת" — הפרק ה־187: ניק נושא את בלייק המפגע בדי שימות, אך בזכות קריסטל הוא ניצל. אלקסיס מצליחה בסביל לקיים את התחנה למרות התקף הלב שלה. תינוקה של סאמי נחטף. ממי אלקסיס נודע, בפעם הראשונה, שלפני 28 שנה לפני כן נחטף גם תינוקם של אלקסיס ובלייק קרינגטון — אדם זה שמו. ובאזור אחר, מרדוק מרגנור, אשה זקנה מגלה לגבורה, מייקל את זהותו האמיתית.
שעה — 21.35

שני טלוויזיה

30.3.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 אורחות — חטה"ב
08.40 בלי סודות — ביניים צירה
09.00 אנגלית ה'
09.20 חשבון פשוט ד' — אומדן ועיגול (כ)
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי
11.00 ערבית מדוברת (ר"ה)
11.15 אנגלית ו'
11.30 ארץ מולדת — מעפילים ולוחמים (כ)
12.00 אנגלית ח'
12.25 תלמוד — שניים אוחזין
13.00 מדעי הטבע (ו'־י"ב) — ארי הים
13.30 צרפתית העשרה
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 קסים קסם — אריזות
14.35 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה
15.00 קשר משפחתי — בתכנית משוחחת משפחת חליל עם זווית אכרמסון, ההורים אחמד ועידה וששת ילדיהם מוחמד, יסמין, סוהא, נדיה, נסרין ואשרף — מספרים על תפקידו ותרומתו של כל אחד מהם במשפחה
15.40 הפונדק בערוץ חמשת המייל — פרק 19
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 „הנסיכה והממציא" — אגדה לילדים

רם עברון, מנחה תכנית־האירוח „זה הזמן" (22.05)

18.00 „הילדים מרחוב דגרסי" — סדרה חדשה לילדים ולנוער — (ראה הפניה)
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „הפלא ופלא" — סדרה אמריקנית המציגה מבצעי ראווה מיוחדים במינם, מסגני כוח נדירים, תופעות בלתי שגרתיות ברפואה, בספורט, בטכנולוגיה ועוד
20.50 „נקודת חן" — סדרת טיולים עם אורי דביר
21.00 מבט לחדשות
21.30 תשדירי שירות
21.35 „שלושה למעלה, שניים למטה"
22.05 „זה הזמן" — תכנית אירוח שבועית מנחה: רם עברון
22.55 פרק בסדרת סרטי המתח „רצח במשיכת קולמוס" — בכיכובה של אנג'לה לאנסברי שם הפרק „הידד לזוכה"
23.40 פסוקו של יום חדשות הלילה

„הילדים מרחוב דגרסי" — סידרה חדשה לנוער. העולם של רחוב דגרסי מספר סיפורים. מהדהים ברובע מסויים בטורונטו שבקנדה. קבוצת ילדים הגדלים בשכונה לומדים על עצמם ועל החיים דרך האנשים שהם פוגשים. הפרק הראשון בסידרה, שהיא משעשעת וחינוכית כאחד, זכה בפרס הראשון בפסטיבל תכניות הילדים במינכן. הפרק הראשון: „החברה של גרייף". גרייף אינו אוהב בחברה. אבל הדבר אינו נוגע לו כלל, עד שהוא פוגש את ליסה. ליסה מעוררת בעניין אוהד התינוק, שנולד עם סגם מוחי.
שעה — 18.00

שלישי טלוויזיה

31.3.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 חשבון פשוט ד' — (כ)
08.40 בלי סודות — חיריק 3
09.00 אנגלית ח'
09.20 בתרגום לערבית — אורחות — גם אנו שופטים — העיתון
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 צרפתית (ע"י)
11.15 חשבון ה' — המלך ואט
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו' — (כ)
12.00 טלטקסט — עד כאן — מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש שידור חוזר מיום ב' 30.3.87 (כ)
12.25 ספרות (ע"י) — פוקנר — הרוב
13.00 מוסיקה (ע"י) — העשרה
13.30 קשת וענן — והיגרת לבנך (כ)
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 סרט קולנוע — צעירים ראשונים — סיפורו האמיתי של ד"ר פטרובסקי, מומחה להנדסה ביולוגית, ושל נאן — בחורה יפה שהופכת למשותקת בעקבות תאונת דרכים, שמצליחים להניע מחדש את רגלי הנכה בעזרת מחשב.
15.50 שביל באמצע שביל בצד — גאל יגור (כ)
16.00 רובוטריקים — פרק 17
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש
17.00 ערב חדש — מנחה: אילנה דיין
17.30 „זנב לחדשות" — עם האריה רמו, הקוף פיפס והארנבת משי

אילנה דיין, מנחה את „ערב חדש" (17.00)

18.00 „מר בלוודר" — שם הפרק „מנודים מן החברה"
18.25 „הגיע זמן לשון" — פינה לענייני לשון, בהנחיית אבשלום קור.
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „ההיסטוריה הסודית של הנפט" — סדרת תעודה חדשה, בת 8 פרקים
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „מישהו מטפל בך", הפרק האחרון: „החלומות הארוטיים של סלוקום"
20.30 „כלבוטק"
21.30 מבט לחדשות
21.30 תשדירי שירות
21.40 מבט שני — עורך ומגיש: מיכאל קרפין
22.20 „ציפורים מתות בסתר" — סדרת דרמה אמריקנית (ראה הפניה)
23.10 „בני היל" — סדרת סרטים משעשעים בכיכובו של השחקן הקומיקאי הנודע בני היל
23.40 „פסוקו של מקום" — מבט אל עידן חדשות הלילה

„ציפורים מתות בסתר" — הפרק השני: הבכור בילדי קלירי איש מסוגל למקום חדש, הוא חש שינה אל אביו, ואחרי ריב קשה אתו הוא עוזב את המשפחה, לצערה הגדול של האם ולשברון ליבה של מגי. הכומר ראלף מספק למגי הבטחה ניחומים בצערה; הוא מספר לה אגדה על ציפור מופלאה, שמטמנת משתמע כי הטוב והיופי מושגים במחיר סבל עז. זמן קצר אחר־כך מגי נקראת לשוב הביתה מן המנזר כדי לעזור לאמה עם הולדתו של תינוק חדש.
שעה — 22.20

רביעי טלוויזיה

1.4.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 ארץ מולדת — (כ)
08.40 אנגלית ו'
09.00 מדעי הטבע (יסודי)
09.30 אנגלית ז'
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — זהירות רעל
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ו' — מלבן הקסם
11.15 אנגלית (י"א־י"ב) — Hello Israel Women in Israel
11.40 קשת וענן — והיגרת לבנך (כ)
12.00 טלטקסט — עד כאן מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש (כ)
12.25 אנגלית י'
13.00 מדעי הטבע (ע"י)
13.30 גיאוגרפיה — נפט וממון
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.05 האוניברסיטה הפתוחה: מדעי החיים — מיטוזיס; גילאי הגן — חדישות הדדיות; מעולם הכימיה — תנועות מולקולריות
15.00 מועדון הפיקוויקים — פרק 11
15.30 פרפר נחמד — ויהי ערב
16.00 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 „שמיניות באוויר"
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „חקלאות היום" — אורז — חוקים בישראל שוברים את המיתוס המקובל בעולם כי אורז גדלים רק בהצפת מים; נחשים — מתוך ארבעים מיני הנחשים

רינה אריזי, מנחה את „קדם אירוויזיון 87" (20.30)

המצויים בישראל רק שמונה מהם ארסיים, ולמעשה מרביתם מועילים; שיחה באולפן — על שיתוף הפעולה בין התכנית „חקלאות היום" בטלוויזיה לבין תכנית הרדיו „ארץ לא נודעת"; פינת החדשות לחקלאי מן השדה (ערבית)
19.00 „נס הבריאות" — קדחת מלטה (ברוצלוזיס) — מחלה הנגרמת מאכילת מוצרי חלב ביתיים, מחלב שלא עבר תהליך פיסטור; מה טיפול נמרץ לילדים היא אחת המחלקות השכוחות פחות בקרב הציבור. סיפורה של המחלקה הזאת בביה"ח בילינסון. (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „משהו מהסרטים" — תכנית דו־שבועית בענייני קולנוע
20.30 „קדם אירוויזיון 1987" — (ראה הפניה)
21.00 מבט לחדשות
21.30 „קדם אירוויזיון 1987" — המשך
23.30 פסוקו של יום חדשות הלילה

„קדם־אירוויזיון 1987" — התחרות לבחירת השיר שייצג השנה את ישראל בתחרות הזמר הבינלאומית של האירוויזיון. שידור ישיר מאולם השלום בתל־אביב. המשתתפים על פי הופעתם: אריק סיני ולהקת בוק ואל; אילנה אביטל, דודו יזיר עם מיכל הזוקן, להקת שירן, ורדינה ויזהר כהן, חיים אורנה ומשה דץ, דודית ועד ריקי וחברים, אתי אנקרי, רון ורן, דוד הבן דליה מזן והכוכבים, שושנה צביקה פיק, גיתית שפר וקשטר, מזל שקד, ישראלה קריבושי.
מנחים: ירדנה אריזי, ודים ארבל.
שעה — 20.30

חמישי טלוויזיה

2.4.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 מושגים ביהדות — מצה זו
08.40 בלי סודות — ביניים צירה
09.00 ארץ מולדת — (כ)
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב)
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ה'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 אנגלית ו'
11.15 ערבית מדוברת (ר"ה)
11.30 אנגלית ח'
12.00 טלטקסט — עד כאן — „אתמול במשפט דמיאניוק"
12.25 אנגלית ט'
13.00 היסטוריה (ע"י) — העשרה
13.30 ספרות — השליט וצלו
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 קשר משפחתי — בשידור חוזר
15.00 טאו טאו — הכלב שלעולם לא היה מרוצה
15.25 רחוב סומסום
16.00 שעת כושר
16.10 גברת פלפלת
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 „באותו עניין" — סדרה שבועית, המעלה בעיות של צעירים בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים.
18.00 „משפחת קמבל" — הפרק התשיעי: „הסוסה"
18.25 „פסוקו של מקום" — מבט אל עקרון
18.30 קיצור החדשות (ערבית)

אבשלום קור, מגיש התכנית „הגיע זמן לשון" (23.55)

18.32 „שבועון טלוויזיה" (ערבית)
19.00 „מפגש" — תכנית דיון שבועית העוסקת בענייני השעה (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 מבט לחדשות
20.30 משחק הגמר על גביע אירופה לאלופות בכדורסל — שידור ישיר מלוזאן. הקבוצות המתחרות: מכבי תל־אביב נגד אלופת איטליה טראסר מילאנו
22.10 „חרב גדעון" — סדרת דרמה על פעולתו של „המוסד" הישראלי לגילוי הטרוריסטים, שפעלו ברצח הספורטאים במינכן בשנת 1972, ולגילוי טרוריסטים אחרים
23.15 „גלריה" — תכנית העוסקת באמנויות בארץ ובעולם
23.55 „הגיע זמן לשון" — פינה לענייני לשון, בהגשת אבשלום קור חדשות הלילה

תכניות טלוויזיה ביום שישי 3.4.87

בשעה 21.15 — „ממני" — תכנית ראיונות עם מני פאר.

בשעה 22.15 — סרט קולנוע — „בחום הלילה". סרט מתח הוליוודי מפורסם שעלילתו מתרחשת בעיירה דרומית בארה"ב. מליונר נרצח והחשד נופל מיד על איש שחור. עד מהרה מתברר שהחשוד הוא איש משטרה המתמחה בחקירות רצח. מפקח המשטרה בעיירה, גזעני כמו שאר תושבי המקום, נאלץ בסופו של דבר לבקש את עזרתו של המומחה הזה כדי לפענח את תעלומת הרצח. בתפקידים הראשיים: רוד שטייגר, סידני פואטייה, וואורן אוטס ולי גראנט.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 27.3.87
13.00 וודי וודפקר. 13.30 בית חולים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 „סנטניאל" — פרק 11. 16.30 ילדי החכובות (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החכובות. 18.00 ווגסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 סול גאי. 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 28.3.87
13.00 הבלשים הצעירים (מצויר). 13.30 הקטנים. 14.00 דניס (מצויר). 14.30 הרפתקאות בעולם. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 כדורגל אנגלי. 17.00 כדורסל נ.ב.א. 18.00 כדורסל. 19.00 כדורגל איטלקי. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט — „פורנוי". 23.00 מועדון 700.

יום ראשון 29.3.87
13.30 חיים אחרים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט (ערבית). 16.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החכובות. 18.00 סאנקי. 18.30 כסיות של כסף (קומי). 19.00 שישים דקות. 20.00 הנטושים. 21.00 סרט — „הארץ הרחוקה", עם ג'יימס סטיוארט. 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 30.3.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 „סנטניאל" — פרק אחרון. 16.00 היתקליף (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החכובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 סרט — „על פי דרכה", עם מיקי רוני. 23.00 מועדון 700, חדשות.

יום שלישי 31.3.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „האשה עם הסרט הצהוב", עם ג'ון וויין. 16.30 היתקליף. 17.00 הבית המעופף (מצויר). 17.30 החכובות — עם לינדה קרטר. 18.00 נסיעה בחלל. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 מקגייור (בלש). 22.00 ואבאוויר (מתח). חדשות.

יום רביעי 1.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „אריאוקלי". 16.30 היתקליף. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החכובות. 18.00 וודי הולימוד. 18.30 משפחת קמבל. 19.00 חדשות. 20.00 סיימון את סיימון (בלש). 21.00 כדורגל. 22.00 קגני ולייסי (סדרה משטרתית). 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום חמישי 2.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „גיו מקסיקו". 16.00 היתקליף. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החכובות. 18.00 משפחת ג'פרסון. 18.30 רוק פילוס. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק (פעולה). (ערבית). 21.00 עובדות החיים (קומי). 21.30 ניו הארט (קומי). 22.00 לאור הירח (בלש). 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 27.3.87
13.30 כדורגל והספורט כללי (רק בערוץ 1). 14.30 תן לי שהות (רק בערוץ 1). 15.00 המופע של דין נוט (רק בערוץ 1). 15.45 גוף האדם (רק בערוץ 1). 16.00 ענקיות במרע (רק בערוץ 1). 16.50 סרט עלילתי (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 17.50 נשים קטנות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה (דוקומנטרי). 20.30 טרוב (קומדיה אמריקנית). 21.10 פלקון קרסט. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סיבות לא טבעיות (סידרת מתח חדשה).

שבת 28.3.87
17.30 צזקי (רק בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב ר.ב.ס. (רק בערוץ 1). 18.30 אשנב לעולם (צרפתית). 18.40 החיים בשנות האלפיים (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 תיבת המוסיקה (מיטב הלהקות החדשות). 21.10 אישים ומאורעות סידרה דוקומנטרית (רק בערוץ 1). 21.30 הצבא של אבא (קומדיה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 29.3.87
17.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.30 מגלמה נסתרת (רק בערוץ 1). 18.00 כפר בין העננים (תכנית בצרפתית לילדים). 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.00 חדשות בצרפתית. 18.40 ההיסטוריה של הלבוש (רק בערוץ 1) 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מי הבוס? 21.10 היום כי השתנה היקום (דוקומנטרי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 כתו של סטייפילר (סידרה אוסטרלית).

יום שני 30.3.87
15.50 מועדון מיקי מאוס (רק בערוץ 1). 17.00 הנודדים (רק בערוץ 1). 17.10 על שפם ועל ריח (רק בערוץ 1). 17.40 ישן מול חדש (רק בערוץ 1). 18.00 סיפורי ג'ה מוסטון (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 תפקוד מנהלי (קומדיה אנגלית). 21.10 וילראים הכובש (דרמה אנגלית היסטורית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 פרנט (סאגה משפחתית אמריקנית).

יום שלישי 31.3.87
15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.45 מבקי ברוסטר (רק בערוץ 1). 17.30 ספטיבלים ותגינות (רק בערוץ 1). 18.00 היין של אמברצא דה לורנצי (סידרה בצרפתית). 18.10 שלטון של הולט ריימי (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 20.30 מעגלים נסגרים (קומדיה אנגלית). 21.10 תכנית בידור. 21.30 כן אדוני ראש הממשלה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 הורוע הרביעי (על פלה"ע הד"ג).

יום רביעי 1.4.87
18.00 מספר ואתה (צרפתית). 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 מסע בחלל (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 ירדן וונו (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אני ולקיתני (קומדיה אנגלית). 21.10 המלחמה בסרטן — סידרה דוקומנטרית אנגלית. 21.30 ברט מאר (אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מלכים ומלקסים (על מעוגים אירים בדרכם לאמריקה).

יום חמישי 2.4.87
17.00 הקלטרי סין (רק בערוץ 1). 18.00 שאנו אליות, תכנית בידור. 18.00 תכנית לחקלאי (באנגלית רק בערוץ 1) 18.30 תיאטרון הגניות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מופע הקסמים של פול דניאלס. 21.10 המיגנאום סטיל (בלשי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

27.3.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בהאזנה נינוחה" — ביזה: „כרמן", סוויטה; ראבל: „ציגאן"; ברהמס: „שירי צוענים"; קלמן: „הרוזנת מריצה — מלכת הצוענים"; שומאן: 3 שירי צוענים; רחמנינוב: „אלקו", סוויטה מתוך האופרה; דבוז'אק: „שירי צוענים"; ראויקו: להקת צוענים הונגרית
09.00 „קונצרט בוקר" ויואלדי: „הלילה", קונצ'רטו לחליל בסול מינור; מוצרט: סרנדה מס' 12 בדו מינור, ק. 388 „מוסיקת לילה" לכלי נשיפה; שנברג: „ליל הוד"; ברוך: סרנדה לכנור ותזמורת; בריטן: סרנדה לטנור, קרן וכלי קשת; ברהמס: סרנדה ברה מג'ור
11.75 „מגישים שיר"
12.00 „מן הסרטיה" — „שלישיית אמדאוס" תכנית ב': מוצרט: פרק שלישייה לכלי קשת, בסול, ק. 66 רביעייה בסול מינור, ק. 478
13.05 „בהאזנה נינוחה" סיבליוס: „פינלנדיה"; דבוז'אק: קונצ'רטו לכנור בלה מינור; שומאן: הסימפוניה השניה אופוס 61, בדו מג'ור; מוצרט: הקונצ'רטו לחליל בסול מג'ור, ק. 313.
15.00 „לקראת שבת" — באך: סוויטה מס' 2 לחליל ותז. בסי־מינור; ארתור גלברון: שלישייה לכלי קשת בפרק אחד; מנדלסון: סימפוניה מס' 4 בלה מג'ור „האיטלקית"
16.00 „לבקשתכם" שרפנטייה: „יהודית", ארטוריה: מנדלסון: רביעיית כלי־קשת מס' 6 בפה מינור; צ'ייקובסקי: „חתונת אורורה", מוסיקה לבלט מתוך „היפהפיה הנמה"

חוזה חוזה, שעה עם להיטיו (גלי צה"ל 15.05)

18.00 „דור הזהב" — „אותלו — חי" — תכנית ראשונה; ורדי. מערכה ראשונה וחלק ראשון מתוך המערכה השניה
19.00 „מוסיקה קאמרית" — בטהובן: שלישייה מס' 5 ברה מג'ור מס' 1 „רוח"; ברהמס: חמישיית כלי קשת בסול מג'ור
20.05 „מזמרת הארץ"
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „קונצרט ליל השבת" — צ'ייקובסקי: „מפצח האגוזים", סויטה; דבוז'אק: הפתיחה „אותלו"; גריג: המוסיקה מתוך של איבסן „פר גינט"; שבריה: שלושה ולסים רומנטיים; רימסקי־קורסקוב: סוויטה סימפונית, „שחרזאדה"
23.00 „ברק הברוק" — ורסיטי רנסנס

רשת א'

07.30 „רדיו־קל" — תכנית יומית בעברית קלה
08.05 „טעמי המזרח" — מצעד פזמונים בסגנון מזרחי
10.05 „האר עיניי" — שירים תימנים
11.10 „לקראת שבת" — לכתות הבינוניות והגבוהות: „רבי שלום שבזי"
11.30 „שירי עמים"
12.05 „מעגנים יסודיכוני" — עם אביהו מדינה
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית
14.05 „בראש צעיר" — מגזין לילדים ולבני נוער
15.00 „קבלת שבת"
16.05 „מורשת" — השונה והמשותף בחגי העדות כפי שמשתקפים בהווית החיים בישראל
17.10 „שיר לי־לשבת" — שירים עבריים
18.05 „מוסף רדיו לספרות"
19.05 „נגר לשבת"
22.05 „כי טוב הזמר" — מופע פומבי בשידור חוזר: „פינה בעמק"
23.05 „הכו זמר"

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי — עם יוסי גרבר
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת
13.05 „בחצי היום" — חדשות ומזמונים
14.05 „הזמנות והנחות בטלות" — עם יובל מסקין
16.05 „עובר ושב" — עם דוד מרגלית
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות עורך ומנחה אברהם מרון
18.05 „בגוף ראשון" — עם הזמר אריק לביא (ש"ח)
19.05 „הטור השבועי"
20.05 „ואני תפילתי"
21.05 „שיר לדרך"
22.05 „עוד לא רקדתי די" — ריקודי־עם
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — בין יצחק לבני לבין הזמרת חוה אלברשטיין
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 „מוקדים ענין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 בילוי נעים — עם מולי שפירא
11.05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי
12.05 „סנדלים" — שעתיים עם דורי בן־זאב
14.05 „עוד לא שבת" — עם שלמה ארצי
15.05 „חוזה חוזה עם הרומנטיקה" — שעה על להיטיו הגדולים של הזמר המקסיקני חוזה חוזה.
16.05 „שיר בשקט בשקט"
17.05 „רבעים רוקומנטרים"
18.05 „אבות ובנים" — סדרת תוכניות המארחת קציני צה"ל ובניהם תוכנית ראשונה: קצין חימוש ראשי תא"ל משה — קידר ובנו עידו
19.05 „מנורות הלב" — עדנה עברון משוחחת עם העיתונאי רון מיברג
20.05 „לא על הלוף לבדו" — מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים
22.05 „עשן בעיניך" — שעתיים של שירים עם גדי לבנה
00.05 מופע הרדיו והטרנזיסטור עם יואב קוטנר
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

יום שישי

06.05 „יום שישי חור" — שירים עבריים
08.05 „להיות שם" — שעה אחת, שפה אחת
09.05 „אגן הים התיכון"
11.05 „משהו משהו"
13.05 „צפיחית בדבש" עם דן כנר
15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים
17.05 „כאן, שם ובכל מקום"
18.05 „מר שכונה" — שירים עבריים
20.05 „צלילי שבת" עם לאה ליאור
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים
23.05 „איזה לילה" — מסיבת ריקודים

„אבות ובנים" — זו הראשונה בסדרת התוכניות המארחת קציני צה"ל בכירים ובניהם. המדורה מגישה שכונת קצינים בכירים עם בניהם ובנותיהם המשוחחים כל אחד מזווית ראייתו על שירות הקבע בצבא. התוכנית הראשונה מגישה את תא"ל קידר, חימוש ראשי ובנו עידו. מגישה: מיכל שגריר.
גלי צה"ל — 18.05

שבת רדיו

28.3.1987

קול המוסיקה

07.11 שחרית לשבת — קורלי: קונצ'רטו גרוסו בפה מג'ור; הומל: קונצ'רטו לחצוצרה ולתזמורת; באך: סויטה צרפתית מס' 4 במי במול מג'ור; ביזה: „משחקי ילדים"; הופמייסטר: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ולתזמורת; רביסי: „מחולות קודש וחולין" לנבל ולתז.; בלוך: קונצ'רטו גרוסו מס' 1
09.00 החידון המוסיקלי
10.00 קונצרט השבת — מהקלטות התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש" שידור שני של קונצרט מ־19.3.87 מנצח: רוג'ר נורינגטון סולנית: לילאן קליה; היידן: סימפוניה מס' 44; בטהובן: 12 מחולות־חצר; בטהובן: קונצ'רטו מס' 1 לפסנתר ותזמורת, אופוס 15; היידן: סימפוניה מס' 103
11.57 מגישים שיר
12.00 במחיצת אמן דגול — זמר הקונטרה־טנור: אלפרד דילר
13.05 קונצרט לצהרי־שבת — הומל: סונטה במי מג'ור לויולה ופסנתר; שומאן: קונצ'רטו בלה־מינור לפסנתר ולתזמורת; מוצרט: סרנדה ל־13 כלי־נשיפה ק. 361
15.00 אינטרלודים — רצף מוסיקלי
16.00 שייקספיר ואמנות הצלילים 1. המוסיקה בעולמו של שייקספיר
17.00 פגוש את האמן הישראלי שושנה רודיאקוב־פסנתר — א. דה חרף: 4 שירי־עם פלמיים עתיקים; ג'. מאס: דיברטימנטו; שוברט: 4 אמפרומפטי, אופוס 90
18.00 רדיו־דרמה — „הילד מאחורי העיניים" מאת נאוה סמל בימוי: איציק ויינגרטן מגישה: אסי אשר

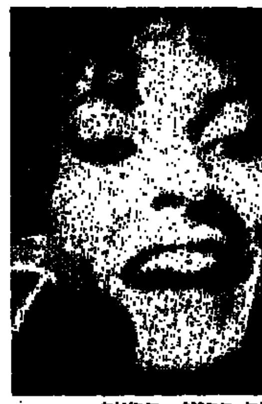

יהודית רבין, „הקשר המוסיקלי" (רשת ב' 11.05)

19.00 הקונצרט שלי — עם מתי זיתי
21.05 אופרה — הומפרדינק: „ילדי המלך"

רשת א'

09.05 עולם המדע
09.30 רעת־קול — תיבת דואר בעניני מדע
10.05 נראה לאחרונה — פגישה עם הדרה לור בצאת סיפרה החדש
11.00 רדיו־דרמה — „אוריגאמי" — מאת ג'יל היים משתתפים: ששון גבאי, יפה גבאי, יהודה אפרוני, תחיה רנון וטינה טולין (ש"ח)
12.05 מישדר תעודה — 100 שנות תעשייה
13.00 חדשות ותכנית באנגלית
13.03 חדשות ותכנית בצרפתית
14.06 בראש צעיר — מגזין משולב בקטעים נבחרים מתכניות השבוע
15.05 דרכי אדם — עם רחל חלפי
16.05 מושגים — נשים, גברים: — חושבים אחרת? בין המשתתפים: עמיה ליבליך, ד"ר דפנה יזרעאלי
17.10 סיפורדיו — אגדת בית הפרווה — מאת יעקב אורלנד
17.40 שירים עבריים
18.06 מסביב לעולם בשעה קלה
18.35 מגישים שיר
19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה
19.30 שידורים לעולים
22.05 מילים שמנסות לגעת
23.05 הבו זמר

רשת ב'

08.05 מי ישן – אגדות, סיפורים ופינות הומור
09.05 שאלה של טעם – עם חיים קינן
09.55 עוריה אלון מספר על נוף הארץ
10.05 יומן השבוע
11.05 קשר המוסיקלי של יהודית רביץ מארח: אהוד מנור
12.05 החוש השביעי — לקט משחק רדיו פומבי ובו צוות מנחשים שמנסים לגלות סודותיהם של אנשים והסודות שמאחורי אירועים ומעשים מנחה: משה טימור
13.05 זכרון דברים
14.11 שירים מחייכים
15.05 שירים ושערים — דיווחים על השערים שיובקעו במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל
17.05 ארץ חמדת
18.06 מפיק ודי — עם דליה אורמיאן
18.30 ממגרש הספורט
19.05 הקול קולנוע
20.05 יומן השבוע (ש"ח)
21.08 פרח בגני — תכנית כבקשתך לשירים מזרחיים
22.10 מלווה מלכה
23.05 פסקול
00.10 לילה טוב — עם אלכס טלמור

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר־שירים עבריים.
07.05 יופי של שירים — שירים עבריים
08.05 מעל ומתחת לשמיכה
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון
10.05 טוב לשמוע — תוכנית שבועית לבידור וזמר עברי
11.05 במצב הנוכחי — עם יוסי עבארי ודני ופלי
12.05 מוכרח לשיר מוכרח לרקוד — סדרת תוכניות על שיאים בתולדות המחזמר פרק שלישי: קול פורטר
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם ישעיהו תדמור מנהל בית־הספר הראלי.
14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ
14.45 841 נוסע צפונה צפונה — רומנרדיו
16.05 סינמה שבת — תוכנית בעיניני קולנוע. עורך ומגיש: גידי אורשר
17.05 ספרים רבותי ספרים — המאגזין הספרותי של גלי צה"ל
18.05 משלנו — מצעד הפזמונים העבריים
19.05 מצעד הפזמונים הלועזי
20.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה
21.00 מבט לחדשות
21.30 קוקטייל שבת
23.05 עושים מרינה — עורך ומגיש: דודו דיין
00.05 ציפורי לילה מארח — קובי מידן מארח את הסופר עמוס קינן המגיש את השירים האהובים עליו
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

רשת ג'

17.05 שיר בין־ערביים
19.05 זמר שכזה — שירים עבריים
20.05 פזמונהמון
22.05 טיול לילי — שירים עבריים
23.05 רדיוסק — פזמונים בשצף־קצב

„מילים שמנסות לגעת" — מסע לארבעה קולות — על מצב של המוסר כבן קבוץ. מפגש עם ארבעה יוצרים בני קבוץ חושף את בעיות האמן והיוצר כיוצר בחברה קבוצית מגובשת ותכליתית, שבה עדיין מרחף סימן שאלה על תועלתו של האמן והיוצר. יש המדברים על המתח הפנימי המסגרת... ויש גם אמירות אמת שונה, שהקבוץ בולם חוויי יצירה. דן שבוט מכפר סאלד, אומר שיש משהו שלא תמיד עולה בקנה אחד עם הדרישה והשביל המאוד אינדיבידואלי של היוצר והאמן ההולך בו, לבין המעורבות הקולקטיבית. ישראל רוזג מעין המפרץ, מגיע למסקנה שאדם הרוצה ליצור משהו בעל משמעות בקבוץ מוכרח להגיע לרגע שבו הוא יגיד לעצמו — אני מצפצף על מה שיגידו. אלישע פורת מעין החורש, מוצא כי הבעיה היסודית שלו ושל בני דורו היא לא מה שהקבוץ חושב עליהם אלא מה שהם חושבים על עצמם. לאה שניר מבית השיטה, מתמודדת עם הבעיה בדרך משלה — במידה מסויימת היא שמה עצמה באמן מודע במצב של גולה.
רשת א' — 22.05

ראשון רדיו

29.3.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.09 „בהאונה נינוחה" — רמו: סויטה מתוך „הודו האצילה"; באך: אלמאנד, קוראנט וסראבנדה מתוך סויטה מס' 2 בלה מינור; טלמן: „השמחה באחו", קנטטה לסופראן, חליל וקונטינואו; היידן: שלישייה בפה מג'ור לכינור, צ'לו ופסנתר; מוצרט: רביעייה בפה מג'ור לחליל ולכלי קשת ק. 370; שומאן: סונטה לכינור ופסנתר אופוס 105; שוברט: סימפוניה מס' 5 בסי במול מג'ור;
09.00 „קונצרט בוקר" שוסון: „קונצרט" ברה מג'ור לפסנתר, כינור ורביעיית כלי קשת; מאהלר: „שירי שוליה נודד" לטנור ולתזמורת; ברהמס: קונצ'רטו ברה מג'ור לכינור ולתזמורת; היידן: רביעיית כלי קשת מס' 76, רביעיית „הקווינטות"; מוצרט: סונטה בפה מג'ור לחליל ולפסנתר ק. 376; מנדלסון: סימפוניה מס' 3 בלה מינור „הסקוטית".
11.57 מגישים שיר
12.00 „אמנים באולפן" — אליזבט רולוף — עוגב: מנדלסון: סונטה ברו מינור פ. ברחיים: פרלוד (1966); א. גלברון: אינטראדה ו־פסקליה (1982); ח. אלכסנדר: ממעמקים (1972); באך: על נהרות בבל; ליסט: „בכי, יגון, קינה ונהי".
13.05 „בהאונה נינוחה" הנדל: טריו סונטה בסול מג'ור, ג'מניאני: סונטה לצ'לו מס' 3 ברו מג'ור; היידן: רביעיית מיתרים בסי במול מג'ור מס' 4 „זריחת החמה"; שומאן: קרייזלריאנה; דבוז'אק: סונטינה אופוס 100 (ע. לחליל)

אריה אורי, „שיחת חצות" (גלי צה"ל 23.55)

15.00 „מוסיקה כאן ועכשיו" — חיים פרמונט: „מאמר" לתזמורת קאמרית; י. פרטוש: „שילובים" לויולה ולתזמורת קאמרית; משה זורמן: שלישייה לפסנתר, כינור וצ'לו; פאול רודרס: „תיפוף־נשיפה"
16.00 „מוסיקה ליום ראשון" גונו: מיסת סטיליה הקדושה; יוהן הומל: מיסה במי במול מג'ור; קרל מריה פון ובר: מיסה מס' 2 בסול מג'ור;
18.00 „החידון המוסיקלי" (ש"ח)
19.00 „מוסיקה קלאסית קלה"
20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „הקונצרט הקאמרי השבועי": שידורים חוזרים של ימי המוסיקה הקאמרית בגליל העליון 1986; קונצרט מס' 2, הקלטה 4.8.87 — כפר בלום; רוסיני: רביעייה מס' 6 בפה מג'ור לחליל, קלרנית, קרן ובסון; ברטוק: סונטה לשני פסנתרים וכלי הקשה; שוברט: חמישייה ברו מג'ור לכלי קשת ד. 956
22.30 „מן המקורות" — המוסיקה של מחזות נשים וקומדיות בתיאטרון היפני.
23.00 „מחזורי יצירות" — מוצרט: סונטות לכינור.

רשת א'

07.30 „רדיוקל" — תכנית יומית בעברית קלה.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
09.05 „קלרוויו" — שיחות מידע למאזינים.
10.05 „בניני בוקר"
11.10 השידור היומי לבתי־הס סיפור וצליל — תכנית לגיל הרך.
11.30 „שירי עמים"
13.05 „במעורב ים־תיכוני" — עם זמבי כהן
13.00 חדשות ותכנית באנגלית
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית
14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער
15.30 „השכלה ודעת לכל" — „צרפתית למתחילים"
16.05 „רדיו־עשרה" — מגזין נוער
17.10 שירים עבריים
17.20 האוניברסיטה המשודרת — „מעבר מהרומן של המאה ה־19 לרומן של המאה ה־20": „הור" — חלק שני — ד"ר נורית גרץ
18.06 „מנחת ערב"
19.05 „מחשבת ישראל"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי; יועץ לתכנית: ד"ר עמירם רביב — פסיכולוג חינוכי־קליני והפעם: „אישפוז ילד בבית־חולים"

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד
12.10 „אלף־אלף" ב־„בית" — עם אהוד מנור
13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 „רגעי קסם".
16.05 „שירים ושעורים".
17.05 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „מסיבת עיתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה".
19.35 „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם.
20.05 „אומר כשהיין".
22.05 „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש והפעם: „העיירה שלי" — לקט ראשון.
23.05 שירים עבריים.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — הפסיכולוגיה של הקריאה והבנת הנקרא. הבנת הנקרא וארגון הידע. מרצה: ד"ר יוסף שומרון.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 „אילה בוקר" — עם לאה עוז.
10.05 „הפסקת עשר" — עם מיכל ניב.
10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 „מקום טוב באמצע" — עם יצחק קרנר ואורלי יניב.
14.05 „דו רה מי יומי" — עם דובי לנץ ורני קרפל.
15.05 „טעם של פעם".
16.05 „ארבע אחרי הצהריים" — שירים עבריים.
16.54 „באופן מילולי" — פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגוני סביר.
18.05 „שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן.
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוזרד.
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 „רדיו ספורט" — מגזין ספורט.
20.05 „עושים מרינה" — עורך ומגיש: דודו דיין (ש.ח.)
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — הפסיכולוגיה של הקריאה והבנת הנקרא (ש.ח.).
21.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „עשרים וארבע היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 „שיחת חצות" — עם המשורר, אריה אורי, חבר קיבוץ מעגן מיכאל.
00.05 „ציפורי לילה משוחחות" — עם דודו טופז.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

שני רדיו

30.3.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.09 „בהאונה נינוחה" טלמן: קונצ'רטו פולני; גלוק: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ולתזמורת; מוצרט: רביעיית כלי קשת בלה מג'ור ק. 464; בטהובן: קונצ'רטו ברו מג'ור לפסנתר, כנור, צ'לו ותז; דבוז'אק: סקרצו קפריצ'וזו
09.00 „קונצרט בוקר" מיו: זכרונות מברזיל, סויטת מחולות; טורובה: „קונצ'רטו איבריקו" לארבע גיטרות ותז; ראבל: מבוא ואלגרו לנבל בלווי רביעיית כלי קשת, חליל וקלרנית; מרטינו: קונצ'רטו מס' 1 לצ'לו ולתזמורת; גלינקה: שלישייה פתטית לפסנתר, קלרנית ובסון; ארנסקי: פנטסיה במי מינור על נושאים רוסיים עממיים לפסנתר ותז; גלזונוב: „העונות", מוסיקה לבלט;
11.57 „מגישים שיר"
12.00 „מן הסרטיה" קוואי: דואו לכנור וצ'לו; ליאור שמבדל: „צפרדעים", לשלישיית כלי־מתכת; בטהובן: 7 שירים סקוטיים לקול, פסנתר, כנור וצ'לו מתוך אופוס 108;
13.05 „בהאונה נינוחה" באך: קונצ'רטו ברו מינור לכנור, אבוב, כלי קשת וקונטינואו; בוקריני: שלישיית כלי קשת בלה מג'ור; סליירי: „היום בו רוצים לחגוג" — סימפוניה; פירסטנאו: „קונצ'רטו בצורת תמונה מושרת" ברה מג'ור לחליל ולתזמורת; מינקוס: „פה דה דיס" מתוך הבלט „פקיטה"; אופנבך: רונדו קונצרטי לצ'לו ותזמורת.
15.00 „הסברה מוסיקלית" „ווצק של ברג" — תכנית ראשונה (ש"ח).

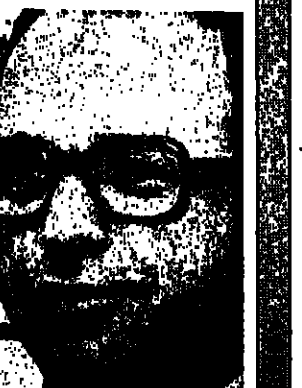

פרופ' אמנון כהן, „שיחת חצות" (גלי צה"ל 23.55)

16.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" התזמורת הפילהרמונית הישראלית; מיונג וואן צ'ונג — פסנתרן ומנצח: הקלטה 22.6.86 — היכל התרבות תל־אביב: מוצרט: הפתיחה ל„החטיפה מן ההרמון"; מוצרט: קונצ'רטו מס' 23 בלה מג'ור, לפסנתר ותזמורת ק. 488; דבוז'ק: סימפוניה מס. 7.
18.00 „רגש על הביצוע" על אחת כמה וכמה.
19.00 „תזמורות כלי נשיפה" מיצירות: היידן, הולסט, מלקולם ארנולד, קיני, גבריאלי, רימר.
20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם" — 1) רוסיני: מיסה סולמניס קטנה; 2) התז. הסימפ. של רדיו שטוטגרט — נ. מרינר בריטן: סינפוניטה אופוס 1; בטהובן: סימפוניה מס' 8.
22.30 „פעם ועוד" — מריו דבידובסקי: „סינכרוניזמים" מס' 5 לכלי הקשה ולסרט מגנטי — תנוגן שלוש פעמים.
23.00 „מחזורי יצירות" — מוצרט: סונטות לכנור.

רשת א'

07.30 „רדיוקל" — תכנית יומית בעברית קלה.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.27 „השכלה ודעת לכל" — „התקשורת וזכויות הפרט".
15.57 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
19.05 „עיונים בפרשת השבוע".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן מקרי.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד
12.10 „אלף־אלף" ב־„בית" — עם אהוד מנור
13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 „בת צחוק" — הווי והומור
15.05 „רגעי קסם"
16.05 „שירים ושעורים"
17.05 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „שעה חופשית" — מגזין שבועי לעניני חנוך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט
20.05 „סולם המזרות" — מצעד הפזמונים המסורתיים
22.05 „פינת הג'אז"
23.05 „משחקי לילה"

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פרקים באתיקה יהודית — מוסר טבעי. מרצה: פרופ' שלום רוזנברג.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה בוקר" — עם לאה עוז.
10.05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב.
10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 „מקום טוב באמצע" — עם שמואל שפירא וגבי אלהה.
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ורני קרפל.
15.05 „מה יש" — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהרים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגוני סביר.
18.05 „ספרא וסייפא" — יומן לענייני ספרות צבאית
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוזרד
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים עם שירה גרא.
19.50 „תיק פלילי 86/373", מדינת ישראל נגד ג'ון איבאן דמיאניוק — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 „ספרים רבותי ספרים" — המגזין הספרותי של גלי־צה"ל.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — פרקים באתיקה יהודית
21.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „עשרים וארבע היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 „שיחת חצות" — עם פרופ' אמנון כהן.
00.05 „ציפורי לילה" — עם גילה מואב. תכנית מוסיקלית בגישה אישית.
02.05 „לא רוצים לישון" מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים
שידורי צה"ל ב־FM
19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 „סבבבבסיס" — אינפורמציה, רשי"ם, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „קול הג'אז הזה" — עורך ומגיש: רני קרפל.

שלישי רדיו

31.3.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.09 „בהאונה נינוחה" — מוצרט: הפתיחה ל„דון ג'ובאני"; רוסיני: אנדנטה עם וריאציות לחליל ונבל; פגניני: שלישייה לגיטרה, צ'לו וכנור; רחמנינוב: סויטה מס' 1, אופוס 5 לשני פסנתרים (פנטסיה); צ'ייקובסקי: „רומאו ויוליה" — פתיחה פנטסיה; ברהמס: קונצ'רטו לכנור, צ'לו ותזמורת;
09.00 „קונצרט בוקר" — מיו: „בריאת העולם"; מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת מס' 21, ק. 414; דביסי: מנחת פאון; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 6 „הפתטית"; פרוקופייב: „קונצ'רטו מס' 3 לפסנתר ותזמורת"; שוסטקוביץ': סימפוניה מס' 15;
11.57 „מגישים שיר"
12.00 „מן הסרטיה" שלישיית אפרוס — מוצרט: דיברטימנטו לכלי קשת במי במול מג'ור, ק. 563
13.05 „בהאונה נינוחה" — שוברט: טרס אמיינין; מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת מס' 21, ק. 467; דבוז'אק: בחיק הטבע; דבוז'אק: סונטינה; מוסורגסקי: „לילה על הר הקרח"; הלטר לי: אנ'ינקור — פתיחה; ברטוק: סויטה מתוך „המנדרין המופלא"
15.00 „מוסיקה צעירה"
16.00 „מאולמי הקונצרטים בעולם" — פסטיבל זלצבורג 1986; היינריך שיף — צ'לו/ אליזבט ליאונסקייה — פסנתר; בטהובן: סונטה מס' 2 בסול מינור לצ'לו ופסנתר אופוס 5; שניטקה: סונטה (1978); ברהמס: סונטה מס' 2 בפה מג'ור, אופוס 99;

אבי הלפרין, עורך „בהאונה נינוחה" (קול המוסיקה 13.05)

17.30 „שלוה" — פרסל: מתוך „מוסיקה לתיאטרון";
18.00 „ממורי התקליטיה"
18.30 „עיני אפרוה" — לקט מתוך אופרות של רוסיני.
20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו" — הסינפוניטה הישראלית באר שבע משה עצמון/סולנית: פליטשי פלמר מצו־סופראן שידור חי תיאטרון ירושלים; הנגרו סימפוניה מס' 2; סקרלטי: סלבה רגינה; ראבל: 5 נעימות יווניות עממיות; היידן: סימפוניה מס' 100 בסול מג'ור „הצבאית"
22.30 „ג'ז קלאסי"
23.00 „מחזורי יצירות" — מוצרט.

רשת א'

07.30 „רדיוקל" — תכנית יומית בעברית קלה.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית
14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער
15.27 „השכלה ודעת לכל".
15.57 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
19.05 „שער בחלומך"
22.05 „שנינו יחד וכל אחד לחוד" — עורך ומנחה: יובב כץ.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „עושים עניין"
09.05 „ביקור בית"
10.05 „כל צבעי הרשת"
11.30 „סעו לשלום"
12.10 „אלף־אלף" ב־„בית" — עם אהוד מנור
13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות
14.30 „בת צחוק" — הווי והומור
15.05 „רגעי קסם"
16.05 „שירים ושעורים"
17.05 „יומן כלכלה"
17.10 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „עולם חדש" — מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו
20.05 פרקי חזנות „כבקשתך"
22.05 „עוד פעם אחת" — תכניות בשידור חוזר: „כתות בישראל".
23.05 „קשר ראשי" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — שלוש עשרה שיחות עם שחקן — „הארכיטקט והקיסר" של פרננדו אראבל. מרצה: השחקן ניסים עזיקרי.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 תוספת בוקר — עם איתן ליפשיץ.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה בוקר" — עם לאה עוז.
10.05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב.
10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 „מקום טוב באמצע" — עם יצחק בן־נר ואורלי יניב.
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 „מה יש" — עם ארז טל.
16.05 „841 נוסע צפונה צפונה" — רומנרדיו
16.20 ארבע אחרי הצהרים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל" — דן שילון, יעל דן וגוני סביר.
18.05 „שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוזרד.
18.57 הודעות לחיילים
19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים עם שירה גרא.
19.50 „תיק פלילי 86/373", מדינת ישראל נגד ג'ון איבאן דמיאניוק — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 „ספרא וסייפא" — ירחון לענייני ספרות צבאית (ש"ח)
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת — שלוש עשרה שיחות עם שחקן (ש"ח)
21.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
22.05 „על הדבש ועל הכייפאק".
23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 „שיחת חצות" — עם יעקב מישורי — נגן ראשון בקרן בתזמורת הפילהרמונית.
00.05 ציפורי לילה — עם עזרא לוי. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.
שידורי צה"ל ב־FM
19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 „סבבבבסיס" — אינפורמציה, ר"שים, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות — עם לאה עוז.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „קול הג'אז הזה" — עורך ומגיש: רני קרפל.

רשת ג'

06.05 „בחזרה לאושר" — להיטים ותיקים.
07.05 „שיר בבוקר בבוקר"
09.05 „מה, כבר תשע?" עם אבי אתגר
10.05 „שבעים מי יודע"
11.05 „אהבה יומיומית" עם יוסי סיאס
12.05 „רק מוסיקה"
13.05 „רק בימי חול" עם מנחם פרי
14.05 „פזמון חוזר"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש"
16.05 „הצגה יומית" עם יקיר אביב
18.05 „מקום בצמרת"
21.05 „אדום עתיק"
23.05 „פניני בא"י" עם לאה לאור

רביעי רדיו

1.4.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.09 „בהאונה נינוחה" — היידן: רביעיית כלי־קשת; מוצרט: הקונצ'רטו לפסנתר בפה מג'ור, ק. 459; באך: הסויטה השלישית ברו מג'ור לצ'לו יחיד (מנגן פבלו קזלס); ברהמס: הסימפוניה הרביעית במי מינור.
09.00 „קונצרט בוקר" — היידן: סונטה לפסנתר מס' 32, בסול מינור; שוברט: שמינייה בפה; ברליוז: ארבעה שירים מתוך המחזור „לילות קיץ"; מאהלר: הסימפוניה התשיעית.
11.57 „מגישים שיר"
12.00 „אמנים באולפן" — חיה ליבני — כנור/ר. קירשטיין־כהן + ת. ישראלי — פסנתר; קורלי: סונטה מס' 8 במי מינור; פייגין: סונטה (1968); י. אחרון: נעימה יהודית; גריג: סונטה מס' 2 בסול מינור, אופוס 13.
13.05 „בהאונה נינוחה" — פוצ'יני: פרלוד סימפוני בלה מג'ור; מוצרט: רונדו קונצרטי בסי במול מג'ור, ק. 269 לכנור ותזמורת; הומל: שביעייה ברה מינור; פאייה: 7 שירים עממיים ספרדיים; בואלדייה: קונצ'רטו בדו מג'ור לנבל ותזמורת; קולאו: גרנד טריו קונצרטי ל־3 חלילים; טורינה: מחולות פנטסטיים.
15.00 „מוסיקה ויוה" — מיצירותיו של ג'ורג' קורטאג: סצנות מתוך נובלה אופוס 19; 12 מיקרולודים אופוס 13; הבשורות של ר.ו. טרוסובה המנוח 21 שירים לפיוטים של רימה דלוס.
16.00 „מהקלטות התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש" —

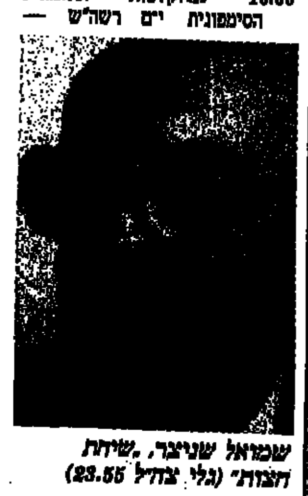

שמואל שניצר, „שיחת חצות" (גלי צה"ל 23.55)

„אולפן פתוח" — שידור חי מאולם הנרי קראון, מנצח: דורון סלומון/סולנית: ריקי ספרבר — פסנתר; נועם שריף: מטמורפוזות סימפוניות על גליארד ונציאני; דה פאייה: „לילות בגני ספרד", לפסנתר ותזמורת; רספיגי: שלש תמונות של בוטיצ'לי („טריטיקו בוטיצ'ליאנו").
17.30 „מן העבר הרחוק".
18.00 „ריוקן".
19.00 „מוסיקה אהובה עליכם" — רנה אבצ'אן: „הסוס העוור", על פי נעימות קלטיות עתיקות.
20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „אופרה של יום רביעי" — מוצרט: חלומו של שיפיונה.
23.00 „מחזורי יצירות" — מוצרט: סונטות לכנור.

רשת א'

07.30 „רדיוקל" — תכנית יומית בעברית קלה.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.27 „השכלה ודעת לכל" — „גיל ההתבגרות" — שיחה עם פרופ' אבנר זיו „חברה, ערכים ומוסר".
15.57 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים.
19.05 „שאול כעניין".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי — עורכת ומנחה: מילכה למדן.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגאזין יומי.
11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד.
12.10 „אלף־אלף" ב־„בית" — עם אהוד מנור.
13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 „רגעי קסם".
16.05 „שירים ושעורים".
17.05 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגאזין המשק והחברה.
18.06 „יש שאלות" — שידור חי מבית־ספר בוייר בירושלים, עורך ומנחה: איתן אלמוג.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון".
20.05 „מבט לפולקלור" — „סנתור" — בין מזרח למערב.
21.05 „השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים.
22.05 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.
23.05 „חמישה בעקבות אחד" — עורך ומנחה: שמואל שי (ש"ח).
00.05 „יומן חדשות".
00.15 „בימה ומסך" — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — האנוסים — בין נצרות ליהדות — מקומם של האנוסים בנצרות האיברית. מרצה: ד"ר יוסף קפלן.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב.
10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 „מקום טוב באמצע" — עם יצחק בן־נר ואורלי יניב.
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 „מה יש" — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגוני סביר.
18.05 „יער משורי" — מגאזין לענייני צבא וביטחון.
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוזרד.
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים עם שירה גרא.
19.50 „תיק פלילי 86/373" מדינת ישראל נגד ג'ון איבאן דמיאניוק — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 „מגרות הלב" — עדנה עברון משוחחת עם השחקן שלמה בראבא (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — האנוסים — בין נצרות ליהדות (ש"ח).
21.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „עשרים וארבע, היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 „שיחת חצות" — עם שמואל שניצר לשעבר עורך ה„מעריב".
00.05 ציפורי לילה קלאסיות — עם חנוך רון.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.
שידורי צה"ל ב־FM
19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 „סבבבבסיס" — אינפורמציה, רשי"ם, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות. עם משה טורי.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „קול הג'אז הזה".

חמישי רדיו

2.4.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.09 בהאונה נינוחה — ובר: הפתיחה ל„אוריאנתה"; שוברט: אימפרומפטו בסי במול מג'ור; רוסיני: מבוא נושא ווריאציות לקלרנית ותזמורת; רספיגי: „הציפורים", סוויטה; ראבל: משחקי מים; ליסט: הפרלודים
09.00 קונצרט בוקר — שומאן: פתיחה סקרצו ופינאלה; בטהובן: חמישייה לפסנתר + כלי נשיפה; שוברט: סימפוניה מס' 9 בדו מג'ור, „הגדולה"; רביסי: „היום"; ראבל: קונצ'רטו לפסנתר ביד שמאל; בריטן: ערכיות מוסיקליות; סטרווינסקי: „ציפור האש", סוויטה
11.57 מגישים שיר
12.00 מאוצר הסרטיה — באך: סונטה מס' 3 בלה מג'ור לחליל וצ'מבלו; ג'י ריינקל: וריאציות על כוכב; אלונסו רה מוראדה: פנטסיה; ברהמס: ארבעה שירים רציניים
13.05 בהאונה נינוחה — היידן: סימפוניה מס' 75 ברה מג'ור; פלוריאן גסמן: רביעייה ברה מינור לאבוב, כנור, ויולה וצ'לו; ובר: קונצ'רטו מס' 2 במי במול מג'ור לפסנתר ולתזמורת; בטהובן: סימפוניה מס' 3 במי במול מג'ור „ארואיקה"
15.00 מפגשים
16.00 אתנחתא — שידור חי מאולם ימק"א רביעיית החליל הישראלי וא. שוהם — חליל/ר. פרנקל — כנור/ר. מוזס — ויולה/ י. אלפרין — צ'לו; ג. גייקוב: 4 הרהורים מוצרט: רביעיית חליל בלה מג'ור, ק. 298; רוסל: שלישייה, אופוס 40; גלוק־

משה דור, „ספרים הם חברים" (רשת א' 16.05)

„מחול הרוחות הטובות" אמולג: סויטה מרוקנית; פליילו: רביעייה בסול מג'ור, אופוס 20/1
17.30 קשת של צלילים — מגזין מוסיקלי מוצרט: סימפוניה מס' 5 ק. 22 בסי במול מג'ור; דואו לכנור וויולה ק. 242 בסי במול מג'ור
18.00 אנתולוגיה בצליל — שירה חילונית באנגליה של המאה ה־16
19.00 מוסיקה קלאסית קלה
20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקלי
20.27 מגישים שיר
20.30 קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש
23.30 מב'ז והלאה
23.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות „אותלו" — ורדי — תכנית ראשונה. ורדי: מערכה ראשונה וחלק ראשון מתוך המערכה השנייה מתוך „אותלו".

רשת א'

07.30 הרדיוקל — תכנית יומית בעברית קלה
08.05 חוגה — עם בני הגדל
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ„בניני האומה" בירושלים
14.30 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער
15.30 השכלה ודעת לכל — תולדות כוח המגן העברי — ד"ר מאיר פעיל והפעם: „מאורעות 1929"
16.05 ספרים הם חברים — עם משה דור
17.00 חדשות ותכנית באנגלית
17.30 חדשות ותכנית בצרפתית
18.06 מנחת ערב
19.05 שערי בתגיא
19.30 שידורים לעולים
22.05 יש לי חלום — עורך ומנחה: יובב כץ

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 עושים עניין
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
11.30 סעו לשלום — עם גדעון הוד
12.10 אלף־אלף ב־„בית" — עם אהוד מנור
13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות
14.30 בת צחוק — הווי והומור
15.05 רגעי קסם
16.05 שירים ושעורים
17.05 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 זרקור — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 השבוע בכנסת
20.10 שירים עבריים
20.30 שידור משחק כדורסל — גמר גביע אירופה לאלופות בין מכבי תל־אביב לבין מילאנו אלופת איטליה שידור חי מלוזאן
22.30 מקום אחר
23.05 בינינו לבין עצמנו — שיחות עם מאזינים בשידור חי — מנחה: אלכס טלמור

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה — פילוסופיה עיונית. מרצה: פרופ' יוסף אגסי.
06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב
10.55 שירותרום 87 — פינה מיוחדת
11.05 נכון לעכשיו — עם יוסי עבארי
13.05 מקום טוב באמצע — עם יצחק בן־נר ואורלי יניב
14.05 דו רה יומי — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 מה יש — עם ארז טל
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 ערב טוב ישראל — דן שילון, יעל דן וגוני סביר
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.45 משולש — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוזרד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 שירים מכאן — שירים עבריים — עם שירה גרא.
19.50 תיק פלילי 86/373, מדינת ישראל נגד ג'ון איבאן דמיאניוק — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט
20.05 סינה הכה ללבי
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה (ש"ח)
21.55 שירותרום 87 — פינה מיוחדת
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 עשרים וארבע היום שהיה — עם ירון וילנסקי
23.55 שיחת חצות — עם נועם שריף
00.05 ציפורי לילה מבלות — עם אלי ישראל
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים
שידורי צה"ל ב־FM
19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר
20.05 צעד וחצי — דיווחים ישירים ממשחק גמר גביע אירופה בכדורסל
22.05 על הדבש ועל הכיפאק
23.05 קול הג'אז הזה — עורך ומגיש: דני קרפל

רשת ג'

06.05 בחזרה לאושר — להיטים ותיקים
07.05 שיר בבוקר בבוקר
09.05 מה, כבר תשע? עם אבי אתגר
10.05 שבעים מי יודע
11.05 אהבה יומיומית עם יוסי סיאס
12.05 רק מוסיקה
13.05 רק בימי חול עם מנחם פרי
14.05 פזמון חוזר
15.05 חדש, חדיש ומחודש — עם שאשא עברי
16.05 הצגה יומית עם יקיר אביב
18.05 קולנוע — שבועון פופ
20.05 לי ולך — שיר וברכה
21.05 קומץ רוק
23.05 הלילה הזה שירים

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

ושוב בעיה נוספת שהצטיינה בכנס השנתי, כאשר הערוגה התמאטית היא כמובן ב4 (5382). במט־לדעת התרות וכפיתות של מספר כלים (5383).

6 + 6 מט עזר בשני מסעים, שני פתרונות

5383. ו. ניקולטיץ'
יוגוסלביה
מקורית
V. Nikoletic'
Yugoslavia
Original

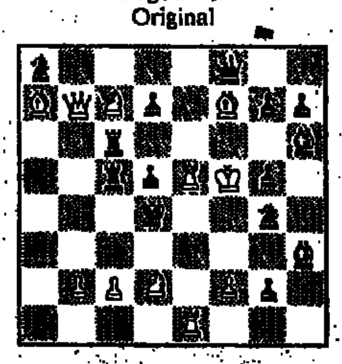

11 + 14 מט לדעת בשלושה מסעים

פתרונות אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

אנטוניו פיאטזי ז"ל

לפני מספר חודשים נפטר המחבר האיטלקי הנודע אנטוניו פיאטזי. הוא נולד בשנת 1903 בעיר אימולה, בה התגורר כל חייו ועסק בהוראה. פיאטזי חיבר כ־1500 בעיות, כמעט כולן דו־מסעיות ותלת־מסעיות. כ־130 מהן זכו בפרסים, ו־280 נוספות בציונים. רבות מבעיותיו פורסמו בארץ, ועוד בקונגרס פריס 1986 הוא מסר לי מספר בעיות מקוריות שפורסמו במדור זה. באותו קונגרס הוענק לו התואר "אמן כבוד לקומפוזיציה". מבחר בעיותיו בחרתי בבעיה הבאה:

אנטוניו פיאטזי
תחרות תמאטית הונגרית 1954
פרס ראשון

11 + 13 מט בשלושה מסעים.

פתרון: 1. מה־ד6 עם איום שקט 2. ג:ה5 [illegible] בארבעת הואריאנטים יש הקרבות והדרגות של כלים לבנים: 1. ... ה־ד2 2. רג4+ [illegible] 2. מה:ה5+ 1. ... ה־ה2 2. צ:ד3+ 1. ... כ:ב2 2. מה:ד5+.

הפגישה החודשית

בגלל תחרות הפתרונים שהתקיימה ביום 8.4.87 הוחלט להקדים את המפגש החודשי של הפרובלמאים בשבוע ולקיימו ביום שלישי 31.3.87. המפגש יתקיים כרגיל במרכז בכורי העיתים, רח' הפטמן 6 (מול בית מעלות הפנים), תל־אביב, ויחל בשעה 18.00. מחברים ופותרים מוזמנים.

לבעיה 5380 (רטב)

מתברר שהבעיה לקויה, ובמקום א' יש אי פתרון. יותר נקודות על פתרון תאום ב' בלבד, עם הפותרים הסליחה.

פתרונות

5374 (שורק) [illegible]

5375 (מלאכי בן־נון) [illegible]

[illegible]

קרבות ותחרויות

אס"א ת"א – באר שבע 5.5:6.5

אס"א אוניברסיטה תל אביב, אלופת ישראל לשנת 1985, תייצג את ישראל בתחרויות על גביע אירופה למועדונים. אס"א אוניברסיטה ניצחה בדו קרב הקובע את באר שבע א', אלופת ישראל לשנת 1986, 5.5:6.5, במפגש הכפול שנערך בימי ו' ושבת בתל אביב. התוצאות האישיות: (שמות שחקני אס"א ראשונה): נתן בירנבוים – אלון גרינפלד – 0.5:1.5, יאיר קריידמן – אליהו שווידלר – 2:0, שמעון כגן – גדי רכליס – 0:2, אהוד להב – לאון לדרמן – 1:1, אפרים כרמל – מיכאל דיקר 1.5:0.5, אריה לב – משה פיירניק – תיקו, אברהם קלדור – פיירניק – 0:1.

כן נערך, בשבת האחרונה, משחק ליגה דחוי מהסבוב השביעי. במפגש זה, ניצחה ביכורי העתים ת"א את הפועל חדרה 1:4. (יוחנן אפק – ישראל גלפר תיקו, ישראל שרנצל – עוזי גלר 0:1).

פסטיבל שחמט בתל אביב

ביום שלישי שביעי באפריל, תחל במרכז ביכורי העתים בתל אביב תחרות בינלאומית, במסגרת פסטיבל השחמט ע"ש משה צ'רניאק, שייערך במקום עד ה־21 באפריל. בתחרות ישתתפו אמנים בינלאומיים מהולנד, אנגליה וגרמניה המערבית, כולם בעלי מד כושר גבוה מ־2400. הבכיר מבין שחמטאינו בתחרות הוא אלוף ישראל בשחמט נתן בירנבוים, שיום קודם לכן יסיים השתתפותו בתחרות הבינלאומית בבאר שבע. המשחקים ייערכו בשעות 14.00 – 19.00 ומשחקים בלתי גמורים בשעות 21.00 עד 23.00.

במועדים 10.4־20.4 תערך במרכז ביכורי העתים האליפות הפתוחה של ישראל בשחמט, בשיתוף עם מועדון הפועל תל אביב. תחרות זו מיועדת לשחמטאים שמד הכושר שלהם גבוה מ־1950 נקודות. בימי ב' וג' 13־14 באפריל (ליל הסדר וא' פסח) לא ייערכו משחקים (ב־15.4 יתחדשו הארועים). ההרשמה לאליפות הפתוחה עד יום א' 5.4, במשרדי האיגוד הישראלי לשחמט.

גביע ירקוני

הראל אליסף משפיים ויונה קוסאשווילי בן ה־17 סיימו במשותף במקום הראשון־שני, בתחרות האמנים ע"ש שייקה ירקוני ז"ל, שנערכה במועדון השחמט ע"ש שייקה ירקוני במרכז ביכורי העתים בתל אביב. כל אחד מהשניים צבר – 6 נקודות בתשעה משחקים. בהקדימם את רמי סופר, אמציה אבני, אברהם קלדור ואהוד זק – 5.5 כ"א. 18 מתחרים השתתפו בתחרות שנוהלה על ידי יוחנן אפק. טקס חלוקת הפרסים, תרומת משפחת ירקוני ייערך ביום ג' הקרוב ב־19.00. לאחר מכן תערך תחרות בזק.

קרב מרתק

אנאטולי קרפוב הוליך 3.5:5.5, ללא הפסד, בדו קרב המועמדים, נגד אנדריי סוקולוב, הנערך בלינארס שבספרד. המשחק העשירי הופסק בעמדת יתרון לקרפוב. גם המשחק התשיעי הופסק כשלקרפוב יתרון, אך לאחר משחק מצוין בסיום הצליח סוקולוב בן ה־23 (בשבוע שעבר) להליץ תיקו.

להלן המשחק הראשון בדו קרב, שהיה מרתק (הסתיים בתיקו).

הגנת קארו קאן
לבן: סוקולוב – שחור: קרפוב
לינארס, מרס 1987

1. ה4, ג6 (בכל משחקיו בכלים השחורים בדו־קרב נקט קרפוב בהגנת קארו קאן) 2. ג4, ד5 [illegible] (המשחק עבר לגיסא ידוע המתפתחת מגמביט המלכה) [illegible]

[illegible]

תשבצים

תשבץ 177

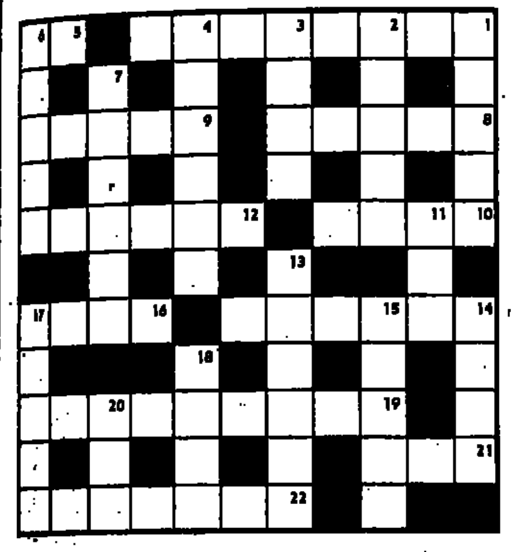

אפקי:
1. מקום ליד עדן בדרום חצי האי ערב; 5. צורר; 8. חרק מסדרת חסרי כנפיים המצויד במכשיר קפיצה דמוי מזלג; 9. שרוך, רצועה (מארמית); 10. הסטה; 12. אינה מרוצרת מקומית; 14. ריקוד פרובנסלי מהיר, בקצב של שש שמיניות; 16. (בארמית) האחרון; 19. בסיס צבאי לשעבר בירושלים ע"ש גורל אנגלי (כיום משמש את משטרת התנועה); 21. עוף טורף לילי; 22. הרבליסט בעברית;

אנכי:
1. רוח מדברית; 2. בן עם מגזע טטרי אשר ישב על גדות הוולגה והים הכספי; 3. מין קנגורו נמוך; 4. קטנה ביותר; 6. מין כלי רכב; 7. עכשוב; 11. צפורן של טורף; 13. כלי תחבורה; 14. ציפור שיר החורפת בארץ; 15. נשענת; 17. חיזוק להוכחת חפות; 18. זיהום; 20. קיבוץ במרכז הארץ;

אגוזן 177

אפקי: 1. כמה שתה כל אחד מן המנהיגים התמימים לפני שנשאל על פרשת פולארד (2, 3, 3); 5. לקח את האליפות בבקר (2); 8. (יחד עם 9 אפקי) בעייתו של פוליטיקאי קטן (5,5)?; 9. ראה 8 אפקי; 10. כשלון משולש בשדה? (4); 12. שומר היטב את הדלות – איזו שטותו (6); 14. ריסק את גולגלתו כבר בתחילת הקטע (3,3); 16. מצבו של הסרן שהחליף מקום (4); 19. חדירת עיוות למערכת בחירות? (4,5); 21. משתתף תמיד בשירת הללויה (3); 22. הדסה פנטוזי לך אציל (7);

אנכי: 1. בקש מעות ומשום כך מסרבים לתת (5); 2. ארבע טבעות בלבד, זה מעציב (5); 3. נברא בצלם אחר (4); 4. דרי גשן לא היו מן המנהיגים החשובים (3,3); 6. תש אלף פעמים בנסיון להבין (3,2); 7. מה קורה לי שגורם לי להשמין (6); 11. אולי מקל ואולי לא, זה תלוי (3); 13. בידו ברא עיתון פוליטי בארץ (6); 14. יש לו מערוך למכירה (4) (יחד עם שוש קוריאט); 15. מצבה של יתושה לאחר מסיבה רוויית עקיצות (5); 17. איזו בוסית יש לבית מסחר ידוע? (5); 18. שר מוקטן שאפשר לאכול (4); 20. השתכר והתמלא מכך (3).

פתרונות

תשבץ 176

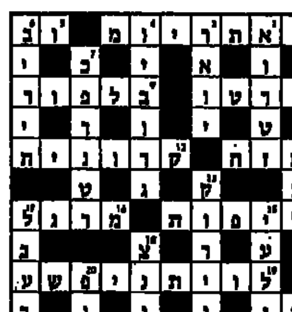

אגוזן 176

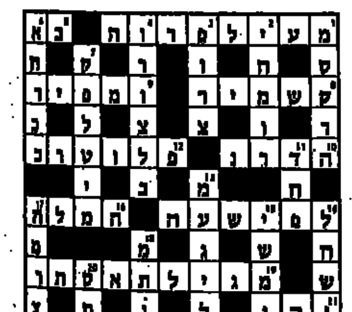

© אמיר בן־אור

ברידג'

היפוך הדומם

לפניו ידו של הדומם, אנו צריכים לבצע חוזה מסוים, ועלינו לזכות במספר לקיחות מסוים. אנו סופרים את הלקיחות הלוך ושוב, מגיעים לסיכום, וחסרות לנו לקיחות. האם עלינו להסתפק בכך ולהתיאש או אולי ישנה כאן טעות אופטית, ופשוט לא התייחסנו לאפשרות נוספת והיא אפשרות "היפוך הדומם." היד הבאה תבהיר טכניקה זו:

♠ A Q 8 5 2
♥ K J 9
♦ A 3
♣ A K 3

♠ J 10
♥ 7 4
♦ K J 9 6 5 4
♣ 8 5 2

♠ K 9 7 6 3
♥ 6 5 2
♦ 10 7
♣ 9 7 4

♠ 4
♥ A Q 10 8 3
♦ Q 8 2
♣ Q J 10 6

מחלק: דרום
פגיעים: כולם
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 הארט	—	1 ספייד	—
2 קלאב	—	2 דיאמונד	—
2 הארט	—	*5 בלי שליט	—
7 הארט	—	—	—

* שאלה למצב השליטים

מערב הובל בנסיך ספייד. ממבט ראשון, נראה שבידי הכרוז 11 לקיחות בלבד (ספייד, חמישה הארטים, דיאמונד וארבעה קלאבים) אולם כפי שאמרנו קודם צריך לדעת לספור, והכרוז החליט לספור בדרך שונה.

הכרוז זכה עם האלוף ספייד, חתך ספייד בידו (עם ה־8 הארט), שיחק קלאב לעבר המלך שבדומם וספייד נוסף נחתך עם ה־10 הארט (מערב השליך קלאב). וכך בוטלה האפשרות של ביצוע החוזה במקרה ויש KXX בספייד בידי אחד המתנגדים. הכרוז המשיך בקלאב לעבר הדומם וספייד נוסף נחתך עם המלכה הארט, המצב עתה כזה:

♠ Q
♥ K J 9
♦ A 3
♣ 3

♠ —
♥ 7 4
♦ K J 9 6 5
♣ —

♠ K
♥ 6 5 2
♦ 10 7
♣ 9

♠ —
♥ A 3
♦ Q 8 2
♣ Q J

הכרוז שיחק דיאמונד לעבר האלוף, חתך את הספייד האחרון באלוף הארט, המשיך בהארט לעבר הדומם, שיחק שלושה סיבובים בהארט לעבר הדומם (השליך את ה־דיאמונד מהדומם) על הנסיך קלאב והחוזה בוצע.

טכניקה זו של היתוך המפסידים שבדומם עם השליטים (הארוכים) שבידו של הכרוז והוצאת השליטים מידי המתנגדים עם השליטים (הקצרים) שבדומם נקראת "היפוך הדומם".

אורנה שמאי

מחברות הקולנוע

הבוקר שאחרי

מותחן ומגעי חדש של הבימאי האמריקני הוותיק סידני לומט ("רשת שידור"). ג'יין פונדה, הטובה מאוד בגיל 50 (אירובי, זו פונדה, בגוחו) מגלמת את דמותה של השלמת הוליוודית לשעבר, אלכוהוליסטית שחקית הוליוודית המגולגלים על סף משבר. נוסף לכל הצרות בבוקר אחד היא מתעוררת לצד גופת גבר שלא הכירה מימיה. בתוך הגופה תקוע סכין עמוק־עמוק. פונדה בטוחה שהיא הרוצחת, מנקה את כל הראיות ומספרת לבעלה לשעבר (ראול חוליה מ"נשיקת אשת העכביש") המייעץ לה לפנות למשטרה. העניין אינו קוסם לפונדה והיא מנסה להימלט. בדרך היא פוגשת בגבר סימפאטי, רומנטיקן וקצת זרוק (ג'ף בריגדס מ"להב הסוס") ומסתבר לה, שהוא שוטר לשעבר. היא לא מחבבת את נציגי החוק בגלל ניסיון שהיה בעבר, אבל מכניסה אותו לדירתה ומגלה גם עדינה ואת דעותיו הגזעניות יוצאות הדופן. הוא מצידו עוזר לה לפתור את התעלומה ולגלות מי הרוצח האמיתי, והשניים גם מתאהבים חזק. תסריט מתח מוכר, צפוי ושחוק, דיאלוגים שנונים, בימוי מיומן ומקצועי, השמאלץ והסנטימנטליות גולשים, ויש גם ביקורת מעורפלת וסתמית על גזענות. "המלכה" פונדה מועמדת לאוסקר. כרגיל, גילוי הצדקה. בקולנוע "לימור" בת"א.

חליפת ערב

גרעואן בלייה, "הילד הרע" של הקולנוע הצרפתי שב להדהים ולעצבן את הבורגנות עם סרט פרובוקטיבי חדש שמזכיר את סרטיו הקודמים: "הכינו את הממחטות" ו"השחתנים". המדובר במשולש רומנטי מסוג קצת אחר מהמקובל. הכוכב הגדול ג'ראר דפרדייה הוא פורץ מקסים וגברתן, חומו נטיותיו, "שמתלבש" על זוג נשוי ומשתלט עליהם. השחקנית מיו מיו היא האשה שנמאס לה מבעלה העני והנרפה, אותו מגלם השחקן מישל בלאן שבסרט הוא מעריץ את מדריך רגלי אשתו (על תפקידו זה קיבל את פרס פסטיבל קאן). הפורץ הופך את הבעל ל"אשת חיקו הנאהבת", ואת האשה לעקרת הבית שלהם, עד שהיא מסתלקת עם סרסור, והפורץ הופך את הבעל סופית לאשתו הזונחה. קומדיה פרועה, שנונה וצינית, שנוגעת במעמקי הנפש תוך כדי להגעיל, שחוטת את כל הפרות הקדושות הקרויות "ערכים מוסריים ומוסכמים", וכוונתה הברורה לזעזע את הקהל הנבון והמתחסד ולגרום לו לחשוב קצת על הסטריאוטיפים הסקסיסטיים שיצרה החברה המודרנית. כשהוא מצידו הופך את הסדר החברתי המקודש על פיו ומציגו במערומיו המשוכנים. זוהי תמונת מצב – לא פתרון, קצב המתח, בימוי מגובב וקר, מבנה אינטלקטואלי, משחק מצוין של השלושה. מוקרן בקולנוע "לב", ת"א.

חנות קטנה ומטריפה

עציץ טורף, חביב בהחלט, קצת קצר־רוח אבל אוהב למצוץ דם ולשיר שירי נשמה מפיים, הוא גיבור הסרט המבוסס על מחזמר מצליח שרץ על בימות הווסט־אנד וברודוויי, ואפילו היתה לו גירסה ישראלית כושלת בשם "אוושת השדות" עם גדי יגיל. למרות הנושא המשמרד אין בסרט שום רגעים מקפיאי דם, להפך, להומור מקאברי, והרבה הרבה שירים, פתיתים יהודיים ניו־יורקית כושלת של מר שפיגל. החנות השלומיאלי (ווינסנט גרדניה) עובדים אודרי, בלונדית מטומטמת (אלן גרין) וסימור השלומיאל (ריק מוראניס) שנראה ומדבר כמו ג'רי לואיס, ועוסק בהכלאת צמחים ובזמנו הפנוי מאוהב בסתר באודרי המאוהבת ברופא שיניים סאדיסט.

סימור קונה צמח יפה ותמים למראה, שפתאום מושך קונים לחנותם. הצמח החדש, "אודרי 2" שמו, הופך לסנסציה ומעשיר את בעליו, אבל בתמורה הוא מבקש דם, דם, ועוד דם שסימור המסכן תורם לו. מהר מאוד הוא גדל ומתנפח ונעשה מרושע ואכזרי ומשתלט על סימור, עד שיום אחד הוא תובע ממנו להביא לו בני־אדם לסעודתו.

בימאי הסרט הוא פרנק עוז, שיצר ביחד עם ג'ים הנסון את "החבובות", והפעם הפליא

ריק מוראניס, וינסנט גרדניה ואלן גרין, בסרט "חנות קטנה ומטריפה"

לתכנן את הצמח המפלצתי שרוצה להשתלט על העולם. לאחר תקופת יובש ארוכה בתחום הסרט המוסיקלי, "חנות קטנה ומטריפה" מפצה על הכל. ובאמת יש בו הכל: שירים וריקודים, והמון הומור מקאברי השולח חיצים סאטיריים לכל עבר. האיש הכי מצחיק בסרט הוא הקומיקאי סטיב מרטין, שלרוב רק מעצבן עם שלל השטיקים הדבילים שלו – וכאן הוא מעורר רעמי צחוק בתפקיד רופא השיניים הסאדיסט. מוקרן בקולנוע "גת", ת"א.

ערפדים

הקרנה מחודשת לסרטו הידוע משנת 67', של רומן פולנסקי, הזכור גם בשמו השני: "סלח לי, אבל אתה נושך את צווארי...". שני מדענים (אחד מהם מגולם ע"י פולנסקי עצמו) יוצאים למסע מפחיד בעקבות הערפדים מאלבניה. במסעם הם עוברים הרפתקאות מקפיאות דם, ואפילו משתתפים בנשף הגדול של הוומפירים, שכוכבם הוא הנסיך דרקולה צמא־הדם. פארודיה מקאברית משעשעת על סרטי אימה וערפדים עם הרבה רגעים מסמרי שיער שלאחריהם צחוק משחרר. עוד משתתפים: פרד מיון, ז'אק מקגוורן, אלפי בס, שרון טייט ואחרים. כדאי להיזכר. מוקרן ב"בית לסין" בת"א.

בשטח

ללא רחמים

במעט מספיק

אדי ג'ילט (ריצ'ארד גיר מ"ג'יגולו אמריקני") הוא שוטר קשוח במשטרת שיקאגו המתחזה לרוצח שכיר כדי לפתור תעלומת סמים. כששותפו נרצח בעקבות הפרשה הסבוכה עליה עבדו בצוותא, יוצא ג'ילט לניו אורלאנס בעקבות הרוצח, אחד סאדיסט צרפתי ואלגנטי בשם לוסאנדו שנהנה לשסע את מעי חבריו. בפרשה מעורבת גם יפהפייה מהממת (קים באסינגר) השייכת ללוסאדו מאז נמכרה לו בילדותה (ומי יודע, אולי היא היא "הילדה היפה" שהתבגרה מסרטו של לואי מאלו).

ג'ילט חוטף אותה ונשבע לנקום בסאדיסט וגם לשחרר את הנערה מידיו. קים באסינגר חוזרת שוב לתפקיד הקורבן הנשי הנצחי של חבר, כמו בסרטיה הקודמים "תשעה וחצי שבועות" של שברון חושים" ו"אהבה מטורפת". בסרט זה אינה מסתפקת, כתמיד, ברעידות גוף אירוטיות והיא אפילו אנאלפבתית מסכנה. סיפור חייה הקורע לבבות, מגביר את רחמיו ותשוקתו של ריצ'ארד גיר, המגיע ריר למראה חמוקיה ומשנס את מותניו באביר כדי להציל את גבירתו המוכה. מרדפים בגופה היפים של ניו אורלאנס, ונופים יפים אפילו יותר מגופה החטוב של באסינגר. במנתחן האירוטי המטומטם של הבמאי ריצ'ארד פירס ("קאונטרי"). בקולנוע "פאר" בת"א.

מסרטי אלן רנה

● החיים הם רומן – שילוב בין שלוש עלילות המתרחשות בארמון מפואר בזמנים שונים. בראשית המאה מזמין מיליונר אכסצנטרי את חבריו לארמון במטרה לערוך עליהם ניסיון של לידה מחדש. באותו ארמון, כעבור 50 שנה, מתקיים סימפוזיון של אינטלקטואלים מנופחים המוצגים באור מגוחך, בעוד ילדיהם ממציאים פנטסיה קסומה שהיא העלילה השלישית. אין זה ניסיון לעסוק בזיכרון האנושי, כרגיל אצל רנה, אלא בחינת ההתנהגות האנושית הבלתי צפויה. בסינמטק ת"א, יום ב', 21.30, וגם ביום ג', 19.00; בסינמטק ים, יום ה', 21.30.

● הדוד מאמריקה – פסיפס קולנועי מרתק העוסק בדיון על הזיכרון האנושי ונבכי המוח דרך שלוש עלילות נפרדות. ניסיון להסביר את ההתנהגות האנושית דרך הבנת הבסיס הביולוגי. סינמטק ים, יום ג', 21.00.

● אהבה עד מוות – אפשר לראות בו את הפרק השלישי בטרילוגיה הכוללת גם את "הדוד מאמריקה" ו"החיים הם רומן". שני זוגות יש בסרט: זוג ארכיאולוגים וזוג של אנשי דת. עלילות מצטלבות, כרגיל אצל רנה, ועיסוק פילוסופי בהתנהגות האנושית. בסינמטק חיפה, יום ב', 21.00.

● המלחמה נגמרה – איב מונטאן מגלם גולה ספרדי בפריז המתקשה להתנתק מכרונות עברו במלחמת האזרחים. סינמטק חיפה, יום ד', 19.00.

מסרטי הווארד הוקס:

● נהר אדום – אחד המערבונים הגדולים של כל הזמנים. ג'ון וויין בתפקיד "האיש הרע", מוביל מסע בקר מפרך במערב וגורם להתמרמרות בצוות הבוקרים. סינמטק ים, יום ב' 21.30; בסינמטק ת"א, יום ד', 19.00.

● חוף הברברים – הקרנה מיוחדת לעוסק נדיר. מערבון מעולה העוסק בתקופת ימי הבהלה לזהב בסוף המאה שעברה. סינמטק ים, יום ג', 19.00.

● ועורתו ששת – גירסה קולנועית למחזה של בן הכט וצ'רלס מק'ארתור, שזכה למספר גירסאות קולנועיות, ביניהן הסרט "כותרת ראשית" עם ג'ק למון וולטר מתיאו. במקרה זה התהפכו היוצרות, וג'ין ראסל היא העיתונאית שרוצה לפרוש מהמקצוע, וקרי גרנט הוא העורך המטורדן שרוצה להשיג סקופ בכל מחיר. קומדיה רומנטית מבריקה ושנונה, המקורית מכל הגירסאות. סינמטק ים, יום ה', 21.30.

מסרטי ארנסט לוביטש

● צרות בגן עדן – מסרטיו הנפלאים של לוביטש. קומדיה מבריקה משנת 32' העוסקת בזוג שודדי תכשיטים שמתאהבים. סינמטק חיפה, יום ב', 19.00.

● אילו היה לי מיליון – עוד קומדיה קלאסית מבריקה ומצחיקה על שמונה אנשים שלפתע מקבלים מיליון דולר ממיליונר אכצנטרי. סינמטק חיפה, יום ד', 21.30.

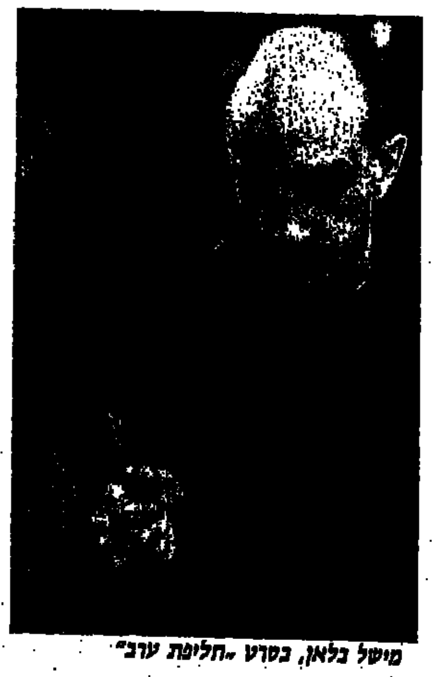

מישל בלאן, בסרט "חליפת ערב"

שכנוע עדין

טוב

סרטה הראשון של הבמאית האמריקנית ג'ויס צ'ופרה, מבוסס על סיפור קצר של הסופרת ג'ויס קארול אוטס ועוקב אחר נפתולי התבגרותה הכואבת של נערה צעירה, בת למשפחה ממוצעת שגרה בעיירה נידחת. קוני (לאורה דרן מ"קטיפה כחולה"), בת עשרה טיפוסית, היא נערה חולמנית ורגישה השוגה בדמיונות רומנטיים, ואת ימי הפגרה מבזבזת על מריבות־סרק עם אמה ובילוי אין סופי עם חברותיה בקניון המקומי. ראשיתו של הסרט במישור המציאותי שמזכיר עד מאוד סרטי התבגרות העוסקים בבאבי נידול. בנוסח הסרט "קדמת עדן", בהמשכו מצאה הבמאית פתרון מעניין לתאר את הגבול הדק שבין התוויות האירוטיות של הנערה, המתרחשות ספק במציאות ספק בדמיון, והסרט מקבל תפנית סימבולית כשגבר מסתורי ומבוגר (טרים וויליאמס מ"שיער") יורד על ביתה של קוני ומפתה אותה כנחש חלקלק לבוא להרפתקה ולהגשים איתו את המעבר לבגרות המבטיחה.

צ'ופרה מטפלת ברגישות בגיל ההתבגרות המכאיב ובחוויות האהבה הראשונות של הנערה ובחלק השני מוסיפה סמלים שהופכים את הסרט לאלגוריה אנושית. סרט צנוע ועדין, עמוס מדי בסמלים ובהקשרים שקופים. בקולנוע "בית ציוני אמריקה" בת"א.

פלאטון

מספיק

הבמאי והתסריטאי אוליבר סטון (כתב את התסריטים לדמויות "שנת הדרקון", "אקספרס של חצות" ו"מגו גלקזה", וביים לאחרונה את "סלוואדור") הפך את חווייתו הטראומטית במלחמת ויאטנם לתסריט, אתו נדד יותר מעשר שנים בין חברות ההפקה ההוליוודיות עד שמואש והפכו לסרט במוחות עצמו ובתקציב נמוך. כמו "אפוקליפסה עכשיו" של קופולה, או "צייד הצבאים" של צ'ימינו, מתאר "פלאטון" את גיהינום המלחמה דרך עיניו של נער שמנת יפה נפש (צ'ארלי שין בנו של מרטין שין שהשתתף בתפקיד דומה ב"אפוקליפסה עכשיו") שמגיע אל התופת וונופל למרכז הייאוש והשחיתות. יש בסרט שפע סטריאוטיפים: החייל ההומאני הנושא את הצלב, החייל המטורף שלא יפספס שום הזדמנות לשחוט כפריים חסרי ישע, והחיילים הכושים שהם תמיד דפוקים. אבל למרות רצונו הטוב של סטון לברוח מגועגעות ודה־הומאניזציה מסתבר מסרטו שהכושים הם סתם חלאות וחסרי מצפון שלא יהססו לאנוס פליטה, ובסופו של דבר אנשי המוסר ובעלי הערכים הם תמיד לבנים טובים כמו הגיבור המתייסר והמתלבט. זהו סרט שמרני ומיושן, העושי ממש כמו סרטי המלחמה ההוליוודיים של שנות ה־40, ואף שהוא משתדל לתאר את אימי המלחמה וזוועותיה באמינות החסרה לגמרי בסרטים כמו "רמבו", הוא נופל לגלוריפיקציה של המלחמה והופך אותה לגיבור העיקרי. האמירה המתחסדת של סטון, המכה על חטא הפאשלות של אמריקה בוויאטנם מצדיקה בסופו של חשבון את המלחמה ומתגעגעת לאותו עולם של גברים וגבריות. לא ברור למה מישהו ירצה לעשות סרט כזה, מכל מקום ברור מדוע אמריקה מתמגנגת ממנו והעניקה לו שפע של מועמדויות לאוסקר. מי שרוצה לראות סרט מלחמה שמתמודד עם אימי המלחמה ללא איפור פטריוטי היה צריך לצפות בכל עשר חשעות של הסרט היפני הנפלא "על מצב האנושות". הסרט "פלאטון" מוקרן בקולנוע "שחף" ת"א.

איכות

טובים:

בחור נו – "לב" ת"א
ג'ושוע אתמול והיום – "חן" ת"א
דקה לחצות – "תכלת" ת"א
זכרונות ארצה מעירצה – "דיזנגוף" ת"א
מלקולם – "חן" ת"א
מגדר מוסקיטו – "לב" ת"א
צבע הכסף – "חן" ת"א
קרוקודיל דנדי – "דקל" ת"א

טובים מאוד:

חנה ואחיותיה – "סינמה 2" ת"א
קיפודים מתחזים – "מוזיאון ת"א"
קיץ – "לב" ת"א
שואה – "מוזיאון ת"א"

יעל ישראל